

Goran Filipi
ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE
(Knjiga 1: rodbinsko nazivlje)

Goran Filipi

ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE
(Knjiga 1: rodbinsko nazivlje)

ZNANSTVENA UDRUGA MEDITERAN
ZALOŽBA ANNALES

Pula, Koper 2006.

Goran Filipi
Istrorumunjske etimologije
(Knjiga 1: rodbinsko nazivlje)
Knjižnica VERBA MORITURA, knjiga 2
Ovu knjigu uredila: Ivana Poldrugo
Ocjenjivači: akademici August Kovačec i Vojmir Vinja
Naslovnica: Goran Filipi
Fotografije: Goran Filipi
Računalni slog: Hrvoje Grubić
Nakladnik: Znanstvena udruga Mediteran, Pula
Sunakladnik: Univerza na Primorskem,
Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales Koper
Za nakladnika: Barbara Buršić Giudici
Za sunakladnika: Darko Darovec
Tisak: Colgraph d. o. o., Pula
Naklada: 1000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Puli

UDK 811.135.1'282'373.6(497.5-3 Istra)

FILIPI, Goran
Istrorumunjske etimologije / Goran Filipi
. - Pula : Znanstvena udruga Mediteran, 2006.-.

ISBN 953-96986-5-0 (cjelina)

Knj. 1 : Rodbinsko nazivlje. - 2006. - (Knjižnica
Verba moritura ; knj. 2)
Bibliografija. - Kazala. - Sažetci na
više jezika.
ISBN 953-96986-7-7

ISBN 953-96986-5-0; ISBN 953-96986-7-7

Tiskanje knjige omogućili su:
**Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH i
Istarska županija.**

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE	9
O ISTRORUMUNJSKOM I ISTRORUMUNJIMA	15
ISTRORUMUNJSKO RODBINSKO NAZIVLJE	25
Nekoliko općih pojmova	25
Rodbina (općenito)	25
Uža rodbina; šira rodbina	26
Predci	28
Rođak (općenito)	29
Nazivi koji se tiču braka	30
Zaručnik; zaručnica	30
Zaručiti se	33
Brak	34
Isprosnik	35
Svadba; svatovi; svadbena povorka	37
(Za)prositi djevojku	38
Oženiti se	39
Udati se	40
Mladenka; ženik	40
Vjenčanica; muško odijelo	42
Vjenčani prsten	45
Dota; nevjestina oprema	46
Suprug; supruga	46
Neoženjeni mladi muškarac	48
Stari momak	49
Stara cura	50
Noseća	50
Rodilja	52
Trudovi	52
Roditi	54
Primalja	55

Pobaciti	56
Dojiti; dojka; sisati	57
Dadilja	59
Odviknuti dijete od sise	60
Nazivi za užu rodbinu i svojtu	61
Pradjed; prababa	61
Stari roditelji	62
Djed; baba	62
Roditelji	63
Otac	64
Očuh	65
Mati	65
Maćeha	66
Dijete	67
Muško dijete raznih uzrasta	67
Dijenče (muško)	67
Momčić, dečko, dečkić	69
Mladić, momak	69
Žensko dijete raznih uzrasta	70
Dojenče (žensko)	70
Djevojčica	71
Djevojka	71
Sin	72
Kćer	73
Blizanci; prvorodenac; posvojče; izvanbračno dijete;	
siročće	73
Blizanci	73
Prvorodenac	74
Posvojče	74
Izvanbračno dijete	75
Siročće	76
Brat	78
Sestra	78
Polubrat	79
Polusestra	81
Bratov sin; sestrin sin; sin suprugova i suprugina brata	81
Unuk; unuka	83

Praunuk; praunuka	83
Nazivi za svojtu po mužu/ženi	84
Punica, punac i svekrva, svekar	84
Svekrva; punica	84
Svekar; tast (punac)	84
Suprugov brat; muž suprugove sestre	85
Muževa sestra; ženina sestra; supruga muževa brata	86
Zet; nevjesta	87
Muš koji živi u supruginoj kući; udovac; udovica; prevareni muž; učiniti preljub; kurva	87
Muš koji živi u supruginoj kući	88
Udovac; udovica	89
Prevareni muž	90
Učiniti preljub	90
Kurva	91
Nazivi za rodbinu po stricu i teti	92
Stric; ujak	92
Tetak (suprug očeve ili majčine sestre)	94
Teta	94
Strina; ujna	95
Bratići i sestrične	96
Sin očeva brata; sin majčine sestre; sin majčina brata; sin očeve sestre	96
Kćer očeve sestre; kćer očeva brata; kćer majčine sestre; kćer majčina brata	97
Djeca očeva brata; djeca majčina brata; djeca očeve sestre; djeca djece dviju sestara	97
Nazivi koji se tiču kumstva	97
Krsni kum; krsna kuma	97
Kumče	99
Vjenčani kum; vjenčana kuma	99
Zaključak	101
KAZALA	105
KAZALO POJMOVA	107
KAZALO ZABILJEŽENIH IR. OBLIKA	111
KAZALO OBLIKA IZ LITERATURE I NEIR. OBLIKA KOJE SMO SAMI ZABILJEŽILI	121

Rumunjski idiomi	121
Istrorumunjski	121
Knjiž. rumunjski i dačkorumunjski	130
Arumunjski	131
Meglenorumunjski	132
Italski idiomi i sitriotski	133
Mletački	133
Knjiž. talijanski	134
Istriotski	134
Furlanski	135
Slavenski idiomi	135
Čakavski	135
Perojski	142
Slovenskoistarski	142
Hrvatski (književni i neistarski idiomi)	142
Slovenski (knjiž. i neistarski idiomi)	143
Staročeški	143
Ruski	143
Makedonski	143
Ini idiomi	143
Španjolski	143
Njemački	144
KAZALO KRAJNJIH ETIMONA	145
Latinski	145
Starofrancuski	146
Praslavenski	146
Germanski	148
Srednjevisokonjemački	148
Keltski	148
Franački	148
Arapski	148
BIBLIOGRAFIJA	149
SAŽETAK / RIASSUNTO / REZUMAT / POVZETEK	159
Sažetak	161
Rezumat	164
Riassunto	167
Povzetek	170

UVODNE NAPOMENE

Ova je knjiga prva u nizu od desetak planiranih istonaslovljenih svezaka. Pojedine će knjige imati, poput prve, jedinstvenu tematiku, druge će obuhvaćati više njih. Građa je predstavljena prema semantičkim cjelinama i obrađena je u posebno numeriranim člancima što daje veću preglednost i razumljivost samih etimologija nego da je prikazana abecednim redom kao u klasičnom etimologijskom rječniku¹. Funkcionalnost rječnika postignuta je opsežnim kazalima na kraju svake knjige, a u posljednjem će se svesku sva pojedina kazala, zajedno s bibliografskim popisom i popisom kratica, objediniti u jedinstvena. Na taj će način svaka knjiga (osim zadnje dakako i uz napomenu da će se poglavlje o istrorumunjskome i Istrorumunjima nalaziti samo u prvoj) moći funkcionirati kao zasebna cjelina, a sve zajedno činit će jedan poprilično opsežan etimologijski rječnik istrorumunjskih govora.

Građu obuhvaćenu planiranim svescima sami smo prikupili na terenu i još je uvijek prikupljamo (od 1985. godine do danas obišli smo ispitanike iz Žejana, Šušnjevice, Nove Vasi, Jesenovika, Letaja, Brda, Škabića, Trkovaca, Zankovaca, Mihela i Kostrčana, a na prikupljanju građe

¹ Dobar primjer takva tipa etimologijskoga rječnika u nas je knjiga Vojmira Vinje *Jadranska fauna: etimologija i struktura naziva*, Zagreb, Split, 1986.

još uvijek kontinuirano radimo i danas). Velik je dio te građe objavljen u Istrorumunjskom lingvističkom atlasu (IrLA). Osim toga, bit će predstavljena i obrađena i građa drugih autora koji se nisu posebno bavili ir. govorima (npr. ID, RBG), a u jednoj će od knjiga, kao dio, biti obrađene i istrorumunjske posuđenice u čakavskim govorima.

U ovom se svesku raspravlja o rodbinskome nazivlju. Svaki prikupljeni oblik potvrđuje se i uspoređuje s građom iz svih istrorumunjskih leksičkih repertoara drugih autora koji su nam na raspolaganju, a do etimologijskih se rješenja dolazi usporedbom ir. oblika sa sličnim oblicima u okolnim čakavskim i slovenskim govorima u Istri ali i u čakavskim idiomima otoka Krka i Dalmacije (govori otoka Krka i Dalmacije bitni su za etimologijska rješenja mnogih ir. termina zbog kretanja Istrorumunja u povijesti), odnosno s riječima iz drugih triju rumunjskih dijalekata kad je riječ o izvornim oblicima. Oblici se uspoređuju i s mletačkim (prije svega istromletačkim) riječima jer su mnogi čakavizmi u ir. mletačkog podrijetla; samih je mletacizama u ir. jako malo. Do čakavske, istarskoslovenske i (istro)mletačke građe dolazimo iz odgovarajućih rječnika i drugih pisanih izvora, a dobar smo dio i te građe sami prikupili. Građu iz drugih rumunjskih dijalekata navodimo samo iz izvora².

Za istrorumunjske oblike koje smo sami zabilježili služimo se grafijom koju smo sastavili za IrLA. Riječ je o prilagođenoj hrvatskoj latinici kojoj su dodani grafemi koji izražavaju istrorumunjske posebne glasove i posebni zna-

² Isto vrijedi i za građu iz drugih idioma (furlanski, talijanski, njemački, španjolski...).

kovi za digrame *lj* i *nj*:

å - stražnje muklo *a*

ε - jako otvoreno *e*

ə - poluglas, čuje se između *v* i *r* u hrvatskoj riječi

vrt - odgovara rumunjskome *ă*

č - jako umekšano *č*

ś - umekšano *š*

ž - umekšano *ž*

ʒ - početni glas u tal. *zelo*

ǰ - glas između hrvatskoga *dž* i *đ*

ɣ - velarni zvučni frikativ, kao u španjolskom

lago

Í - hrvatsko *lj*

ń - hrvatsko *nj*

Naglasak u ir. riječima bilježimo podcrtavanjem naglašenoga vokala, osim *á* koje je uvijek naglašeno. U jedno-složnim riječima naglasak se ne bilježi.

Ir. imenice navode se u jednini bez člana, čemu slijede nastavci za određeni član (*-u* ili *-a*), za množinu (*-ə*, *-e*, *-č*, ...), za množinu s određenim članom (*-i*, *-ele*, ...) i na kraju odrednica roda (*m.*, *ž.* ili *bg.*). Uz infinitiv glagola daje se i oblik za 1. l. jd. prezenta.

Čakavske, slovenske i istromletačke oblike koje smo sami prikupili pišemo istom grafijom, a naglasak bilježimo kako je to uobičajeno u hrvatskoj odnosno slovenskoj, dijalektološkoj literaturi, dok oblike iz literature vjerno prenosimo prema izvorniku (osim srpske ćirilice koju transliteriramo). U citatima značenja iz raznih rumunjskih rječnika u zagradi se ponekad daje samo najnužniji prijevod radi boljega snalaženja čitatelja koji rumunjski ne razumiju (kad je značenje posebno bitno za razumijevanje

etimologije, odnosno onoga što se želi reći). Citati iz ostalih jezika rijetko se prevode.

U svim ćemo se svescima koristiti sljedećim kraticama:

ar. - arumunjski	lat. - latinski
arap. - arapski	m. - muški rod
bilj. - bilješka	mak. - makedonski
bg. - srednji rod rumunjskoga tipa	mlet. - mletački
coll. - zbirna imenica	mn. - množina
čak. - čakavski	mr. - meglenorumunjski
češ. - češki	n. - srednji rod hrvatskoga tipa
dr. - dačkorumunjski	neodr. - neodređeni
germ. - germanski	njem. - njemački
furl. - furlanski	odr. - određeni
grč. - grčki	prslav. - praslavenski
hrv. - hrvatski	prid. - pridjev
imlet. - istromletački	reg. - regionalno
ir. - istrorumunjski	rum. - rumunjski
jd. - jednina	rus. - ruski
juž. s. - južna sela (Šušnjeвица, Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan)	sln. - slovenski
kas. - kasno	st. - staro
knjiž. - književni	stsl. - staroslavenski
l. - lice	šp. - španjolski
	tršč. - trščanski
	usp. - usporedi
	v. - vidi
	vlat. - vulgarnolatinski
	ž. - ženski rod

Kao dodatak knjizi objavljena su kazala: kazalo pojmova;

kazalo zabilježenih istrorumunjskih oblika; kazalo oblika iz literature i neistrorumunjskih oblika koje smo sami zabilježili: kazalo rumunjskih idioma (istrorumunjski, dačkorumunjski, arumunjski, meglenorumunjski); kazalo ital-skih i istriotskih idioma (mletački, knjiž. talijanski, istriotski, furlanski), kazalo slavenskih idioma (čakavski, perojski, slovenskoistarski, knjiž. hrvatski i neistarski hrvatski idiomi, knjiž. slovenski i neistarski slovenski idiomi, staročeški, ruski, makedonski), kazalo inih idioma (španjolski, njemački); kazalo krajnjih etimona: latinskih, starofrancuskih, praslavenskih, germanskih, srednjevisokonje-mačkih, keltskih, franačkih.

Grafija, kratice i bibliografija bit će objavljeni u svakom svesku, pa je moguće da će doći do proširenja potonja dva popisa, no u zadnjoj će knjizi i ti popisi biti objedinjeni i objavljeni kao cjeline.

O ISTRORUMUNJSKOM I ISTRORUMUNJIMA

Istrorumunji su po svojoj prilici potomci balkanskih Vlaha koje kao Vlahe ili pak Morlake spominju mnogobrojni srednjovjekovni dokumenti iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine (valja imati na umu da su u povijesnim dokumentima to nazivi i za neke druge etničke skupine - npr. pravoslavno žiteljstvo Dalmatinske zagore - tako da se ne može i ne smije svaki zapis koji govori o Vlasima ili Morlacima odmah povezati s rumunjskim etnikumom). Prvi se put vlaški stočari u Istri spominju u XII. stoljeću, no današnji su istrorumunjofoni vjerojatno potomci Vlaha koji su koncem XV. i početkom XVI. stoljeća iz unutrašnjosti Dalmacije, s područja oko Dinare i južnog Velebita, dovedeni najprije na otok Krk, a zatim i u Istru, na područja opustošena opetovanim kugama i malarijama - većina tih doseljenika bili su Hrvati. Ima i teorija o autohtonosti istarskih rumunjofona (Covaz, Maiorescu, Onciul), no te su teze danas uglavnom odbačene. O tomu, da su pristigli upravo iz navedenih područja, svjedoči i znatan broj čakavskih elemenata u istrorumunjskim govorima kojih u istarskim autohtonim čakavskim idiomima nema, a koje mnogi, pretežito rumunjski, autori često, bez dublje provjere, olako pripisuju posuđenicama iz okolnih slovenskih dijalekata - kao što doduše često čine i s čakavizmima koji postoje u

istarskim autohtonim čakavskim govorima a poklapaju se sa slovenskim riječima (npr. *vǎrbε* "vrba", *verugε* "lanac", *škutε* "skuta" itd. itd.). Još u XIX. stoljeću rumunjofoni su obitavali područje Dubašnice i Poljica na otoku Krku (1819. na tom je govoru svećenik Ivan Feretić zabilježio Očenaš i Zdravomariju, koje je S. Pušcariu objavio 1929.). Danas se na Krku više ne govori rumunjskim idiomom, krčkorumunjskim, on se ugasio negdje u prvoj polovici XIX. stoljeća: ostali su nam samo tragovi u toponimiji (npr. *Vǎrhure* = *Vǎrh* + *-ure* "rumunjski množinski nastavak za imenice srednjega roda", *Sekara* "raž") i nekoliko apelativa (npr. *puljić* "ptica" (< krčkorum. **pul* (potvrđeno za ir.) < lat. **pūllius* "mlado životinje", REW 6826 - u standardnom rum. *pui* znači "pilić", a za pticu se kaže *pasāre* - *čura*, *čuralo* "sito"). Što se Istre tiče, istrorumunjski se prostirao šire nego danas. O tomu nam svjedoče brojni toponimi (npr. *Katun*, *Kature*, *Fečori* = mn. od *fečor* "dijete, dječak, dečko"), prezimena (npr. *Katunarić*, *Licul*, *Faraguna* < rum. *fǎrǎ gunǎ* = "bez" + "pastirska kabanica", *Poropat* = *poro* < rum. *fǎrǎ*, ir. *fǎr(a)* "bez", do hrvatskih usta došlo prije XV. st. dok Slaveni još nisu poznavali fonem /f/ pa se on prenosio ili kao /p/ ili kao /v/, + *pat* "krevet") i apelativi (npr. *stǎrpla* "ovca koja se još nije ojanjila" = poimeničen rum. pridjev *sterp*, *stearpǎ* "neplodan, -a", usp. rum. *oaie stearpǎ* "neplodna ovca").

Istrorumunjskim, po broju govornika najmanjim od četiriju povijesnih rumunjskih dijalekata, danas se govori samo u desetak sela i zaselaka u Istri. Osnovna podjela istrorumunjskih govora dijeli ih na sjeverne i južne. Govornici prve skupine žive u mjestu Žejane (ir. *Žejǎn*) koje se nalazi na sjevernoj padini Učke, sjeverozapadno od Rijeke, a go-

vornici druge skupine na sjevernome i zapadnome rubu Čepićkoga polja u nekoliko mjesta općine Kršan. Selo Žejane ima 102 kuće (mnoge u jako lošem stanju, dosta ih je i zaključanih tj. napuštenih) i stotinjak stanovnika, mlađih od 20 godina desetak. Svi oni u najgorem slučaju razumiju istrorumunjski, a velika se većina može bez problema služiti tim idiomom (odlično se njime služi i nekoliko žena koje su se udale iz okolnih neistrorumunjskih krajeva). Valja imati na umu da većina od navedenoga broja žitelja ne živi stalno u Žejanama nego u okolnim mjestima i gradovima (Opatija, Lovran, Matulji,...) i u rodno mjesto dolazi uglavnom vikendom - u mjestu je organizirano kulturno-umjetničko društvo, imaju obnovljenu crkvu ali već dosta dugo nemaju ni jedne jedine gostionice. Bilo kako bilo, Žejanci su kompaktni, trude se njegovati vlastite tradicije i da nema nezadrživa iseljavanja stanovništva, istrorumunjski bi u Žejanama imao lijepu budućnost: prema procjenama A. Kovačeca u Žejanama je još s početka šezdesetih godina bilo između 450 i 500 istrorumunjofona, a prema popisu pučanstva iz 1991. godine tamo je živjelo samo 189 ljudi što manje-više odgovara i broju govornika. Na jugu su istrorumunjofoni raštrkani po omanjim selima i sveukupno ih ima još manje nego u Žejanama. Oni nisu kompaktni i nemaju nikakvih kulturnih ili umjetničkih uduga - u Šušnjevicu doduše postoji gostionica koja je uglavnom prazna i danas je pred zatvaranjem. Prema našoj prosudbi (moglo bi se reći i brojenjima) danas se u južnim selima istrorumunjskim služi samo devedesetak ljudi - djece gotovo da i nema (prema Kovačecovim procjenama s početka šezdesetih bilo je između 800 i 1000 govornika, a prema popisu pučanstva iz 1991. u mjestima gdje se tada

još uvijek govorilo istrorumunjskim ukupan broj stanovnika bio je 338 što, za razliku od Žejana, ne znači i broj govornika do kojega se, prema našim prosudbama, može doći ako od navedenoga broja oduzmemo nešto više od polovice popisanih. Najviše istrorumunjofona ima u Novoj Vasi (ir. *Noselo* ili *Nosela*), četrdesetak, zatim u Šušnjevići (ir. *Sušnjevice* ili *Šušnjevice*), tridesetak, u Jesenoviku (s pripadajućim zaselcima) (ir. *Sukodru*) desetak. U ostalim ih se mjestima može doslovce, osim u jednom slučaju, pobrojati na prste jedne ruke. U Letaju troje: jedan muškarac koji je tamo i rođen (on dobro razumije ali loše govori) i dvije žene, jedna koja je idiom donijela iz rodnih Trkovaca (danas prazan zaselak koji spada pod Brdo) i druga koja ga je naučila u osnovnoj školi u Šušnjevići. U selu Brdo (ir. *Borda* ili *Bordo*) danas živi dvoje ljudi, oboje istrorumunjofoni, u Kostrčanima (ir. *Kostrčan*) od 18 žitelja šestoro govori istrorumunjski (ovamo ubrajamo i jednog čovjeka iz Labina koji je odrastao u Novoj Vasi i tamo u djetinstvu naučio istrorumunjski), u Zankovcima (ir. *Zankovci*) ima šestoro žitelja, pet govornika (jedan se nedavno doselio iz *Dolinščine*, zaselka koji je njegovim odlaskom ostao prazan). Zaselak Miheli ima dvoje stanovnika koji govore istrorumunjskim (jedan muškarac koji je tamo i rođen i jedna žena, odnedavna udovica, koja se udala iz Dražine - u Dražini živi još šest ljudi od kojih je samo jedan istrorumunjofon). U zaselku Draga od četiri stanovnika dvojica se služe istrorumunjskim, a u zaselku Jelavići od troje jedan. Istrorumunjski se do nedavna govorio u još nekoliko zaselaka: Trkovci, Perasi (ir. *Perasi*), Grobnik (ir. *Gromnik*) (posljednji govornik, Liberat Pahor, umro je 1998.), Gradinje (ir. *Gradiње*).

Ukupan broj istrorumunjofona ne prelazi dakle 250. Tom broju valja pridodati i Istrorumunje koji su se odselili u istarska i kvarnerska gradska središta a i one koji su emigrirali u Ameriku, Australiju i zemlje zapadne Europe – prema nekim istraživanjima prvi naraštaj raseljenih istrorumunjofona dobro čuva rodni idiom. Radi preciznosti, broju govornika valja pridodati i manji broj govornika istrorumunjokoga koji potječu iz obitelji u kojima se govori čakavski i raznih doseljenika (među istrorumunjofone spada npr. i jedan Albanac).

Nazivi *istrorumunjski* i *Istrorumunji* učenog su podrijetla i koriste se u romanistici već više od sto godina. Sami stanovnici sebe ne nazivaju tako. U svojoj *Historia di Trieste* izišloj 1698. talijanski povjesničar Ireneo della Croce pedesetak redaka posvećuje, kako ih sam naziva, Ćićima (u izvorniku Chichi). Ireneo della Croce prvi navodi 23 istrorumunjske riječi i sintagme s prijevodom na talijanski ili latinski i veli da ti stanovnici sebe nazivaju *Rumerima*. Ako je navod točan, Istrorumunji su u XVII. stoljeću sebe nazivali imenom *Rum̄r* što u potpunosti odgovara dačkorumunjskome etniku *Rumân* i arumunjskome *Armân* koji se prema lat. *Romanus* učenim putem preoblikovao u *Român*. Nije jasno kako su u dvjestotinjak godina Istrorumunji mogli izgubiti vlastito ime i kako se to ime nije sačuvalo ni u jednom drugom istarskom idiomu.

Prema svim popisima pučanstva nakon II. svjetskoga rata Istrorumunji se izjašnjavaju jednako kao i okolno pučanstvo u Istri. Oni ne osjećaju jedinstvo s rumunjskim nacionalnim korpusom i sebe nazivaju onako kako se i izjašnjavaju u popisima, a užu pripadnost izražavaju prema mjestu u kojem žive: *Žejānci* "Žejanci", *Sus̄nevci* ili *Šuš-*

ńevci "Šušnjevcí", *Kostǎřčǎnci* "Kostrčanci", *Novošǎni* "Novovašani, čak. Novošani", *Brijǎni* "čak. Brijani" itd. Osobito u Žejanama, izjašnjavaju se kao Hrvati. Okolno stanovništvo Istrorumunje naziva Vlasima ili Čićima, no oni sami sebe tako ne zovu. Svoj idiom pak Istrorumunji nazivaju pridjevom od mjesta stanovanja: *žejǎnski*, *susńevski* ili *šušńevski*, *novošǎnski*, *brijǎnski* itd. ili sintagma (*cuvintǎ*) *po žejǎnsku*, (*ganǎj*) *po susńevsku* ili *po šušńevsku*, *po novošǎnsku*, *po brijǎnsku* itd. U južnim selima svoj jezik nazivaju i *vlaški* "vlaški" odnosno *vlaška limbǎ* "vlaški jezik" ili *po vlašku* "po vlašku". U literaturi se navodi da za "govoriti istrorumunjski" Istrorumunji rabe i sintagme tipa *po naški*, *po našu*, *po naše*. Prema našim istraživanjima sintagme toga tipa u istrorumunjskome uvijek, barem danas, znače "čakavski", a pretpostavljamo da je, barem u južnim selima za što imamo podatke, tako bilo i prije jer na isti način sintagmu rabe i Istrorumunji koji su emigrirali u Ameriku prije ili poslije II. svjetskog rata.

U odnosu na druge rumunjske dijalekte istrorumunjski je najbliži dačorumunjskome, a podosta se od svih dijalekata rumunjskoga jezika razlikuje nadasve zbog različitih adstrata: u istrorumunjskom nema turcizama, osim onih preuzetih iz čakavskih govora (npr. *žep* "džep"), nema neogrecizama, a nisu poznate ni pojave uvjetovane tzv. balkanskim jezičnim savezom (objekt se ne ponavlja osobnom zamjenicom, funkciju infinitiva nema sintagma *da* + *prezent* nego se infinitiv, koji je uvijek bez *a*, rabi kao u čakavskom). Višestoljetna prožimanja s čakavskim idiomima uzrokom su sve češćih kalkiranja i hrvatskih slovničnih i leksičkih modela, pa se tako red riječi u istroru-

munjskom tijekom stoljeća izjednačio s čakavskim, a razvile su se i dvije nove slovnične kategorije: srednji rod slavenskoga tipa (koji se oblikuje s pomoću morfema *-o*), koji potiskuje srednji rod rumunjskoga tipa (dvorod), i glagolski vid (istrorumunjski je tako postao jedini romanski idiom koji razlikuje svršene, trajne i učestale glagole koji se tvore s pomoću čakavskih morfema³). Pod utjecajem čakavskoga u svim se mjestima gdje se govori istrorumunjski, osim u Šušnjevići i Novoj Vasi, gubi opozicija određeni vs. neodređeni član za mnoge imenice ž. r. na *-ε* promjenom tog neekonomičnog glasa u *-a* što izjednačuje oblike za određeni i neodređeni član (npr. *o kâprε* "jedna koza" - *kâpra* "koza" → *o kâpra* - *kâpra*). Dakako, ima i elemenata koji su zajednički istrorumunjskome i drugim rumunjskim dijalektima. Stari se leksik poklapa u svim rumunjskim dijalektima; u istrorumunjskom kao i u svim ostalim rumunjskim dijalektima oblik za dativ jednak je obliku za genitiv, određeni je član postponiran, naglasak nikada ne pada na član i ne mijenja se u izvedenim oblicima ako nema glasovnih promjena. I istrorumunjski poznaje rotacizam intervokalnoga *l* koje prelazi u *r*, no rotacizam *n* > *r* (npr. *bur* "dobar" - rum. *bun*, *mîre* "meni" - rum. *mine*, *p̄re* "kruh" - rum. *pâine*) na sinkronijskoj ga razini razlikuje od ostalih rumunjskih dijalekata, dok ga na dijakronijskoj dovodi u svezu s govorima u Maramurešu, pa neki rumunjski lingvisti (Popovici, Caragiu-Marioțeanu) drže da se istrorumunjski formirao sjeverno od Dunava, a za Popovicia istrorumunjski je dačkorumunjski dijalekat

³ Glagolski vid postoji doduše i u meglenorumunjskom, no on je vezan samo uz glagole posuđene iz makedonskih govora.

prenesen u Istru.

Kako je već rečeno osnovna je podjela istrorumunjskih govora na sjeverne i južne. Između ovih dviju skupina već dugo dugo vremena ne postoje nikakve veze (a prema konfiguraciji terena sudeći nije ih bilo ni u doba doseljenja), tako da se razvijaju potpuno neovisno jedna od druge.

Žejanski je konzervativniji od južnih govora: čuva više starih rumunjskih riječi (npr. *cuvintă* "govoriti" u Žejanama vs. *gãnj* na jugu, *ãnceleže* "razumjeti" vs. *rezumi* ili *kapi*, *oste* "rat" vs. *vojskë* ili *gverë*), dvopadežna sintetična deklinacija sačuvana je puno bolje nego na jugu. Ipak, u južnim su se selima sačuvali imperfekt (*jo lukrãjam* "ja sam običavao raditi") i dvorod (npr. *ur hrušt* "hrušt (Melolontha melolontha)" - *doj hrušture* u Žejanama vs. *ur hrušt* - *do hrušture* u južnim selima) pa su po tomu južni govori konzervativniji.

Južna su sela otvorenija inovacijama od Žejana. Razlika u posuđenom leksiku znatna je zbog različitih tipova govora na žejanskom i čepićkom području (npr. *tisuc* "tisuću" u Žejanama vs. *milâr* na jugu).

I sami se južni govori međusobno razlikuju, i to na leksičkom (npr. *ãze* u Brdu vs. *ãsteze* u Šušnjevići) i na glasovnom planu (npr. *mulãre* u Šušnjevići vs. *mulãre* u Brdu). Ne tako davno Šušnjevića se, i manji dio Nove Vasi, od ostalih mjesta razlikovala po tomu što nije razlikovala glasove *c*, *z*, *s* od *č*, *ž*, *š* (realizirali su se pretežno piskavi glasovi): danas samo jedan nekolicina govornika, i to izuzetno rijetko, ostvaruje svoje izričaje rabeći samo piskave foneme i uglavnom realizira opoziciju s nešto umekšanim šuštavim glasovima, osim *č* vs. *c*, dakle *č*, *ž*, *š* vs. *c*, *z*, *s*, nekolicina te foneme realizira upravo navedenom opozici-

jom, dok ostali Šušnjevcima danas dosljedno razlikuju šušta-ve od piskavih fonema.

Danas je u svim mjestima, osim u Šušnjevcima i Novoj Vasi gdje se dosljedno čuva, uočljiva tendencija da finalno otvoreno *-ε* u imenica ž. r. prelazi u *-a* što još uvijek omogućuje opoziciju *jd. vs. mn.* i u imenica koje tvore množinu na *-e*, ali, kako je već rečeno, potire opoziciju između članova: *o kâsε* "jedna kuća" - *do kâse* "dvije kuće" u Šušnjevcima i Novoj Vasi; *o kâsa* - *do kâse* u ostalim mjestima. U većine starijih imenica, onih koje se bitno razlikuju od istromletačkih i talijanskih oblika, otvoreno *ε* prelazi u obično *e*, no opozicija jednine i množine još je uvijek zadržana jer takve imenice nemaju mn. na *-e* (npr. u Žejanama *o muľäre* "jedna žena" - *do muľer* "dvije žene"). U svim istrorumunjskim govorima jasno je uočljiva i težnja da se oblici za *jd.* i *mn.* imenica m. r. izjednače (npr. *ur škâkovæ* "jedan skakavac" - *doj škâkovæ* "dva skakavca"), ali u većine se starih imenica čuva manje-više originalni tip množine (npr. *ur pork* "jedan prasac" - *doj porč* "dva prasca").

Istrorumunjski se govori još od vremena doseljenja razvijaju izvan bilo kakvih institucija i to je, uz stoljetnu istrorumunjsko-hrvatsku dvojezičnost, nedostatak izvornoga folklora te bilo kakva osjećaja pripadnosti rumunjskom etnikumu, kao i konstantno smanjivanje broja govornika, uzrokom da se jezična slika istrorumunjskih govora bitnije mijenjala već nakon dva ili tri desetljeća, a kako danas stvari stoje, interval će se mijene sve više i više smanjivati sve dok istrorumunjski potpuno ne nestane iz uporabe. Za pretpostaviti je da će duže trajati u prekomorskim zemljama nego doma.

ISTRORUMUNJSKO RODBINSKO NAZIVLJE

1. Nekoliko općih pojmova

1.1. Rodbina (općenito)

Za rodbinu općenito, i po ocu i po majci, Istrorumunji rabe iste nazive. U Žejanama smo zabilježili *rod, -u, rod, -i m.*; u Šušnjevići i Novoj Vasi *rodvinε, -a, rodvine, -ele m., rodbinε, -a, rodbine, -ele ž.*; u Šušnjevići još i *parentε, -a, parente, -ele ž.*; u Jesenoviku i Škabićima *rodvina, -a, rodvine, -ele ž.*; u Letaju, Brdu, Trkovicima, Zankovicima, Mihelima i Kostrčanu *rodbina, -a, rodbine, -ele ž.*

August Kovačec, uz *rod, -u* „rod, rodbina (rođaci)” navodi za Žejane u istom značenju i *ródbina* (IrHR 167); Sârbu i Frătilă imaju *rod, -ure* „neam, rudenie, rudă” (Dir 268) – u prvom izdanju knjige nalazimo i diftongiranu varijantu *ruod* (Tlrg 219); Cantemir navodi *rod* „neam” i *ródvine* „rudenie” (Tlrg 178); Puşcariu *rod* „neam”, *rodvine* „rubedenie” (Slr 323); Popovici ima samo *rodbine* „neam, rudă” (DRI 145).

Radu Flora gore navedeni Cantemirov oblik tumači kao posuđenicu iz slovenskoga (SPuIr 81), što je neprihvatljivo. Oblici istoga tipa prošireni su diljem čakavskoga područja: npr. u Brgudu *rodovîna, rôd, rôdbina* (IrLA 481a.), u Čepiću *rôd* (IrLA 481a.); u Labinu *rôd, rodbina* (RLG 192); u Orbanićima *ròdvina* (ČDO 539).

Slavenska riječ proširena diljem slavenskoga svijeta: „Pslovan. **rodъ* ‘rod, pleme’ (...)” (SES 542). O istim ob-

licima Skok piše: „Kao izraz srodstva riječ je kulturna, koja se posuđuje. Rumunji posuđiše *rod, narod, nerod*, i s neobjašnjenom promjenom *o > u rudă, rudenie*.” (SKOK III/152, s. v. **rôd**).

U Šušnjevcima smo zapisali i mletacizam *parente* (mlet. *parente*, BOE 472 < *parens*, -*ente*, REW 6233), u ir. zaccijelo iz kojeg čakavskog govora iz bliže okolice: Ribarić je u Vodicama zapisao *parênta* „rodbinstvo, srodstvo” što objašnjava i ženski rod šušnjevske imenice, a ukazuje na mlet. oblik *parentà* „congiunzione per consanguinità o affinità” (BOE 472), imenicu doduše muškoga roda koja je zbog finalnoga -*a* u hrvatskim ustima promijenila rod. Isti su mletački oblik, također s promjenom roda, posudili i Crnogorci u Peroju, *parenta* „rodbina” (PG 61). U Pićnu imamo glagol *parentăt* „postati rodbinom” (PI 80).

1.2. Uža rodbina; šira rodbina

Za užu i širu rodbinu u Žejanama rabe isti naziv, koji je jednak onome za rodbinu općenito (v. 1.1.): u Šušnjevcima i Novoj Vasi za užu rodbinu vele *famiĭe, -a, famiĭe, -ele* ž., a za širu rodbinu u uporabi je sintagma *lârgε rodvine*. U Jesenoviku kažu *famiĭa, -a, famiĭe, -ele*, ž. te *bliža rodvina* za užu i *lârga rodvina* za širu. U Letaju i Škabicićima *maj mâre rodbina* za bližu rodbinu i *lârga rodbina* za širu. Za užu rodbinu u Brdu, Trkovicima i Zankovicima kažu *maj prope rodbina*, u Mihelima *maj bliža rodbina*, u Kostrčanu *p̄rva rodbina*. Za širu rodbinu u Brdu i Mihelima vele *maj lârga rodbina*, u Trkovicima i Zankovicima *široka rodbina*, a u Kostrčanu *druga rodbina*.

August je Kovačec u Žejanama zabilježio *familiie, -a*

(IrHR 77), Sârbu i Frățiļă imaju *famil'ie* (DIr 211), Popovici navodi *famee* (DRI 108), Cantemir *faméie* (Tlr 165), a Maiorescu *fameliă* (Vlr 123).

Oblici tipa *famiĭa* mogu biti izvorni rumunjski nazivi ili posuđenice iz okolnih čakavskih govora. Rum. *familie* „formă socială de bază” (DEX 366) < lat. *famīlia*, REW 3180. U čakavskim su govorima češći oblici tipa *fameja*: *famèja* (PI 31), *fameja* (RLG 57), *famèja* (ČDO 441) - mlet. *famègia* (BOE 260), tršć. *famèa*, *famèia* (NDDT 129), no postoji i tip *familja*: u Čepiću *famiĭa* (IrLa 482a.) u Vodicama *famīlija* (ID 170), u Pićnu *famīlija* (PI 31: s. v. *famèja* upućuje na navedeni oblik kojega među natuknicama nema), u Senju *famīlija* (SR 29), u Boljunu *famīlija* (RBG), u Roveriji *famija* (RR) – puljskomletački *famīlia* (VDP 43), tršć. *familia* (NDDT 129, GDDT 224). Spomenuti ir. oblici *famee* (DRI 108), *faméie* (Tlr 165) svakako su čakavizmi. Ako su i oblici tipa *fameja* i oblici tipa *familja* čakavizmi, prvi su stariji. Oblik koji smo pronašli u Maiorescu, *fameliă*, hibrid je tipa *familja* X *fameja*.

Ostali su nazivi sintagme čije su jezgre (*rodbina* / *rodvina*) već obrađene pod 1.1., a odrednice tih jezgri su: *bliza* (čakavizam, ž. pridjeva *bliz* < prslav. **blizъ* (SES 37, s. v. **blizu**); *lârga(ε)* (domaća riječ, ž. pridjeva *lârg* < lat. *largus*, REW 4912); *široka* (čakavizam, ž. pridjeva *širok* < prslav. **širokъ*, SES 634); *pørva* (čakavizam, ž. pridjeva *pørvi* < prslav. **pørvъ*, **pørvъjb*, SES 512); *druga* (čakavizam, ž. pridjeva *drugi* < prslav. **drugъ*, SES 106, s. v. **drug1**); *maj mâre* (komparativ sastavljen od domaćih elemenata u značenju „veća” – *maj*, „više” < lat. *magis*, REW

5228; *måre* „velik, -a” < *mās, mǎrem*, DER 5091⁴); *maj prope* (komparativ sastavljen od domaćih elemenata u načenju „bliža” – *maj* „više”; *prope* „blizu” < lat. *ad prope*, REW 197⁵); *maj bliža* (hibridni komparativ u značenju „bliža”, doslovce „više bliža”); *maj lǎrga* (komparativ sastavljen od domaćih elemenata u značenju „šira”, doslovce „više široka”).

Usp. *bliža rodovîna, šîra rodovîna* (Brgud) i *šîra famîla* (Čepić) (IrLA 482).

1.3. Predci

Za pretke smo zabilježili: u Žejanama *čelî betǎri*, u Šušnjevići *noštri betǎr*, u Novoj Vasi, Jesenoviku, Letaju, Brdu, Trkovicima, Zankovicima, Mihelima te u Kostrčanu *noštri betǎr*, u Škabićima *betǎrî*.

Žejanska sintagma znači "oni stari". Prvi je dio sintagme množinski oblik u muškom rodu pokazne zamjenice i pridjeva⁶ *čela* koji bilježe svi istrorumunjski repertoari kojima se služimo, a uz ovaj odjeljak navodimo samo Kovačeca: *čela, čâ (ča), čelî, čale (čâle)* (IrHR 61). S natuknice upućuje na oblike *țela* i *ačela*. Uz drugi oblik daje cjelovitu i iscrpnu informaciju o svim oblicima pridjeva (zamjenice) o kojima razglabamo pa je prenosimo u cijelosti: „*ačela, ačâ (ačâ, ača), ačel', ačâle [čela, čâ (ča), čel', čâle (čale)]* (Ž); *čâla (čela), ča (čâ), čel', čale (čâle, čâle)* (J);

⁴ Etimologija je problematična: „El cambio de sentido ha sido explicado por Tiktin, por medio de un cruce, poco probable, con *magnus* (...)” (DER 5091).

⁵ > rum. *aproape* (DEX 53).

⁶ U našem slučaju pridjeva.

ṭála (ṭéla) ṭa (ṭá), ṭél'i, ṭale (ṭále, ṭále) (S) pokaz. zamj. (pokaz. pridj.) – onaj, ona, ono (često sa službom odr. člana, odnosno radi izražavanja roda i broja ili pak radi poimeničenja pridjeva, bez pravoga pokaznog značenja: *čela betáru čáje* (Ž) – djed, ‚stari čáca‘; *ṭéla betáru* (S) – stari, starac; *ṭel'i betári* – stari, starci).” (IrHR 21). Dr. *acel, acela* (DEX 6, DER 43); ar. *aṭel*, mr. *ṭela* (DER 43) < lat. **ecce-illu* (DEX 6).

Druge dvije sintagme znače "naši stari": *noštri, noštri*, mn. od *noštru* „naš“: Kovačec ima *nóstru, nóstre, nóstro, nóštri, nóstre* za Jesenovik, *nóstru, nóstre, nóstro, nóstri, nóstre* za Šušnjevicu i *nóstru, -a, -o, noštri, nóstre* za Žejane (IrHR 129). Dr. *nostru* (DEX 700, DER 5721); ar. *nostru, nost(u)*, mr. *nostru* (DER 5721) < lat. *nōster*, REW 5961.; *betar*, mn. od *betar* (v. 2.15.). Istrorumunjske sintagme koje označuju pretke odgovaraju čakavskim sintagmama istoga tipa za isti sadržaj: npr. u Brgudu *náši stári*, u Čepiću *náši stóri* (IrLA 480) pa ih možemo smatrati kalkovima prema čakavskim modelima. Oblik zabilježen u Škabićima množina je od *betar* "stari" s određenim članom.

1.4. Rođak (općenito)

Za rođaka (općenito, po bilo kojoj liniji⁷) u ir. idiomima u uporabi je istromletacizam koji je tamo po svoj prilici dospio posredstvom čakavskoga: *kujin, -u, kujin, -i m.* (Žejane, Šušnjevicu, Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo,

⁷ Isti se oblici, uz druge, ovisno o rodu, rabe i za sina očeve sestre ili brata, sina majčine sestre ili brata odnosno za kćer očeve ili majčine sestre i za kćer majčina ili očeva brata.

Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli i Kostrčan). U Šušnjevicima kažu i *kuġin*, *-u*, *kuġin*, *-i m*.

Radu Flora ima samo tip *kuin*, *-a* i to samo u značenju „bratić” odnosno „sestrična” (MALGI 37). Sârbu i Frăţilă u istu značenju navode *cuiin*, *cuiin* i *cuiina*, *-e* (Dir 202). Kovačec u značenju „rođak” daje *cuin*, *-u*, *-ø*, *-i* za Brdo⁸ i, također za Brdo, u značenju „rođaka” *cuine*, *-a*, *-e*, *-ele* (IrHR 57).

Mletacizam koji je u ir. govore dospio iz nekog istarskog čakavskoga govora jer su oblici o kojima je riječ, barem koliko je nama poznato, u uporabi samo u nekim istarskim čakavskim govorima: npr. u Čepiću *kuġin*, u Brgudu *kujin* < npr. *kuin* (VG 277 – za grad Krk), *cugin*, *cugina* (GDDT 191).

2. Nazivi koji se tiču braka i pojmovi u vezi s tim

2.1. Zaručnik; zaručnica

„Zaručnik” se u Žejanama kaže *frăjer*, *-u*, *frăjere*, *-i m*.⁹ u Šušnjevicima, Novoj Vasi, Jesenoviku, Brdu, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *frăjer*, *-u*, *frăjer -i m*, u Letaju i Škabićima *frăjar*, *-u*, *frăjar*, *-i m*. Za zaručnicu u Žejanama, Jesenoviku, Brdu, Trkovcima i Mihelima vele *frăjerica*, *-a*, *frăjerice*, *-ele* ž., u Šušnjevicima i Novoj Vasi *frăjerice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., a u Letaju, Škabićima i Kostrčanu govore *frăjarica*, *-a*, *frăjarice*, *-ele* ž.

Kovačec navodi *frăjer*, *-u*, „dragi, mladić; zaručnik” i

⁸ U značenju „prvi rođak” pod istom natuknicom navodi *părvile cuin*.

⁹ Oblikom je to zapravo bg., no budući da uz takve imenice u žejanskorumunjskome uvijek idu brojnici u m., tumače se kao imenice muškoga roda.

frăierite „draga, djevojka” za Šušnjevicu te *frăiar*, -u „dragi, mladić; zaručnik” za Žejane (IrHR 81)¹⁰. Popovici ima *frăier*, -u i *frăierite*, -a (DRI 110), Cantemir *frăier*, *frăierite* (Tlr 166), Sârbu i Frătilă *frăier* i *frăierita* (Dlr 213 – isto i u TlrG 173), Pușcariu *frăiar*, *frăiarite* (Slr 310). Byhan ima samo ženski rod: *frăierite* (IrG 219) – gdje značenje nismo naveli, „zaručnik, odnosno zaručnica”.

Od iste je osnove i glagol u značenju "ljubovati, ljubakati" u većini ir. mjesta: *frăj se*, *me frăjes* (Žejane, Jese-
novik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan¹¹). U Novoj Vasi su nam na pitanje odgovorili sintagmom *mere na frăje*, a u Šušnjevicu *ăru se rada*.

Cantemir ima *frăiei* „a purta dragoste” (Tlr 166), Kova-

¹⁰ Kovačec je u Žejanama zapisao i *zărucnic*, -u (IrHR 221) što mi nismo zabilježili.

¹¹ U Kostrčanu smo uz odgovor na pitanje dobili i glagol *bușkej se* (*jo me bușkes*) „ljubiti se, cjelivati se”. Kovačec je u Jesenoviku zapisao *bușkėj* i *bușni*, u Šušnjevicu *bușkėj* i *busni* (IrHR 42), Maiorescu *bușni* (Vlr 111), Cantemir *bușni* (Tlr 159), Byhan *bușni* (IrG 202), Pușcariu *busni* (Slr 305) i Popovici *bușni* (DRI 95 – navodi i imenicu *bușăț* „poljubac”). Čakavizam. Oblik je proširen i u Istri i u Dalmaciji, : npr. u Orbanicima *bușăt*, *bușnăt* (ČDO 425), u Labinu *bușat*, *bușnut* (RLG 32 – i imenica *bușic* „poljubac”), u Pićnu *bușnăt*, *bușivat* (PI 17 – i imenica *búšic* „poljubac”); u Komiži *búšit* (RKG 277 – uz napomenu da ne postoji poseban izraz za poljubac), u Visu *búšit* (*se*), *bușivat* (*se*) (LVJ 52), u Hvaru *búšit* (*se*), *bușivat* (*se*) (RBrG 416). U ARJ/I na str. 747 nalazimo *bușati* „osculari, ljubiti, cjelivati” s naznakom „u naše vrijeme u Istri” i etimološkim rješenjem, „od nem. *bussen*”. Pleteršnik navodi prema Vodniku sln. *búšati* u istom značenju uz napomenu da je iz njemačkoga i uspoređuje ga s bavarskim *bussen* (Plet. I/72). Usp. i njem. *busserl* „poljubček” (VNSS 185).

čec *fraji se* „udvarati se” (IrHR 81).

Za slične oblike u značenjima srodnim značenjima u ir. idiomima nalazimo dosta potvrda u hrvatskim govorima na istočnoj jadranskoj obali i u njenom zaleđu sve do Dalmacije: U istom značenju kao i u ir. selima u Čepiću se kaže *frâjar*, *frajar ica*, u Brgudu *frâjer* i *frâjerica*, u Pićnu *frâjar* „ljubavnik” (PI 33), na Boljunštini *frâjer*, *frâjarica* „zaručnik, -ica; ljubavnik, -ica” (RBG), u Crikvenici *frâjanje*, *frâj* „udvaranje”, *frâjar* „zaručnik” (CB 36), u Rukavcu (kvarnersko zaleđe) *frâj* „boravak navečer kod zaručnice”, *frâjar*, *frâjarica* „zaručnik, -ica” (RČGR 75), u Čižićima (otok Krk) *frâjanī* „noćno udvaranje djevojci u njezinoj kući”, *frâjār* „udvarač, zaručnik”, *frâjarica* „udvaračica, zaručnica” (PČR 159), na čabarštini *fr'a:jat se* „ljubakati se”, *fr'a:jar* „ljubavnik” (GČK 65), u Triblju *frâj* „hodanje zaljubljenika prije ženidbe”, *frâjar* „dragi, dečko, mladić u prijevračnoj vezi” (RČGT 23), u Novom Vinodolskom *frâj* „zabava momka s djevojkom”, *frâjarica* „djevojka udvarača”, *frajät (se)* „zabavljati se momak s djevojkom” (RČGNV 64), u Krku *frajät* „prostiti djevojku” (SKOK I/528, s. v. **frâjati**), na Boljunštini *frajät* „ašikovati”¹² (RBG).

Navedeni su hrvatski oblici germanskog podrijetla: „Od njem. *freien* (...) Taj germanizam došao je na čakavski teritorij zacijelo preko Luterove biblije, preko koje je i njem. glagol ušao u gornjonjemački jezik iz donjeg i srednjeg njemačkoga.” (SKOK I/528, s. v. **frâjati**).

Diljem Istre i Dalmacije i za glagol i za imenicu postoji niz sličnih oblika (npr. *frajer*, *frajar*, *frajona*; *frajat*) ali (i)

¹² I u značenju „zabavljati se, veseliti se”.

u značenju „trošiti, rasipati; veseliti se, lumpovati i sl.“, odnosno „raspikuća, rastrošnik; veseljak i sl.“ Ti su oblici također germanizmi ali su u hrvatske govore ušli preko mletačkih: npr. glagol *fraiar* „far baldoria; scialacquare“ (GDDT 247).

Nije jasno spadaju li izrazi iz Bejske Tramuntane (SZ dio otoka Cresa) u ovu ili prethodnu skupinu: *frajät (se)* „bludničiti“, *frajãnje* „bludničenje“ – i u značenju „neumjereno trošiti“, odnosno „neumjereno trošenje“ (BBT 107).

S obzirom na distribuciju oblika tipa *frajar* Istrorumunji su tu riječ posudili tek nakon preseljenja na Krk i u Istru.

Radu Flora ir. oblike *frâiar* „logodnic“, *frâierite* „logodničã“ i *frâiei* „a purta dragoste“ (SPuIr 76) drži posuđenicama iz slovenskoga s čime se ne bismo mogli složiti.

2.2. Zaručiti se

U Žejanama *zaruči se, me zaručes*, u Jesenoviku, Letaju, Brdu, Škabićima, Trkovicima, Zankovicima i Mihelelima *zeruči se, me zeručes*, u Šušnjevići *rukovej se, me rukovešk*, a u Novoj Vasi i Kostrčanu *rukovej se, me rukoves*.

Oblik tipa *zaruči se* nalazimo samo u Kovačeca: *zaruči se* (IrHR 221 – za Žejane)¹³. Čakavizam: npr. u Čepiću i Brgudu *zaručiti se* (IrLA 452), u Valturi *zaručit se*, u Ližnjanu *zaručiti se* (ILA 452) – od *ruka* < prslav. **rǫka* (SES 543) s prefiksom *za-*.

Za oblike tipa *rukovej se* ne nalazimo paralela u ir. repertoarima kojima se služimo. Riječ je o posuđenicama iz

¹³ Byhan ima *zerúkele* „zaruke“ (IrG 389).

čakavskih govora: npr. *rukovät se* (ČL 1082 – za Dračevicu na otoku Braču; za Istru nalazimo potvrdu samo u ARJ XIV/297,b. gdje se glagol *rukovati* navodi iz narodne pjesme koja se pjeva u Istri i kvarnerskim otocima (na istom mjestu saznajemo da je oblik u uporabi i u Poljicama i srednjoj Dalmaciji) – izvedenice od *ruka* (v. gore).

2.3. Brak

U svim se ir. mjestima gdje smo proveli ankete za brak rabi posuđenica iz čakavskoga tipa *zakon*: u Žejanama *zâkon, -u, zâkon, -i m.*, u ostalim mjestima *zakon, -u, zakon, -i*.

Kovačec za Jesenovik i Žejane navodi *zâcon, -u* „vjenčanje, brak”, a za Gradinje povratni glagol *zaconí se* „vjenčati se” (IrHR 219), Cantemir ima *zacón, -ure* „cununie; lege” (Tlr 186), *zacon, -ure* „lege” (Dlr 300), Pušcariu ima *zacón* „cununie” i povratni glagol *zaconí* „a se cununa” (Slr 330), Popovici navodi samo glagol, *zaconi* „cununa ši a se cununa” (DRI 166), također i Byhan samo, *zakoní* ali u značenju „logodi”¹⁴ (IrG 387). Mi smo glagol zabilježili samo u Kostrčanu: *zekonj se (jo me zekones)* (IrLA, str. 233, bilješka 178). Radu Flora oblik *zakon* „cununie” smatra posuđenicom iz slovenskoga, no navodi i mišljenje drugih autora da „smatra se srpskohrvatskog porrekla” (SPuIr 87).

U Čepiću *zakõn*, u Brgudu *zâkon* (IrLA 458), u Svetvinčentu i Čabrunićima *zākõn, zakõniti se* „oženiti se; udati se” (ILA 458; 456, 457), u Labinu *zakon, zakonit se* „vjenčati se” (RLG 255), u Orbanićima *zākõn, zākõnit*

¹⁴ „zaručiti”

(*se*) (ČDO 589), u Pićnu *zakònit* (PI 129), u crnogorskom u Peroju *zakoniti se za* (PG 89).

Od čakavskih repertoara koji obrađuju govore izvan Istre samo smo za Novi Vinodolski pronašli *zākōn* „zakon; čin zakonskog vjenčanja” (RČGNV 353), a za dalmatinske samo za Kukljicu, *zākōn* ali samo u značenju „zakon” (RGK 343).

Suvremeni rječnici hrvatskoga jezika imaju samo značenje „lex”, a od starijih samo Parčić navodi i značenje „brak” (ParčRHT 1143). Prema navodima u ARJ riječ *zakon* u značenju „vjenčanje” proširena je po hrvatskim i srpskim krajevima – za Dalmaciju nema navoda, za Istru ima (Nemanić: ARJ XXII/28: f. zakon ženidbe). Sama je riječ inače uobičajena u slovenskim govorima (npr. u Prekmurju *zákon* „zakonska zveza, zakon” (SBPG 174), i u književnom jeziku: *zákon* (SSKJ-cd) < pslav. *zakonъ* „zakon, postava” (SES 739).

Distribucija oblika o kojima razglabamo ukazuje da su Istrorumunji riječi tipa *zakon* najvjerojatnije preuzeli u Istri i njima zamijenili domaću riječ koju su zacijelo imali u semantičkom polju s riječima za „oženiti se” i „udati se” i dr. koje još uvijek postoje (v. 2.7. i 2.8.), a jesu li one u istarskim čakavskim govorima proširile značenje pod utjecajem susjednih slovenskih idioma teško je reći, no bit će da je prije riječ o istom kulturnom krugu (u ovom slučaju utjecaju katoličke crkve) u kojem su se i slovenski i hrvatski idiomi razvijali pa su se i u jednima i u drugima oblici tipa *zakon* mogli oblikovati na isti način.

2.4. Isprosnik

U Žejanama za isprosnika (posrednika pri sklapanju

brakova) nismo zabilježili termin. U juž. s. **govorčín, -u, govorčín, -i m.**, osim u Letaju gdje je u uporabi uvećanica s prefiksom *na-* **nagovorčína, -a, nagovorčine, -ele m.**

U istrorumunjskim repertoarima kojima se služimo ne nalazimo sličnih oblika.

U istom značenju u Čepiću rabe *nagovorčín* (IrLA 455), a u rječnicima čakavskih govora koji su nam na raspolaganju samo za Rukavac nalazimo *govorčín*, ali u značenju „govorljivac” (RČGR 84). Stariji hrvatski rječnici imaju pojam: *govorčín* „odvjetnik, advokat; govornik” (VRANČIĆdod 12), *govorcín*¹⁵ „odvjetnik” (KAŠIĆ 277), *govòrcsina* „govornik” (STULLI 190), *govorčín* „odvjetnik; govornik” (ParčRHT 183). ARJ ima dva oblika: *govorčín, govorčina* „odvjetnik, govornik” (ARJ III/339 – obuhvaća i sve navedeno osim Kašića). Riječ postoji i u slovenskome: *govorčín* uz naznaku ekspresivno i zastarjelo i u značenju „kdor zna spretno govoriti, pripovedovati, govorec, govornik” (SSKJ-cd). Pletersnik ima *govorčín* „der Sprecher; der Sprecher bei Hochzeiten” (Plet. 246).

Izvedenica od *govor* < pslav. **govorъ* (SES 153). Bezlaž i Skok navode oblik kojim se bavimo, pod natuknicom **govoriti**, odnosno **govor**: *gouorzbyn* „orator” (ESSJ I/166, – prema Kastelecu¹⁶); *govorčín* (SKOK I/598 – prema Kastavskom statutu iz 1490. bez značenja).

Prezime *Govorčín* zabilježeno je u Brbinju, Hvaru, Malom Ižu, Zadru i Zagrebu, a *Govorčínović* u Osijeku, Selištu, Sisku, Sunji, Šašu i Zagrebu (LPSRH 197), a prema našim saznanjima postoji i u Istri (i slovenskoj i hrvatskoj).

¹⁵ Čita se [govorčín].

¹⁶ V. KastSLS 97.

Nakon svega teško je reći jesu li ir. oblici o kojima je riječ u te govore ušli iz dalmatinskih ili istarskih čakavskih govora – zbog distribucije prezimena vjerojatnije je da su i apelativi i prezimena podrijetlom iz Dalmatinske zagore. A pitanje gdje je došlo do pomaka značenja (koji nije sporan) „govornik; advokat” → „isprosnik” na ovom je mjestu ipak najmudrije ostaviti otvorenim.

2.5. Svadba; svatovi; svadbena povorka

U juž. s. za svatove, svadbenu povorku i svadbu rabe čakavski *coll.*: *svāća* (Šušnjeвица, Nova Vas, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci), *svāču* (Jesenovik, Zankovci, Miheli, Kostrčan). U ŠušnjeVICI i *svāca*, u Brdu i *pir, -u, pir, -i* i *-ovi m.* U Žejanama kažu *nunc* u značenju i "svatovi" i "svadba", a za "svat" *svāt, -u, svāc, -i m.*

Radu je Flora zabilježio (*un*) *píru*; (*č.*) *pírure, píurle* u ŠušnjeVICI, (*ur*) *píru*; (*m. m.*) *pírure* u Letaju, (*o*) *svǎća*; (*č.*) *svǎc, svǎcile* u Novoj Vasi, (*o*) *svǎća*; (*m. m.*) *svǎće, svǎćele* u Jesenoviku, (*o*) *svǎtja*; (*č. – pl.*) *svǎc* u Brdu-Kostrčanu. Oblike tipa *nunc* donosi samo u bilješ-kama i to za Žejane gdje je zapisao rečenicu *fost-am a nunț*, a u Žejanama je inače zapisao *múnți, múnțile* (MALGI 134). Byhan ima *nuntșe, -tse* (IrG 290), Pușcariu *pir* (SIr 319), *svācę* (SIr 326), Popovici *nunț, -ile* (DRI 130), Maiorescu *nunțe*, mn. *nunți* (Vlr 136), Cantemir *nunț* (Tlr 173), *pir, -ure* (Tlr 175), *svāche, -e* (Tlr 181), Sârbu i Frățilă *pir, -ure* (Dir 249), Kovačec *nunț, -ile* za Žejane (IrHR 130), *pir, -u, píurure, -urle* za Žejane, Jesenovik i ŠušnjeVICU (IrHR 146), *svāt, -u, svāț, -i* za Brdo (IrHR 186).

Oblici tipa *svăća* i *svât* posuđenice su iz čakavskih govora: npr. U Čepiću *svăća* (IrLA 462), u Valturi *svâti*, u Ližnjanu *svâti* (ILA 462), u Labinu *svati* (RLG 212), u Orbančićima i Vodicama *svăća*, *svât* (ČDO 555; ID 216) < prslav. **svatъ* (SES 621).

Oblici tipa *pir* također su preuzeti iz čakavskih govora: npr. u Brgudu *p ĩr* (IrLA 462), u Svetvinčentu *pír*, u Čabrunićima *pîr* (ILA 462), u Labinu *pir* (RLG 164), u Orbančićima *pîr* (ČDO 519) < prslav. **pirъ* (SES 444).

Riječ *nunc* domaća je: ar. *numtă* (DRI 130; DER 5735; DDAr 789), *lumtă* (DDAr 642; DER 5735), mr. *nuntă* (DRI 130; DER 5735), dr. *nuntă*, *-ți* (DRI 130; DEX 703; DER 5735)¹⁷ < lat. *nūptiae*, REW 5999.

2.6. (Za)prositi djevojkju

Glagol "(za)prositi" u nekim se mjestima izražava domaćim, a u nekim stranim elementima.

Domaći glagol zabilježili smo u Šušnjevići, Letaju i Zankovcima: *rugă*, *rogu*; u Škabićima, Trkocima, Mihelima i Kostrčanu *ăntrebă*, *ăntrebu* - u Mihelima zapravo hibridnu sintagmu *ăntrebă za frăjericu* (domaći glagol + akuzativ hrvatskoga tipa s hrvatskim prijedlogom – za prvi član sintagme v. niže, za treći v. 2.1.).

Samo u Pușcariua nalazimo glagol (*ă*)*ntreba* i u našem značenju, „a cere de nevastă (+ acuzativul persoanei)”; na istoj stranici navodi i (*ă*)*ntrebavעי* (SIr 303). Popovici je zapisao *ăntrebă* „(za)tražiti” (DRI 90), Sârbu i Frățiță *ăntrebă* „tražiti; pitati” (DIr 189), August Kovačec *ăntrebă* (*-ntrebă*) „pitati, zapitati, moliti, zamoliti, tražiti,

¹⁷ „Sg. refăcut după pl. *nunți*.” (DEX 703, s. v. *nuntă*).

zatražiti” za Jesenovik i Žejane (IrHR 33).

Ar. *ntreb* (DRI 90; DDAr 783; DER 4449), mr. *antrèb* (DRI 90; DER 4449), dr. *întreb* (DRI 90, s. v. **ăntrebă**), *întreba* (DEX 539; DER 4449) < lat. *înterrögāre*, REW 4496¹⁸.

Za *ruga* ne nalazimo značenje koje smo mi zabilježili. Pușcariu navodi *rugă* „moliti” (SIr 323), Popovici *rugă*, -*ăt, rogu* „moliti” (DRI 146), Cantemir *rugă* „moliti”, Sâr-bu i Frătilă *rugă* i *rogă* „moliti” (DIr 269, 268), Kovačec *rugă* za Jesenovik i *ruyă* za Žejane „moliti što” (IrHR 168).

Dr. *ruga* (DEX 937; DER 7278), ar. *rog* (DDAr 908; DER 7278), mr. *rog* (DER 7278) < lat. *rögāre*, REW 7361.

Posuđenice iz čakavskih idioma u uporabi su u Žejanama: **prosj, prosez**; u Novoj Vasi, Jesenoviku i Brdu: **zeprošj, zeprosez**. U Žejanama smo zapisali i svršeni oblik glagola: **sprosj, sprosez** "isprositi".

Oblike ne bilježi ni jedan ir. repertoar kojime se služimo, pa je možda riječ o novijem čakavizmu: npr. u Čepiću *zaprōsit*, u Brgudu *(za)pros ĩt* (IrLA 454), u Svetvinčentu i Čabrunićima *prositi*, u Valturi *(za)prōsit*, u Ližnjaju *zaprōsiti* (ILA 454) < prslav. **prositi* (SES 507).

2.7. Oženiti se

Za "oženiti se" u svim ir. mjestima rabe domaći povrat-

¹⁸ S. v. *întreba* Cioranescu pored ostaloga piše: „El resultado $g > b$, que se da tambien en *lingua > limbă* ha inducido a algunos investigadores a pensar en la necesidad de una forma lat. **interguāre* (Meyer-Lübke, *Rom. GRamm*, I, 439; Rosetti, I, 76), en la suposición que sólo *-gu-* podía pasar a *b*; pero esta suposición no parece fundada.” (DER 4449).

ni glagol *ansurǎ se, me ansoru*.

Pușcariu i Popovici imaju (*ǎnsurǎ* (SIr 302; DRI 90), Cantemir (*ǎnsurǎ* (TIr 158), Byhan *nsurǎ* (IrG 289), Sârbu i Frățiľă *ânsurǎ se* (DIr 189), a Kovačec za Žejane navodi *ânsurǎ (-nsurǎ)* (IrHR 32).

Dr. (knjiž. rum.) *însura* (DEX 536, DER 4430), ar. *nsor* (DER 4430, DDAr 781), ir. *ǎnsor* (DER 4430), mr. *ǎnsurǎri* (MrA 100, 283) < lat. **ǎxōrǎre*, REW 9107 (zapravo: **in + ǎxōrǎre*). V. i 2.3.

2.8. Udati se

I za "udati se" također koriste domaći povratni glagol: *meritǎ se, me meritǎ* (Žejane) i *maritǎ se, me meritǎ* (juž. s.).

Byhan navodi *maritǎ* (IrG 272), Pușcariu *maritǎ* (SIr 314), Cnatemir *maritǎ* (TIr 170), Maiorescu *mǎritǎ* (VIr 133), Kovačec za Žejane *meritǎ se*, za Šušnjevicu, Jesenovik, Brdo i Novu Vas *maritǎ se* (IrHR 113). Sârbu i Frățiľă imaju particip *maritǎta* (DIr 226).

Knjiž. rum. (dr.) *mǎrita* (DEX 609), ar. *mǎrit* (DDAr 667), mr. *mǎritǎri* (MrA 283) < lat. *maritǎre*, REW 5361. Cioranescu rum. *mǎrita* drži izvedenicom od *mǎrit* "suprug" (ar. *mǎrit*) (DER 5107, s. v. **mǎrit**) < lat. *maritǎs*, REW 5363.

2.9. Mladenka; ženik

Za mladu smo zabilježili: *špože, -a, špože, -ele* ž. (Nova Vas)¹⁹, *nevǎsta, -a, nevǎste, -ele* ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Kostrčan); *nevǎste*,

¹⁹ I u značenju „snaha” – v. 4.4.

-a, nevęste, -ele ž. (Šušnjevića, Nova Vas); *špōže, -a, špōže, -ele* ž. (Šušnjevića), *špōža, -a, špōže, -ele* ž. (Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići). Za ženika: *frājer, -u, frājere, -rle* ili *frājeri, -ø m.* (Žejane); *špōžo, -u, špōži, -ø m.* (Šušnjevića); *špōžo, -u, špōži, -ø m.* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Miheli); *ožeńa, -a, ožeńi, -ø m.* (Trkovci, Zankovci, Kostrčan).

Za oblike tipa *nevesta* nalazimo: *nevęstę* „mlada; snaha” (IrG 287); *nevęstę* „mlada; snaha” (SIr 317); *nevęstę, -a*, pl. *-e* „nevastă, junge Frau” (DRI 129); *nevastă, neveastă* „sposa e moglie nei primi giorni dopo il matrimonio” (VIr 136); *nevęste* „mlada” (TIr 172); *nevęsta, -e* „mlada” (DIr 237); *nevęstę, -a* za Jesenovik, *nevęsta* za Žejane „nevjesta, mladenka; mlada žena” (IrHR 127). Radu Flora za sva ir. sela navodi uglavnom oblike tipa *nevesta*, uz *špōža* i *tínera*²⁰ za Jesenovik (MALGI 140). Domaća riječ slavenskog podrijetla koja se slučajno poklapa s čakavskim terminima²¹ prisutna u svim rumunjskim dijalektima i u svim značenjima kao i u ir., osim u značenju „snaha”²²: dr. *nevastă* (DEX 693; DER 5673; IrG 287, s. v. **nevęstę**); ar. *nvęstę*, (IrG 287, s. v. **nevęstę**), *niveastă, nveastă, înveastă*, (DRI 129, s. v. **nevęstę**), *niveástă* (DDAr 774); *nveástă* (DDAr 790); *înveástă*

²⁰ Prijevod čak. *mlada*, kao i ir. *tírär(u)* (MALGI 138,1;(1) (< lat. **tenerus*, DEX 1076, s. v. **tânăr**) prema *mladi*: npr. u Svetvinčentu i Čabrunićima *mláda*, u Valturi *mláda* (ILA 459a), u Brgudu *mláda*, u Čepiću *mlôda* (IrLA 459a); u Valturi *mládi*, u Ližnjanu *mládi*, (ILA 459b), u Čepiću *mlôdi* (IrLA 459b) < prslav. **moldъ* (SES 347).

²¹ Npr. u Svetvinčentu, Čabrunićima i Ližnjanu *nevęsta* „mlada; snaha” (ILA 459a; 535b).

²² To je značenje preuzeto prema čakavskome.

(DDAr 588); mr. *nivěástă* (MrA 285), *nevěstǫ* (IrG 287, s. v. **nevěstę**), *nivěstă* (DRI 129, s. v. **nevěstę**) < prslav. **nevěsta* (SES 381).

Za tip *ožeńa*: *ozeńa* (SIR 319); *ojeńe* (TIR 173). Čakavizmi koje su Istrorumunji preuzeli tek nakon što su napustili Dalmaciju jer tamo oblici toga tipa, barem koliko je nama poznato, ne postoje: npr. u Labinu *oženja* (RLG 152), u Pićnu *oženja* (PI 79), u Vodicama *ožeńa* (ID 196), u Rukavcu *oženja* (RČGR 196) – izvedenice od *oženiti* kojima je u osnovi prslav. **žena* (SES 760, s. v. **žena**).

Za tip *špožo*: *špoža*: *spózo*, *-i*; *spóze*, *-e* (TIR 180); *spózo*, *spózi*; *spóze*, *-a*, *spóze*, *-ele* za Brdo (IrHR 180); (*o*) *špóža*; *špóže* (MALGI 140,5). Mletacizmi koji su u ir. ušli preko čakavskih govora: *špožo*, *-a* – oblici supostoje s gore navedenima – osobne ankete) < mlet. *sposo*, *sposa* (BOE 695; 694) < lat. *spō(n)sus*, *spō(n)sa*, REW 8177.

Za oblike tipa *frăjer* v. 2.1.

2.10. Vjenčanica; muško odijelo

Na pitanje u čemu se žene vjenčaju u Žejanama smo dobili odgovor *kiklá*, *-a*, *kiklé*, *-ele* ž.; u Šušnjevići, Novoj Vasi *veštále*, *-a*, *veštále*, *-ele* ž.; u Letaju, Brdu i Škabićima *bərhân*, *-u*, *bərhân*, *-i* m. (u Škabićima i *bərhân*, *-u*, *bərhâne*, *-ele* bg.); U Jesenoviku smo zapisali sintagmu *bərhân ši velu pre kâp*, u Kostrčanu *bərhânu ku velu pre kâp*, a u Zankovcima *hâlá lunga*.

Za muško odijelo (i za vjenčano) u Žejanama se kaže *muška roba*, a u juž. s. *veštîd*, *-u*, *veštîd*, *-i* m. - u Škabićima i *veštîd*, *-u*, *veštîde*, *-ele* bg.

Navedeni nazivi vrijede zapravo općenito za pojedine dijelove odjeće, a samo sintagme koje smo zapisali u Jese-

noviku i Kostrčanu označuju samo vjenčanicu.

Za tip *bərĥān* nalazimo: *bārĥān* „haljina” (Slr 304); *bārĥānu* „haină de ștofă colorată” (DRI 92); *bārĥān, -e* „haină de ștofă” (Dlr 190)²³; *bārĥān, -u, -e, -ele* „haljina” (IrHR 36 – Jesenovik, Šušnjeвица); *bərĥ°ān, bərĥ°ānu; bərĥ°āne, bərĥ°ānele* za Letaj, Novu Vas i Jesenovik, *berĥ°ān, berĥ°ānu; berĥ°āne, berĥ°ānele* za Brdo i Kostrčan „suknja” (MALGI 19). Čakavizam mletačkoga podrijetla: npr. u Orbanićima *brĥān* (ČDO 422), u Pićnu *brĥōn* (PI 15) – oboje u značenju „haljina”. Etimon nalazimo u arapskom *barrakan* „grosso cammellotto e mantello fatto con la stessa stoffa” (DELI-cd); *barakān* „Stoff aus Kamelhaar” (REW 941), a je li u čakavske govore ušao preko mletačkoga [mlet. *baracān* „specie di stoffa forte di lana” (BOE 62); *baracan* „panno fatto di pelo di capra” (VG 64)] ili iz nekog drugog hrvatskog govora budući da je areal prostiranja od Boke do Istre i do Slovenije gdje je moglo ući i iz njem.²⁴

Za tip *veštāle* ne nalazimo sličnih oblika²⁵. Riječ je o mletacizmu koji je u ir. dospio preko nekog čakavskog govora: npr. u Pićnu *veštālja* „haljina, vesta²⁶” (PI 126), u Orbanićima *veštālja* „(moderna) haljina” (ČDO 582), u Labinu *veštālja* „duga kućna haljina” (RLG 247) < mlet.

²³ Na istoj strani daju i inačicu *bārĥāč* „haină groasă”.

²⁴ V. i SKOK I/110, s. v. **barakān** i ARJ I/640.

²⁵ U ir. repertoarima kojima se služimo nalazimo samo *vešta, -e* (Dlr 297) u značenju „vestă = obiect de îmbrăcăminte scurt, fără mâneci și fără guler, purtat de bărbați sub haină și de femei peste bluză (DEX 1158)”, dakle „vesta” s čime se ne bismo složili; riječ je o čakavizmu tipa *vešta* koji označava haljinu (vlastite ankete).

²⁶ Autor navodi regionalizam za haljinu (= vesta).

vestàgia „veste lunga ed agiata che si porta di sopra” (BOE 794), *vestaia* (VG 1217) < izvedenica od lat. *vēstis* „odjeća” REW 9283. Čakavski oblici stvorili su *-l-* sekundarnim putom, unutar sustava, analogijom prema drugim vlastitim oblicima a ne prema knjiž. tal. *vestaglia*.

Za tip *kikla*: *kicl'a*, *-e* „fustā” (Dlr 222); *kicl'i*, *-ile* „haljine; (ženska) odjeća” (IrHR 100 – Žejane); (*o*) *kikl'e*, *kikl'a*; (*do^o*) *kikli*, *kiklile* za Žejane (MALGI 19), *kiṭṭa* (MALGI 19, 1:(1)). Posuđeno iz nekog slovenskog govora: slov. *kikla*²⁷ „žensko oblačilo, ki pokriva spodnji del telesa, krilo” (SSKJ-cd), „prevzeto iz srvnem. *kittel* '(žensko ali moško) vrhnje, srajci podobno oblačilo' (...) Beseda etimološko ni zadovoljivo pojasnjena (...), morda je izhodišče arab. *quṭun* 'bombaž' (...)” (SES 229).

Hibridna sintagma *halá lunga* nastala je prevođenjem čakavskih oblika tipa *duga* < prslav. **dǫlgъ* (SES 97, s. v. **dolg2**) + *halina/halá* < prslav. **xala*, **xal'a* (SES 165).

Za tip *veštíd*: *veštíd*, *-e* „odjeća” (Tlr 185). Mletacizam koji je u ir. ušao preko nekog čakavskoga govora: npr. U Labinu *veštíd* (RLG 247), u Brgudu *veštít*, u Čepiću *veštít* (IrLA 461b), u Čabrunićima i LIžnjanu *vištít*, u Valturi *veštít za užēnit* (ILA 461b) < mlet. *vestido* (VG 1217) < lat. *vēstītus*, REW 9285.

Sintagma *muška roba* [*muski*, *-e* „muški” (Slr 316); *muški* (DRI 128); *múški*, *múškile*, *múšca*, *múško*, *múški*, *múške* „muški” (IrHR 122 – Žejane)] posuđenica je iz nekog čakavskog idioma: < čak. *muška* prid. ž. od *muški* < prslav. **mǫžьskъ* (SES 355) + *roba* [*robę* „odjeća” (Slr 323); *róbe*, *-be* (IrG 329); *robę*, *-a* „odjeća” (DRI 145);

²⁷ Dijalektalno i *kikla* (osobne ankete).

robă „odjeća” (Vlr 144); *róbe*, -e (Tlr 178); *roba*, -e (Dir 268); *róbe*, -a za Šušnjevicu i Brdo, *róba* za Žejane (IrHR 167)] < čak. *roba* „odjeća” < mlet. *roba* (BOE 579) < germ. *rauba*, REW 7090.1.

Sintagme *bərhān ši velu pre kâp* i *bərhānu ku velu pre kâp* kako je rečeno jedine označuju baš vjenčanicu i samo vjenčanicu; znače „haljina i/s veo/velom na glavi”: *bərhān* (v. gore) + *ši* (< lat. *sīc*, REW 7892 / *ku* < lat. *cum*, REW 2385 + *velu* < čak. *vel* (RLG 246) < mlet. *velo* (BOE 784) < lat. *vēlum*, REW 9184 + *pre* < lat. *dēsūper*, REW 2607a + *cap* < lat. *caput*, -*īte*, REW 1668.

2.11. Vjenčani prsten

U svim ir. selima za "vjenčani prsten" koriste posuđenicu iz čakavskoga (mletačkog podrijetla) tipa *vitica*: *vitīca*, -a, *vitīce*, -ele ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan); *vitīce*, -a, *vitīce*, -ele ž. (Šušnjevica, Nova Vas). U Šušnjevici rabe još i sintagmu *pərstenu de špozalīcjo*, a u Kostrčanu *pərstenu de zakon*.

Byhan navodi *vititŕe*, -tse (IrG 352), Popovici *vititŕe*, -a (DRI 165), Cantemir *vitīte*, -e (Tlr 186), Maiorescu *vititŕă* i *votitŕă* (Vlr 157), Kovačec *vitīta* za Žejane (IrHR 215)²⁸. Čakavizam: npr. u Čepiću *vit ŷca*, u Brgudu *vic ŷca* (IrLA 1190), u Valturi *vititŕsa*, u Ližnjanu *veitŕsa* (ILA 1190) – izvedenice od *viti* < prslav. **viti* (SES 721).

Preostala dva naziva hibridne su sintagme nastale in loco: *pərstenu* [Cantemir ima *pərsten*, -e (Tlr 175), Kovačec

²⁸ Prva tri autora daju značenje „zaručnički prsten”, ostali „vjenčani prsten”.

pársten, -u za Šušnjevicu (IrHR 144), čakavizam < prslav. **pĕrsty/e*, genitiv **pĕrstene* (SES 511, s. v. **prstan**)] + *de* (domaća riječ < lat. *de*, REW 2488) + *špozalicjo* (oblici tipa *špozalicjo* (osobne ankete) prisutni su u mnogim čakavskim idiomima u značenju „pir“ < imlet. *špozalicjo* (osobne ankete) < lat. *sponsalicius* (DELI-cd)/*zakon* (v. 2.3.).

2.12. Dota; nevjestina oprema

Osim u Šušnjevicu za dotu i nevjestinu opremu Istrorumunji rabe istu riječ: *dotε*, -a, -e, -ele ž. u Šušnjevicu i Novoj Vasi, *dota*, -a, -e, -ele ž. u ostalim mjestima. U Šušnjevicu za nevjestinu opremu vele *sprema lu spoze*.

Od ir. repertoara kojima se služimo samo Sârbu i Fră-țilă imaju *dota* (Dir 209). Oblik mletačkog podrijetla, u ir. govore ušao iz čakavskoga gdje je proširen po cijelom području tih govora²⁹: npr. u Čepiću, Brgudu; Čabruni-ćima, Valturi, Ližnjanu; i Senju *dōta* (IrLA 460ab; ILA 460a; SR 24), u Labinu *dota* (RLG 50) < mlet. *dota* (BOE 246) < lat. *dote*, DELI-cd.³⁰

Sintagma koju smo zabilježili u Šušnjevicu hibridna je: *sprema* [< čak. < prslav. **sb* (SES 550) + prslav. **prĕmiti* (SES 409, s. v. **opremiti**)] + *lu* (domaći elemenat, označa-va genitiv) + *spoze* (čakavski mletacizam, v. 2.9.).

2.13. Suprug; supruga

U svim ir. mjestima za supruga (vrijedi i za muškarca

²⁹ „Od XV vijeka kod čakavaca, a i kod štokavaca u Lici i u sjevernoj Dalmaciji.” (ARJ II/703).

³⁰ U istom značenju oblik *dotă* postoji i u književnom rumunjskom jeziku, no on nema nikakve veze s ir. jer je u knjiž. rum. preuzet iz francuskoga (< fr. *dot*, DEX 317) u doba kad su se Istrorumunji već bili izdvojili iz rum. etničkog korpusa.

općenito) zabilježili smo *om*, *-u*, *omir*, *-i m.*, a za suprugu (vrijedi i za ženu općenito) također jedinstven termin, ali s nekoliko glasovnih inačica: *muľare*, *-a*, *muľer*, *-erle* ž. (Žejane, Zankovci, Miheli, Kostrčan); *muľare*, *-a*, *muľer*, *-erle* ž. (Šušnjevića, Nova Vas); *muľara*, *-a*, *muľer*, *-erle* ž. (Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci) - u Letaju mn. i *muľare*, *-rle*.

Radu Flora je u svim anketiranim ir. mjestima za „muškarac, čovjek; muž, suprug” zapisao *uom* s mn. inačicama *ómiri* i *uómiri* (MALGI 33). Byhan ima *om*, *uom* (IrG 293), Puşcariu *om* (SIr 125, 318), Popovici *om* (DRI 131), Maiorescu *om* (VIr 137), Sârbu i Frăţilă *om*, *uom* (DIr 242). A. Kovačec za Jesenovik i Žejane navodi *om*, *-u*, *ómir*, *-i*, a za Žejane i množinske oblike *ómure*, *-urle* (IrHR 137).

Domaća riječ u uporabi u svim rumunjskim dijalektima: ar. *om*, *oámiňi* (DDAr 806), *om*, *oamini*; mr. (*u*)*om*, *oamini* (DER 5873), dr. *om*, *oameni* (DEX 718) < lat. *hōmo*, *-īne*, REW 4170.

Za „žena; supruga” R. Flora ima (*o*) *muľare*, *muľara*; (*do*) *muľer*, *muľerle* za Žejane; (*o*) *muľare*, *muľara*; (*č.*) *muľer*, *muľerle* za Šušnjeviću i Novu Vas; (*o*) *muľara*; (*č.*) *muľer*, *muľerle* za Letaj i Brdo – Kostrčan; (*o*) *muľara*; (*m. m.*) *muľer*, *muľerle* za Jesenovik. Puşcariu ima *muľere* (SIr 315), Byhan *muľere*, (*-ra*), *-ér (-ile)* (IrG 283). Popovici *muľer*, *-a*, *-r*, *-ile* (DRI 127), Cantemir *muľare*, *muľere*, *-r* (TIr 171), Miorescu *muliere*, *muliera*; *mulieri*, *mulierile*, *mulierle* (VIr 135), R. Sârbu i V. Frăţilă *muiare* i *muľare* (*muľere*), *muľer* (DIr 230, 231), A. Kovačec *muľere*, *-a*, *muľer*, *-le* za Jesenovik i *muľare*, *-a*, *muľer*, *-le* za Žejane (IrHR 121).

Kao i izrazi za muža i muškarca i nazivi za ženu i suprugu također su latinskoga podrijetla i postoje u svim rumunjskim dijalektima: ar. *mułare*, mr. *mułari*, dr. *muere* (DRI 127, s. v. *mułere*), ar. *mułeáre*, *mułéri* (DDI 711) < lat. *mūliere*, REW 5730.2.³¹

2.14. Neoženjeni mladi muškarac

Za neoženjena mlada muškarca U Žejanama kažu *falot*, *-u*, *faloc*, *-i m.*, u juž. s. *mladić*, *-u*, *-mladić*, *-i m.* (Šušnjevica), *mladić*, *-u*, *mladić*, *-i m.* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci), *mladič*, *-u*, *mladič*, *-i m.* (Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Za oblike tipa *mladić* nalazimo: u Byhana *mladiť* (IrG 278), u Pušcariua *mladić* (SIR 315), u Popovicia *mladić* (DRI 126), u Cantemira *mladichǎ* (TIR 171), Sârbua i Frățile *mladiť* (DIR 229), u Kovačeca *mladiť*, *-u*, *-ø*, *-i* za Jesenovik (IrHR 118). Posuđenice iz čakavskoga: npr. u Čepiću *mladič*, u Brgudu *mladič* (IrLA 468), u Čabrunićima i Valturi *mladić*, u Ližnjaju *mladič* (ILA 468) – izvedenice od prid. *mlad* < prslav. **moldь* (SES 347).

Oblike tipa *falot* imaju samo Sârbu i Frățilă i Kovačec: *falot*, *faloť* (DIR 211)³²; *falót*, *-u*, *faloť*, *-i* (IrHR 77). Posuđenice iz slovenskih govora gdje znači „loš čovjek”³³

³¹ Usp. i istriotski *mu'jer* u Rovinju, *mu'jera* u Balama, *mo'jer* u Vodnjaju i Galižani (ILA 525b.), furl. *muîr* „moglie” (PIRONA 627) i šp. *mujer* „žena; supruga” (ŠHR 805).

³² Uz značenje „mladić, momak” daju i značenje „hvalisavac” što mi nismo zabilježili, a nismo dobili ni potvrdu od informatora koje smo ovih dana nazvali radi provjere toga podatka.

(što je bliže značenju „hvalisavac” koje navode Sârbu i Frăţilă), a tamo je preuzeto „prek avstr. nem. *Fallot* 'malopridneţ' iz star. frc. *falot* 'prijatelj, družabnik' (...)” (SES 121). Od čakavskih repertoara samo u Š. Ruţića nalazimo *falòt* u značenju „vjetrogonja” (PI 31) – također posuđeno iz slovenskih istarskih govora.

2.15. Stari momak

Za starog momka u Žejanama vele *bet̂or falot*, u juţ. s. *bet̂or mlad̂ic* (Šušnjeвица), *bet̂or mlad̂ić* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci) i *bet̂or mlad̂ič* (Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Sintagme u značenju "stari momak". Za *falot* i *mladic* v. 2.14. Prvi dio sintagmi domaća je riječ. R. Flora u svom atlasu nema pridjev „star, stara” kao posebnu jedinicu³⁴ već ga nalazimo unutar dvije druge: *btri* [*bətár*ⁱ?], *bet̂er* (MALGI 111/1,6) i *bater* (MALGI 143/5). Puşcariu navodi *betăr*, -e (SIr 304), Popovici *betăr*, -ă (DRI 92), Cante-mir *betăr*, -e (TIr 159), Sârbu i Frăţilă *betâr*, -a, -o (DIr 191), Maiorescu *betâr*, *betâră*, *betâri*, *betâre* (VIr 109), Kovačec *betăr*, -e za Jesenovik i *betăr*, -a za Žejane (IrHR

³³ U slovenskom dijelu Istre oblici tipa *falot* označuju uglavnom djecu koja nisu dobra, zapravo vragolastu djecu (vlastite ankete), pa je ir. oblik potekao od oblika s tim značenjem.

³⁴ Ni mi u našem atlasu (IrLA) nemamo „star, stara” kao posebnu natuknicu. U raznim svezama zapisali smo: za m. jd. odr. *bet̂oru* (IrLA 499, 502a); za m. jd. neod. *bet̂or* (IrLA 469, 1455), *bət̂or* (IrLA 1455); za m. mn. neod. *bet̂or* (IrLA 480), *bet̂ori* (IrLA 480, nt604); za m. mn. odr. *bet̂or̂li* (IrLA 480); za ž. jd. neod. *bet̂ora* (IrLA 467, 499, 502b, 1456), *bet̂ore* (IrLA 467, 1456), *bət̂ora* (IrLA 1456); ž. jd. odr. *bet̂ora* (IrLA 467, 702), *bət̂ora* (IrLA 702, 722, 1456).

38).

Oblici toga tipa prisutni su u svim rumunjskim dijalektima: dr. *bătrân* (DEX 92); ar. *bită'rmu*, *-nă* (DDAr 211), *bitrânu*, *-ni*; *-nâ*, *-ni*, *bitârnu* (DA 118, s. v. **bătrân**), *bitârnu* (DRI 92, s. v. **betâr**), *bitârnu* (DER 742); mr. *bitrân*, *bitrănă* (MrA 198), *bitârn* (DRI 92, s. v. **betâr**), *bitora* (DER 742) < lat. *vētrānus*, REW 9287.2.

U Čepiću *stôri mladîč*, u Brgudu *stâri mladîč* (IrLA 469).

2.16. Stara cura

Za staru curu kaže se: *betora fetina* (Žejane), *betera fetina* (Letaj), *betore fetē* (Šušnjevića, Nova Vas), *betora fetā* (Jesenovik, Brdo, Škabići, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *betora divojka* (Jesenovik, Zankovci).

Sve sintagme u značenju „stara cura”, osim potonje, sastavljene od domaćih elemenata. Nije nužno riječ o prevedenicama iz čakavskih govora (npr. u Brgudu *stâra divôjka* – IrLA 467, u Ližnjanu *stâra divôjka*, u Svetvinčentu *stâra divojčîna*, u Čabrunićima *stâra divojčîna* – ILA 467) jer sintagma postoji i u knjiž. rumunjskom: *fată bătrână* (DEX 368, s. v. **fată**).

Za *fetē* i sl. v. 3.9.2., za *fetina* 3.9.3. i za *betera* i sl. 2.15.

2.17. Noseća

Za pridjev "noseća" u uporabi su uglavnom posuđenice iz čakavskog: *nosîće*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Nova Vas, Šušnjevića), *nosîća*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Jesenovik, Letaj), *nosîća*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Letaj), *nosîće*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Brdo, Trkovci), *nosîće*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Zankovci, Miheli, Kostrčan), *nosîće*,

-a, -e, -ele ž. (Zankovci). U Žejanama smo zapisali *ən sârčira*³⁵, u Brdu *ən âta pære*, doslovce "na drugom kruhu" (*ən* < lat. *în*, REW 4328 + *âta* < lat. *alter*, REW 382 + *pære* < lat. *panis*, REW 6198).

Za oblike tipa *nosića* nalazimo: Pušcariu donosi *nósiće* (SIR 317), Cantemir *nósice, nósite* (TIR 173), Kovačec za Brdo *nosít'e* (IrHR 129). Preuzeto iz okolnih čakavskih govora: npr. u Čepiću i Brgudu *nöseča* (IrLA 404), u Valturi *nöseća* (ILA 404), izvedeno od glagola *nositi* < prslav. **nositi* (SES 387).

Žejanski izraz *ən sârčira* znači „u bremenu”, dakle „biti bremenit”. Popovici navodi *sârțirę, sârćirę -a*, pl. *-e* u značenju „breme”, a pod tom natuknicom ima i *ân sâsrčiră-i* u značenju „trudna, noseća” (DRI 146, 147). Maiorescu ima *sarcină* i *sarciră* „breme; tovar” (VIR 146); Sârbu i Frățilă *sârčina, sârčin* u značenju „tovar (sijena)” i „trudnoća” – za ovo potonje daju primjer *Eda a fost ân sârčina cu Valentina, a purtât-o.*” (DIR 270). Kovačec navodi i imenicu i pridjev – i jedno i drugo za Žejane: *sârčira* „trudnoća”; *žénska-i ân sârčira*; uz pridjev identična oblika kao imenica u značenju „noseća” piše: „nesigurno, većina govornika niječe (IrHR 171). Mi pridjev nismo zabilježili, a uz imenicu smo, kako je već rečeno, dobili samo značenje „tovar; breme”³⁶. Riječ je domaća: dr. *sarcină* (DER 7449; DEX 946 – daje više značenja, među njima i „breme; tovar” i „trudnoća”), ar. *sarțină* (DER 7449; DDAr 916 – navodi oba značenja koja nas zanima-

³⁵ *sârčira* znači "breme; tovar".

³⁶ Telefonskom provjerom ovih dana dobili smo isto što i tijekom ispitivanja za IrLA.

ju) < lat. *sarcīna* „svežanj, snop”, REW 7598.

2.18. Rodilja

U južnim je selima naziv za roditelju uglavnom jedinstven: *zbābnice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Šušnjevića), *zbābnice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (Nova Vas), *zbābnica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. (ostala juž. s.) – uz navedeni oblik u Novoj Vasi koriste i sintagmu *ženska za rodi*. U Žejanama koriste termin *rodīla*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo sličnih oblika.

Nazivi tipa *zbabnica* čakavske su posuđenice: npr. u Čepiću *zbābnica* (IrLA 406) – u čakavskim repertoarima koje imamo nalazimo samo pridjev: *zbābna* „trudna” (ID 225; RVS 1076; RGS 426). U osnovi je tih riječi *baba* (v. 3.3.).

Žejanski termin, *rodīla* mogla bi biti posuđenica iz čakavskoga gdje je vjerojatno učena riječ (čakavski rječnici kojima raspolažemo nemaju termina): npr. u Brgudu *rōdīla* (IrLA 406), u Ližnjanu *rodīla* (ILA 406) – izvedenica od *roditi* (v. 2.20.), ili izravno iz hrvatskoga standardnoga jezika

Novovaška sintagma *ženska za rodi* stvorena je in loco: *ženska* [*zenskę* (SIr 331), *zénskę*, *zénsca* za Šušnjeviću; *žénskę*, *žénsca* za Jesenovik; *žénsca*, *-e*, *-ele* za Žejane (IrHR 228) < prslav. **ženskъ* (SES 760, s. v. **ženski**)] + *za* < prslav. **za* (SES 735) + *rodi* (v. 2.20.).

2.19. Trudovi

Trudovi u žene koja rađa izražavaju se sljedećim riječima: *trudovi* (*trud*, *-u*, *trudovi*, *-ø m.*) (Žejane, Nova Vas),

bolovi (*bol, -u, -bolovi, -ø m.*) (Nova Vas, Brdo, Zankovci), *muke* (*muka, -a, -e, -ele ž.*) (Škabići), *hipure* (*hip, -u, hipure, -rle bg.*) (Letaj). U Jesenoviku i Trkovicima kao odgovor na pitanje dobili smo sintagmu *bolovi za rodi*, u Šušnjevići nam je ispitanik rekao da za ženu koja ima trudove kažu *äre grčure*, u Mihelima i Kostrčanu *äre bolovi*.

U ir. repertoarima kojima se služimo nalazimo samo oblike za *hip* i *muka*, no ne u značenju „trudovi“: *hip* „trenutak“ (IrG 228; SIr 311; DRI 114; TIr 167), *múca* „muka“ (IrHR 120 – za Žejane).

Oblici tipa *hipure, bolovi, muke* i *trudovi* preuzeti su iz čakavskih govora: npr. u Čepiću *hĩpi* (IrLA 407), u Valturi *xĩpe*, u Ližnjanu *xĩpi* (ILA 407), u Vodicama *hĩpi* (ID 175, s. v. **hĩp**) < njem. *Hieb* „udarac“ (SES 169)³⁷; npr. u Labinu *ból* (RLG 26), u Jelsi na Hvaru *bǫl* (ČL 63), u Senju *bol* (SR 9) – sve samo u značenju „bol“ < izvedenice od prslav. **bolěti* (SES 40, s. v. **boleti**); npr. u Orbanićima i Senju *mũka* (ČDO 496; SR 79), u Labinu *muka* (RLG 129), u Pićnu *mũka* (PI 67) – samo u značenju „muka, patnja“ < prslav. **mõka* (SES 362); npr. u Brgudu *trũdovi* (IrLA 407), u Pićnu *trud* (PI 121) „napor, umor“ < prslav. **trudь* „napor, mučenje, teško delo“ (SES 689) – termin *trudovi* u čakavskim je govorima učena riječ, nastala pro-

³⁷ Etimologija nije jednoznačna, ima i drugih mišljenja: „Druga mogućnost je domneva, da gre za domačo onomatopejo, sorodno s *hõp*. To se zdi manj verjetno, ker bi v tem primeru pričakovali korenski kratki *i*. Poleg tega je tudi *hõp* skoraj gotovo izposojenka. Še slabše utemeljena je povezava z nar. rus. *xypátьsja* 'hiteti' in star. češ. *chypłati* 'stresti se' ter dalje s pslov. **xytěti*, sloven. *hitěti*.“ (SES 169). V. i SKOK I/667 i ESSJ I/193.

širenjem značenja oblika tipa *trud*; u čakavskim su govori-
ma uobičajeni pridjevi tipa *trudan* „umoran”.

Sintagma *bolovi za rodi* sastavljena je od čakavskih ele-
menata (v. gore i 2.20.), dok *äre gərčure* i *äre bolovi* znači
„ima grčeve”, odnosno „ima trudove”: za *äre* v. 3.15., za
bolovi gore, a *gərčure* je mn. od *gərč* „grč”, posuđenica iz
čakavskoga: npr. u Labinu *krc* (RLG 101), u Vodicama
křč, *žgřč* (ID 183) < izvedenice od prslav. **krčiti* „upogi-
bati, krčiti” (SES 270, s. v. **krčiti1**).

2.20. Roditi

Za glagol roditi domaću smo riječ zabilježili u četiri
mjesta: *făce*, *fak* (Žejane), *năște*, *năsku* (Šušnjeвица),
năște, *năsku* (Nova Vas, Jesenovik). Navedena tri juž. s.
uz domaći oblik koriste i posuđenicu iz čakavskoga *rodi*,
rodes (u ŠušnjeVICI *rodesk*), a u ostalim juž. s. zabilježili
samo samo posuđenicu *rodi*, *rodes*. U Jesenoviku smo zapi-
sali i oblik za "roditi se" *rodi se*, *me rodes*, no povratni se
glagol rabi i u drugim selima.

Pușcariu donosi *năște* (S_{Ir} 316) i *rodí* (S_{Ir} 323); Popo-
vici *năște*, *-scut* (D_{RI} 128); Maiorescu *fac*, *a face*, *făcut*
samo u značenju „(u)činiti” (V_{Ir} 123) i *nasc*, *a naște*,
născut (V_{Ir} 135); Cantemir *făce* (T_{Ir} 165)³⁸, *năște*, *nascu*,
nascut (T_{Ir} 172) i *rodí* (T_{Ir} 178); Sârbu i Frătilă *făce*³⁹
(D_{Ir} 211); *năște* (D_{Ir} 235), *rodi* (*se*) i pridjev (particip)
rodit „nascut = rođen” (D_{Ir} 268); Kovačec *făce* za Jeseno-

³⁸ Osim značenja „činiti” daje i značenje „oploditi”, a nema „roditi”.

³⁹ Navode značenje „a face” što u rumunjskome može značiti i „rodi-
ti”, no ovdje je zasigurno riječ samo o prvome značenju jer bi autori
svakako ovo drugo posebno naveli.

vik i Žejane i *fãte* za Šušnjevicu i Brdo u značenju „činiti, načiniti, raditi; napraviti, praviti; izleći, roditi” (IrHR 76); *nãšte* za Jesenovik i *nãste* za Šušnjevicu (IrHR 125); *rodí* za Jesenovik i Žejane (IrHR 167). Radu Flora ima samo *fače* i to u primjeru uz „dan”: „o zi nu fače mladoleto”⁴⁰ u značenju „činiti” (MALGI 188)

Oblici tipa *fače* i *našte* domaći su: dr. *face* (oba značenja) (DEX 363; DER 3232), ar. *fac* (DDAr 446; DER 3232), mr. *fac* (MrA 83, 150, 163, 171; DER 3232), *fat* (MrA 161; DER 3232) < lat. *facēre*, REW 3128; dr. *našte* (DEX 669; DER 5621), ar. *nascu* (DDAr 729; DER 5621), mr. *nasc* (DER 5621) < lat. *nascēre*, REW 5823.

Oblici tipa *rodi* iz čakavskih su govora⁴¹: npr. u Čepiću *rodít*, u Brgudu *rõditi* (IrLA 408), u Svetvinčentu i Čabrunićima *rodíti*, u Valturi *rõdit*, u Ližnjanu *radãti* (ILA 408) < prslav. **roditi* (SES 542, s. v. **rod**).

2.21. Primalja

Za primalju termin je jedinstven u svim selima: *bãbice*, *-a*, *bãbice*, *-ele* ž. (Šušnjevicica, Nova Vas), *bãbica*, *-a*, *bãbice*, *-ele* ž. (svi ostali).

Kovačec je zapisao *bãbița* za Žejane i *bãbițe*, *-a* za Brdo (IrHR 35), ostali nemaju.

Čakavizam. Npr. u Čepiću i Brgudu *bãbica* (IrLa 409),

⁴⁰ = jedan dan ne čini proljeće.

⁴¹ A možda u svezi s dr. *rodi* (u repertoarima drugih rumunjskih dijalekata s kojima raspoložemo ne nalazimo sličnih oblika) „davati plodove (o bilju)” također slavenskog podrijetla (DEX 931) – glagol *rodi* u ir. smo govorima potvrdili i u navedenom značenju: u tom bismo slučaju oblike koji nas zanimaju tumačili kao domaće koji su naslonjeni na čakavske idiome proširili značenje i na čovjeka.

u Svetvinčentu i Valturi *băbitsa* (ILA 409) < pslav. **baba* „stara ženska” (SES 21), umanjenica na *-ica*.

2.22. Pobaciti

Za "pobaciti" u Žejanama vele *plârde, plârdu*, u Letaju *hiti, hites*, u Škabićima *bordi, bordes*, a u ostalim selima *znebi, znebes*.

Glagoli tipa *plârde* domaćeg su podrijetla; u ir. repertoarima nalazimo *plêrde* „a pierde” (SIr 320); *plêrde* (IrG 310; Tlr 175); *plêrde* (DRI 137); *plêrde* (Dlr 251); *plârde* za Žejane, *plêrde* za Jesenovik (IrHR 148) ali samo u značenju „izgubiti”⁴². Riječ poznata i u drugim rumunjskim dijalektima: ar. *cherdu, chiardire*; mr. *perd, peardiri* (DER 6362) < lat. *pêrdere*, REW 6403.

Oblici tipa *hiti* posuđenice su iz čakavskih govora. U ir. repertoarima slične oblike nalazimo samo u značenju „baciti, izbaciti; puknuti iz puške: *hití* (SIr 311; IrG 228; DRI 114; IrHR 91); *hiti* (Tlr 167); *hitęi* (Dlr 216). Ni u čakavskom ne nalazimo značenje koje nas zanima (samo ono koje smo naveli za citirane ir. oblike): *hitit* (PI 40), *hitit* (RLG 72), *hitit* (ČDO 453) < prslav. **hytiti* "delati hitre gibe, tolči, grabiti, propadati" (SES 170, s. v. **hiter**), pa možemo pretpostaviti da se oblikovalo unutar istrorumunjskoga prema istoznačnom hrv. gl. *baciti*, odnosno *pobaciti* – Istrorumunji su dakle preveli stručni termin iz hrvatskoga standardnoga jezika.

Glagola tipa *bordi, abordi* ili sl. ne nalazimo ni u jed-

⁴² Uz to značenje (i druga) Cioranescu i Șăineanu navode i „pobaciti” za rum. *pierde* (DER 6362; DULR IV/183, 184), DEX nema „pobaciti” s. v. **pierde**.

nom ir. repertoaru kojim se služimo, a odgovarajućih oblika nema ni u čakavskim idiomima. Riječ je o jednoj od rijetkih izravnih posuđenica iz istromletačkoga: *bordir* (VG 105), *bordir* (BOE 92) – iskrivljenice prema tal. *abortire* = „Vc. dotta di orig. lat. *Abortu(m)* deriva da *abor* (DELI-cd, s. v. **aborto**)”.

Ni glagole tipa *znebi* ne bilježi ni jedan ir. repertoar kojim se služimo. Riječ je poznata samo u Istri: u Brgudu *zněbi* (3. l. jd.) u Čepiću *zněbit*, (IrLA 405), u Svetvinčentu *zněbiti*, u Valturi *zněbit se*, u Ližnjanu *zněbiti se* (ILA 405), u Labinu *znebit* (RLG 264), na Boljunštini *zněbit* (RBG), u Pićnu *znebit* (PI 134), u Vodicama u Istri *zněbiti* (ID 225), u Peroju *znebiti* (PG 91). Riječ je poznata i u slovenskom (*znebíti se*, *iznebíti se* „narediti, povzročiti, da neprijetna, nezaželena oseba preneha biti v bližini, družbi osebka // narediti, povzročiti, da kaj neprijetnega, nezaželenega pri kom preneha obstajati” - SSKJ-cd), no nije riječ o posuđenici odande nego o starijoj riječi iz Hrvatima i Slovencima zajedničkoga slavenskoga korpusa⁴³. Bilo kako bilo, riječ je o izvedenici od glagola *biti* – po Snoju u značenju „postojati” (SES 751 – s. v. **znebiti se**); po Skoku u značenju „udarati” (SKOK I/161, s. v. **biti2**).

2.23. Dojiti; dojka; sisati

Glagol „dojiti” jedinstven je na cijelom istrorumunjskom području: *dojĭ*, *dojĕsk* (Žejane, Nova Vas), *dojĭ*, *dojĕšk* (Šušnjeвица), *dojĭ*, *dojĕs* (ostali). Osim navedenih oblika u Jesenoviku i Škabićima zapisali smo i sintagmu

⁴³ Usp. *iznébiti* „pobaciti” u Gospiću (ARJ IV/260).

dâ cîca. Oblici za dojku, jedinstveni u svim ir. selima⁴⁴ (u Šušnjevcu i Novoj Vasi *cîce*, *-a*, *-e*, *-ele*, ž., u ostalim selima *cica*, *-a*, *-e*, *-ele*, ž., a u Kostrčanu u jednini još i *cîce*).

Cantemir ima *doîi* (Tlr 164), Kovačec *doî* (IrHR 70), ostali nemaju.

Oblici tipa *doji* posuđenice su iz čakavskoga: npr. u Čepiću *doj î*, u Brgudu *dôjiti* (IrLA 410a.), u Valturi *dôjit*, u Ližnjanu *dojîti* (ILA 410.) < pslav. **dojiti* (SES 96).

Sintagma *dâ cîca* nije nužno prema čakavskome *dâti tsîtsu* (ILA 410 – Svetvinčenat, Čabrunići) jer postoji i u rumunjskome, *a da țâța* (DEX 1125, s. v. țâța). Prvi je element sintagme svakako domaći: rum. *a da* „dati” (DEX 257) < lat. *dare*, REW 2476, a drugi bi također mogao biti ako ga povežemo s dr. *țâță*, a pogotovo sa starijom dačko-rumunjskom inačicom *țîță* (DER 8780), ar. *țîță*, mr. *țoță* < lat. *titthe*, REW 8759.2.

Oblici tipa *cica* mogli bi dakako biti i čakavskog podrijetla: npr. *cîce* (pl.) u Brgudu i Čepiću (IrLA 237), *tsîtse* (pl.) u Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu (ILA 237) – onomaopejska riječ, kao i romanske; za etimologiju

⁴⁴ Doduše za „ženska prsa” u Šušnjevcu i Novoj Vasi lani (2004.) smo zabilježili i *sir*, *-u*, *-ure*, *-urle* bg. što se gotovo i ne koristi više; oblik poznaje samo nekolicina starijih ispitanika, a do nj smo došli zahvaljujući vlastitomu poznavanju literature gdje se oblik navodi [*sir* (IrG 338); *sir*, *ser*, mn. *siruri* (Vlr 148); *sir*, *-ure* (Tlr 180); *sir*, *-u*, mn. *urî* (DRI 149); *sir*, *-u* „prsa (ženska prsa s dojkama); dojka; njedra” (IrHR 177 – za Šušnjevcu, Novu Vas i Žejane)], inzistirajući, i to u više navrata, na željenom odgovoru. Domaća riječ: dr. *sân* (DEX 953), *sîn* (DER 7811; IrG 338, s. v. **sir**; DRI 149, s. v. **sir**); ar. *sin*, *-ne* (DDAr 948; IrG 338, s. v. **sir**), *sin*, *-urî*, (DRI 149, s. v. **sir**), *sin* (DER 7811); mr. *sin*, *-urî*, (DRI 149, s. v. **sir**), *sin* (DER 7811; MrA 149, 152, 171, 280) < lat. *sîmus*, REW 7950.

v. SKOK III/244, s. v. **s̄sati** i SES 563, s. v. **sesáti**.

Za glagol "sisati" Istrorumunji koriste domaći glagolski oblik: **suže**, **suγ** (Žejane), **suže**, **sug** (Šušnjeвица), **suže**, **sug** (ostali).

Domaća riječ. Kovačec bilježi *súže* za Jesenovik i Žejane i *súze* za Šušnjevicu (IrHR 186), Byhan *suže*, *supt*, *sugu* za Žejane (IrG 357), Pušcariu *suze* (SIR 326), Maiorescu *sug*, *a suge*, *suje*, *supt* (VIR 151), ostali nemaju oblika. Riječ postoji u svim rumunjskim dijalektima: dr. *suge* (DEX 1039; DER 8334), ar. *sug*, *supșu*, *suptu*, *sudzire*; mr. *sug*, *supciu*, *supt*, *suziri* (DER 8334) < lat. *sūgēre*, REW 8438.

2.24. Dadilja

Termin za dadilju jedinstven je u svim istrorumunjskim selima: **bājle**, **-a**, **bājle**, **-bājlele** ž. (Šušnjeвица, Nova Vas), **bājla**, **-a**, **bājle**, **-ele** ž. (ostali). U ŠušnjeVICI smo zapisali još i **peštørne**, **-a**, **peštørne**, **-ele** ž.

Cantemir ima *báiĭe*, *-l'* (TIR 158), Kovačec *bāĭle*, *-a*, *-e* za Brdo (IrHR 35), ostali nemaju. Mletacizam koji su Istrorumunji preuzeli preko čakvskoga: npr. u Čepiću *bōjla* (IrLA 409), u Crikvenici, Rukavcu i Novom Vindolskom *bājla* (CB 15; RČGR 23, RČGNV 16) < mlet. *bàila* (BOE 56) < lat. *bajŭla*, REW 886.1.

Šušnjevski oblik *peštørne* ne nalazimo ni u jednom ir. repertoaru kojim se služimo. Oblik je preuzet iz nekog slovenskog idioma, čini se bez posredstva čakvskoga (u čakavskim repertoarima kojima se služimo ne nalazimo sličnih oblika): *péstrna* (SSKJ-cd), izvedenica od *péstovati* (SSKJ-cd) < prslav. **pěstovati* (SES 439).

2.25. Odviknuti dijete od sise

Za "odviknuti dijete od sise" u uporabi su različite sintagme: *razəvəcå suže* (Žejane), *rezvərnj di la cica* (Zankovci), *odvərnj de la cica* (Letaj), *odrenj de la cice* (Šušnjeвица), *odrenj fečoru de la cice* (Nova Vas), *odrenj de la cica* (Jesenovik), *odrinj di la cice* (Kostrčan), *odrenj di la cica* (ostali).

Glagolskih dijelova sintagmi ne nalazimo u ir. repertoarima kojima se služimo.

Žejanska sintagma *razəvəcå* (= odučiti) *suže* (= sisati) sastavljena je od dva domaća i jednoga stranoga elementa: *razəvəcå* {[= *raz-* < prslav. **orz*(*v*), „je sorodno s pslovan. **oriti* 'ločevati'." (SES 524) + *əvəcå* „(na)učiti” [mi smo u Žejanama zabilježili *əvəcå* „naučiti”, u južnim selima *ənmecå* „naučiti” i *ənmecavėj* „učiti”, a u rječnicima nalazimo: *ənveřå* (DIr 190); *ă(n)meřå* (Tlr 158); *ănmeřå* (DRI 90); *ănmeřå* (-*nmeřå*) „učiti, naučiti”, *ănmeřå se* (-*nmeřå se*) „učiti se”, *ănmeřavėj* (-*nmeřavėj*) „učiti” (IrHR 31 – za Jesenovik i Žejane)] – domaća riječ: dr. *invăřa* (DEX 542; DER 4435); ar. (*a*)*nveř*, (*a*)*nveřare* (DER 4435), *anveřu* (DDAr 114); mr. *anveř*, *anviřari* (DER 4435) < lat. **invitāre*, REW 4536} + *suže* (v. 2.23.).⁴⁵

Osnovica glagolskih elemenata sintagmi *rezvərnj di la cica*, *odvərnj de la cica* je gl. *vrnuti* (ARJ XXI/525) < prslav. **vbr*(*t*)*noti* (SES 731, s. v. **vrniti**) s prefiksima *rez-* (< v. *gore*) odnosno *od-* (< prslav. **otv*/**ot-* (SES 398), a sintagmi *odrenj de la cica*, *odrinj di la cice*, *odrenj di la cica* gl. *rinuti* (ARJ XIV/28) (odn. čak. *riniti*) < prslav.

⁴⁵ Usp. *odnavădit od cice* (IrLA 411) – *navadit* = naučiti.

**rinoti* (SES 539) s prefiksom *od-*.

Prijedložni izraz *di/de la* domaći je: *de la, dila* (Vlr 121), *dila* (DRI 106; Sir 308; IrG 207), *dela* (IrG 205), *dela (de la)* u Jesenoviku i Žejanama, *dila* u Šušnjevići (IrHR 67) - Dr., ar., mr. *dila, dela* (DRI 106, s. v. **dila**) < lat. *de*, REW 2488 + lat. *illac*, REW 4285.

Za *cica(ε)* v. 2.23., za *fečoru* 3.7.

3. Nazivi za užu rodbinu i svojtu i pojmovi u vezi s tim

3.1. Pradjed; prababa

Za "pradjed" smo zapisali: *pranono*, *-ø*, *pranoni*, *-ø m.* (Žejane), *prenono*, *-ø*, *prenoni*, *-ø m.* (Nova Vas, Šušnjevića, Brdo, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *pranono*, *-ø*, *pranonet*, *-ø m.* (Jesenovik, Letaj), *predid*, *-u*, *prediži*, *-ø m.* (Škabići), *predid*, *-u*, *predid*, *-i m.* (Zankovci); u značenju "prababa" *pranona*, *-a*, *pranone*, *-ele ž.* (Žejane), *pranone*, *-a*, *pranone*, *-ele ž.* (Šušnjevića, Nova Vas), *pranona*, *-a*, *pranone*, *-ele ž.* (Jesenovik, Letaj, Brdo, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *prebäba*, *-a*, *prabäbe*, *-ele ž.* (Škabići, Zankovci).

Od ir. repertoara kojima se služimo samo Kovačec donosi *prénono*, *prénoni*⁴⁶ (IrHR 157).

Sve navedene riječi preuzete su iz čakavskih govora: npr. u Čepiću i Brgudu *pranôno*; *pranôna* (IrLA 500ab), u Svetvinčentu i Čabrunićima *predid*; *prebäba*, u Valturi *predid*; *prebäba*, u Ližnjanu *pradid*; *prabäba* (ILA 500ab). Za etimologiju osnovica v. 3.3., a za prefiks 3.19.

Množinski oblik, *pranonet* koji smo zabilježili u Jese-

⁴⁶ Prepisivačica je krivo unijela naglasak: treba *préno*, *prénoni*.

noviku i Letaju preuzet je kao takav, množina dakle nije stvorena unutar ir. idioma.

3.2. Stari roditelji

Za stare roditelje (djeda i babu zajedno) u uporabi su sintagme tipa "djed" + "i" + "baba": u Žejanama *čāja betaru ši mąja betara*, u juž. s. *nono ši nona* - u Šušnjevi-
ci *nono si nona*.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo slič-
nih sintagmi. Nastale su vjerojatno prema čakavskim isto-
značnim sintagmama: npr. u Čepiću i Brgradu *nóno i nóna*
(IrLA 499), u Svetvinčentu, Valturi i Ližnjanu *đid i bāba*
(ILA 499).

V. 3.3.

3.3. Djed; baba

Za djeda smo zabilježili *čāja betaru* (Žejane), *nono*, - \emptyset ,
noni - \emptyset m. (Žejane, Šušnjeвица, Nova Vas, Brdo, Trkovci,
Miheli, Kostrčan), *nono*, - \emptyset , *noneti*, - \emptyset m. (Jesenovik, Le-
taj), *did*, -u, *dizi*, - \emptyset m. (Škabići), *did*, -u, *did*, -i m. (Zan-
kovci); za baku *mąja betara* (Žejane), *none*, -a, *none*, -ele
ž. (Žejane), *nona*, -a, *none*, -ele ž. (juž. sela osim Škabi-
ća), *bāba*, -a, *bābe*, -ele ž. (Škabići).

Za žejanske sintagme *čāja betaru* i *mąja betara* paralele
nalazimo samo u Kovačca: *ča betára mąje*; *čela betáru*
čaje za Žejane (IrHR 129, s. v. **nona**; **nono**). Riječ je o
kalkovima prema sln. *stari oče*; *stara mama*.

Za nazive tipa *did*: *did*, -u; -di, -zi, -durla (IrG 207);
did, -u, pl. -z, -i (DRI 106). Čakavizmi: npr. u Svetvinčen-
tu, Valturi i Ližnjanu *đid* (ILA 502a) < prslav. **dědъ* (SES
82, s. v. **ded**).

Naziva tipa *baba* u našem značenju ne nalazimo ni u jednom ir. repertoaru kojim se služimo nego samo u značenju „stara žena, starica“⁴⁷: *bābe* (SIr 304); *bābe*, *-e* (Tir 158); *bābe*, *-a*, *-e* za Jesenovik, *bāba*, *-e* za Žejane (IrHR 35). Posuđenice iz čakavskih idioma: npr. u Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu *bāba* (ILA 502b) < prslav. **baba* „stara ženska“ (SES 21).

Za nazive tipa *nono* i *nona*: *nóno* (Tir 173)⁴⁸; *nóno*, *nóni* za Šušnjevicu, Brdo i Žejane; *nóna*, *nóne* za Brdo i Žejane (IrHR 129); *nono*, *-ń*; *nona*, *-e* (Dir 238). Mletacizmi koji su u ir. ušli preko čakavskih govora: npr. u Čepiću i Brgudu *nóno*; *nóna* (IrLA 502ab) < imlet. *nono*; *nona* < kas. lat. *nonnu(m)*; *nonna(m)*, DELI-cd.

3.4. Roditelji

Za roditelje u ir. mjestima nismo zabilježili jedinstvena izraza⁴⁹ nego samo sintagmu tipa "mama" + "i" + "tata": *māja ši čāja* (Žejane), *māja si cāca* (Šušnjevicu), *māja ši čāča* (sva ostala juž. s.).

Kovačec navodi *čāja ši māja* za Žejane (IrHR 111, s. v. *māie*).

Sintagma je mogla nastati in loco, a mogla je i prema čakavskim okolnim govorima, npr. u Čepiću *otāc i māt* (IrLA 484.), u Svetvinčentu *tāts i māti* (ILA 484)⁵⁰. Sastoji

⁴⁷ To smo suznačenje i mi zabilježili za sve ir. oblike koje smo naveli.

⁴⁸ Cantemir daje netočno značenje „naš = kum“.

⁴⁹ Oblike tipa *roditel'*, *-i* (čakavizmi) nalazimo u literaturi: *roditel'* (SIr 323), *roditel'i* (IrG 329), *roditel'*, *-i* (DRI 145), *roditel'* (Dir 268) < čak. *roditel'* < prslav. **roditi*, izvedenica od **rodъ* (SES 542, s. v. *rod*).

⁵⁰ Isti tip sintagme u uporabi je i u istriotskome govoru Galižane, 'mare e 'pare (ILA 484).

se od dvije posuđenice i jedne domaće riječi: *ši/si* < lat. *sīc*, REW 7892 – za *māja* v. 3.6., a za oblike tipa *čaja/čača* 3.5.

3.5. Otac

Za oca se u Žejanama kaže *čaje, -a, čaje, -ele m.* (Žejane), *căce, -a, căce, -ele m.* (Šušnjeвица), *čăče, -a, čăče, -ele m.* (Nova Vas), *čăče, -a, čăči, -ø m.* (Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *čăče, -a, čăčeti, ø m.* (Škabići).

Radu Flora u svom atlasu navodi (*æn*) *čă.ă.ăe, čă.ă.ăia; (doj) čă.ă.ă, čă.ă.ăile* za Žejane, (*un*) *čă.ă.ăe; (č.) čă.ă.ăe, čă.ă.ăi* za Šušnjevicu, (*ur*) *čă.ă.ăe; čă.ă.ăi'* za Novu Vas, (*ur*) *čă.ă.ăe; čă.ă.ăe (!)* za Jesenovik, (*ur*) *čă.ă.ăe; čă.ă.ăi* za Brdo i *čă.ă.ăe* za Letaj (MALGI 27). Pușcariu navodi *țățe* ((Slr 327) i kao posebnu natuknicu vokativ *čăčo* (Slr 308)⁵¹, Popovici *čăce, -a/-ele, čăia, čăca* (DRI 104), Cantemir *ciăce* (Tlr 161) i *tiățe* (Tlr 184), Maiorescu *ciace, ciacia* uz napomenu „A Gradigne si dice *tiatia*” (Vlr 116), Sârbu i Frățilă *čăce* za Šušnjevicu i *čăie* za Jesenovik (Dlr 203), Kovačec *čăce* za Jesenovik (uz natuknicu navodi odr. oblik *čăča* i vokativ *čăčo*) i *čăje, -a* za Žejane (uz natuknicu u zagradi navodi oblik za genitiv i dativ *lu čăia*) (IrHR 61).

Oblici su čakavskoga podrijetla, npr.: u Čepiću *čăca* (IrLA 485), u Pićnu *čăca* (PI 22), u Orbanićima *čăca* (ČDO 430), u Vodicama *čajka, čajko* (ID 163), u Rukavcu *čăca* (RČGR 53) < dječja riječ.

⁵¹ Uz natuknicu bilježi „vocativil lui țățe”, što zapravo nije točno, *čăčo* je vokativ od *čăce/čăce*, a vokativ Pușcarijeva oblika za oca je *căco*, odnosno *țăto* bilježeno grafijom kojom se on služio.

Oblici s *-j-* možda duguju postanje oblicima tipa *maje* (v. 3.6.).

Množinski oblik *čâčeti* koji smo zapisali u Škabićima preuzet je kao takav.

3.5.1. Očuh

Za očuha smo zapisali: *očuh, -u, očuhi, -ø m.* (Žejane), *očuh, -u, očuh, -ø m.* (Šušnjeвица), *očuh, -u, očuh, -i m.* (ostala juž. s.).

Kovačec za Žejane navodi *očuh, -u* (IrHR 135); Popovici ima *očehu* (DRI 131). Čakavizam: npr. u Čepiću, Brgradu i Orbanićima *očuh* (IrLA 482a., ČDO 507). Izvedeni ca od *otac* < stsl. **otъcъ* (SES 397).

3.6. Mati

Za majku u Žejanama kažu *mâje, -a, mâje, -ele* ž., u ŠušnjeVICI i Novoj Vasi *mâje, -a, mâje, -ele*, u ostalim juž. s. *mâja, -a, mâje, -ele* ž.

Radu Flora je zapisao *(o) m̂oa.îe, m̂oa.îa; (doø) m̂oaî; m̂oa.îele* za Žejane, *(o) m̂oa.îe, m̂oa.îa; (č.) m̂oaî; m̂oa.îele* za ŠušnjeVICU i Novu Vas, Jesenovik i Brdo i *(o) m̂oa.îa; (č.) m̂oaî, m̂oaîle (!)* (MALGI 28), Puşcariu *mâje, mâîke, mâme* i *mater* (Sîr 314), Popovici *mâje* (DRI 123), Cante-mir *mâie* i *mâiche*⁵² (Tîr 170), Maioreşcu *maia* (Vîr 132), Sârbu i Frăţilă *mâia* (Dîr 225), Kovačec *mâje, -a* za Jesenovik i Žejane i za Jesenovik *mâica* „Gospa; u gotovom izrazu preuzetom iz hrvatskoga: *mâica bôžja*” (IrHR 111).

Riječ preuzeta iz čakavskih govora. Ribarić za Vodice

⁵² Uz napomenu: „întrebuinţat numai în formula: *Maica boja* (Maica domnului)”

navodi vokativ *mâjo* uz napomenu „od nom. *mâja* koje se ne upotrebljava, nego se kaže samo: *mâjka* f.” (ID 190) Također samo vokativ ima i L. Radulić za Rivanj, *mâjo* uz napomenu „samo vok. od *majka, mati*” (RRG 164), i A. Piasevoli za Sali, *majô*⁵³ (RGS 174). Slavenska riječ, hipokoristik od *mama, majka*⁵⁴ < pslaven. **mama* (SES 320).

3.6.1. Maćeha

Nazivi su za maćehu manje-više jedinstveni: *măćeħa, -a, măćeħe, -le* ž. (Žejane), *măceħe, -a, măceħe, -le* ž. (Šušnjeвица), *măceħe, -a, măceħe, -le* ž. (Nova Vas), *măćeħa, -a, măćeħe, -le* ž. (ostala juž. s.).

Cantemir je zapisao *măcîche* (Tlr 170), A. Kovačec *măćeħa, măceħe, -le* za Žejane i *măteħe, -a, -e, -le* za Šušnjevicu (IrHR 110), ostali nemaju.

Riječ čakavskoga podrijetla: npr. u Čepiću i Brgudu *măćeħa* (IrLA 527), u Svetvinčentu *măćexa*, u Čabrunićima i Ližnjanu *măćexa*, u Valturi *măćexa* (ILA 527) < prslav. **mat'exa*, izvedenica od **mati* (SES 315)⁵⁵.

⁵³ Naglasak je vjerojatno pogrešan, trebalo bi *mâjo*.

⁵⁴ Prema našim spoznajama u Istri i Dalmaciji oblici tipa *majka* učeni su i rabe se uglavnom samo u sintagmama tipa *majka božja*.

⁵⁵ Riječ bi se možda moglo protumačiti i kao domaću. Naime, u Maramurešu za maćehu rabe gotovo isključivo oblike tipa *măšt'ihă* i sl. (ALR-M 177/I.), pa ako prihvatimo teoriju da su Istrorumunji podrijetlom iz te rumunjske pokrajine (u prilog teoriji ide rotacizam *-r-* umjesto *-n-* koji se pojavljuje u starijim tekstovima nastalim u Maramurešu), onda bismo mogli zaključiti da su riječ preko Dunava donijeli sa sobom, a da su je, već u Dalmaciji, glasovno prilagodili prema čakavskim oblicima za maćehu.

3.7. Dijete

Za dijete smo u svim selima osim u Šušnjevicu zapisali *fečor*, *-u*, *fečor -i m.*, u Šušnjevicu *fecor*, *-u*, *fecor*, *-i*.

Radu Flora je u Žejanama zapisao (*ɤn*) *feć/u/or*, *feć/u/oru*; (*doj*) *feć/u/or*, *feć/u/ori*, u Šušnjevicu (*un*) *fećor*, *fećoru*; (*č.*) *fećor*, *fećori*, u Novoj Vasi (*ur*) *fećor*, *fećoru*; (*č.*) *fećorj*, *fećorij*, u Jesenoviku (*un*) *fećor*, *fećoru*; (*m. m.*) *fećorj*, *fećorij*, u Brdu, Kostrčanu (*ur*) *fećor*, *fećoru*; (*č.*) *fećor*, *fećori*, u Letaju (*ur*) *fećor*, *fećoru*; *fećuórij* (MALGI 31). Byhan navodi *fetsór*, *-u*, *-r-i*, *fețior*, *-ri*, *fetsór*, *u*, *-r-i* (IrG 211), Pușcariu *fețór* (S1r 310), Popovici *fećor* (DRI 109), Cantemir *fecior*, *-r* (T1r 165), Sârbu i Frățilă *fećor* (D1r 211), Maiorescu *fețior*, *fețiori* (V1r 123), Kovačec *fećor*, *-u*, *fećor*, *-i* za Žejane, Novu Vas, Brdo i Jesenovik te *fețór*, *-u*, *fețór*, *-i* za Šušnjevicu i Novu Vas (IrHR 77).

Domaća riječ: dr. *fecior* (DEX 372, DER 3302), ar., mr. *fițor*, ir. *fețor* (DER 3302), mr. *fičuár* (MrA 52, 211, 280), ar. *fičior* (DDAr 455) < lat. **fētīolus* (um. od *fētus*, REW 3273), DER 3302.

3.8. Muško dijete raznih uzrasta

3.8.1. Dojenče (muško)

Za dojenče (muško): *čelád*, *-u*, *čelád*, *-i m.* (Jesenovik), *čeladić*, *-u*, *čeladić*, *-i m.* (Miheli, Kostrčan), *čeladič*, *-u*, *čeladič*, *-i m.* (Zankovci), *fet*, *-u*, *fec*, *-i m.* (Šušnjevicu, Nova Vas), *fečorić*, *-u*, *fečorić*, *-i m.* (Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Miheli, Kostrčan).

Slične oblike nalazimo samo u Kovačeca i Popovicu. Kovačec za Novu Vas donosi *čelád*, *-u* (IrHR 61). I Popovici ima *čelád*, *-u*, pl. *-z*, *-i* ali u značenju „ukućani” (DRI

105), što mi nismo zabilježili⁵⁶. Riječ je o posuđenici iz nekog hrvatskog čak. govora koju su Istrorumunji donijeli sobom iz dalmatinske zagore. Hrvatski oblici tipa *čeljad* (v. SKOK I/305) zbirna su imenica od *čeljade*. Čini se da je ir. oblik nastao prilagodbom oblika tipa *čeljade* a ne izravno od coll. *čeljad*. Specijalizaciju značenja je teže protumačiti, premda: „za oznaku jednog člana porodice upotrebljava se sufix –e kojim se prave izvedenice za *mlado* (upor. *tele*): *čeljâde*, gen. –*eta* (Vuk) »Kind⁵⁷, Mann, Weib, Person, Mensch«” (SKOK I/306, s. v. **čeljad**). Bilo kako bilo, u čakavskim rječnicima kojima se služimo nalazimo samo značenja „čovjek” odnosno „ljudi, ukućani i sl.”: npr. *čeljâde* „osoba, čovjek” (ZR 121); *cějod* „čeljad”, *cejõde* „čeljade, čovjek” (LVJ 56), *cějad* „ljudi, ljudstvo”, *cejãde* „čeljade, čovjek” (RTCG 44); *čeljad* „zajednički naziv za širu obitelj”, *čeljâde* „čovjek, osoba” (RGS 55).

Za oblike tipa *fet* i *fečorić* nalazimo: Byhan ima *fet*, *fets* (IrG 214) i *fetšorítš* (IrG 215); Pušcariu *fet* (Slr 310); Popovici *fet*, –*u*, pl. –*ŕ*, –*i* (DRI 109) i *fečorić*, –*u*, pl. –*i* (DRI 109); Maiorescu *fet*, pl. *feŕi* i *feŕioriciu*, *feŕiorityu* (Vlr 123); Cantemir *fet*, –*t* i *fecioricŕ* (Tlr 165); Sârbu i Frãŕilã *fet*, *feŕ* (Dir 212) i *fečorić* (Dir 211); Kovačec za Šušnjevicu *fet*, –*u*, *feŕorítŕ*, –*u* i *fečorít* za Novu Vas (IrHR 78).

Oblici tipa *fet* domaće su riječi: dr. *fãt* (DEX 370; DRI 109, s. v. **fet**; DER 3294); ar. *fet* (DDAr 455), *fetu* (DER 3294; DRI 109, s. v. **fet**) < lat. *fētus*, REW 3273.

Oblici tipa *fečorić* hibridne su umanjnice na –*ić* od

⁵⁶ Isto značenje, „homines, domestici, familia” stoji i u ARJ uz *čeljãd* (I/930).

⁵⁷ Značenje „Kind = dijete” ne nalazimo ni u CP¹ ni u CP².

fečor (v. 3.7.).

3.8.2. Momčić, dečko, dečkić

Za nešto veće muško dijete: *dečkić*, *-u*, *dečkić*, *-i* m. (Zankovci), *fečor*, *-u*, *fečor*, *-i* m. (Žejane, Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *fecor*, *-u*, *-fecor*, *-i* m. (Šušnjeвица), *mladičić*, *-u*, *mladičić*, *-i* m. (Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *mladičić*, *-u*, *mladičić*, *-i* m. (Zankovci).

Od ir. repertoara kojima se služimo samo u Kovačeca nalazimo oblik *décco* „momak, mladić” za Žejane (IrHR 67). Oblik *dečkić* umanjena je na *-ić* od *dečko* (< prslav. **děte*, SES 82, s. v. **deček**).

Oblici tipa *mladičić* umanjene su na dvojni deminutivni dočetak *-čić* tvorene reduplikacijom već postojećeg deminutivnog sufiksa od osnove *mladić* (v. 2.14.).

Za *fečor* v. 3.7.

3.8.3. Mladić, momak

Za mladića, momka: *fečorina*, *-a*, *fečorine*, *-ele* m. (Žejane), *falot*, *-u*, *faloc*, *-i* m. (Žejane), *mladić*, *u*, *mladić*, *-i* m. (Šušnjeвица)⁵⁸, *mladić*, *-u*, *mladić*, *-i* m. (Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *mladić*, *-u*, *mladić*, *-i* m. (Zankovci).

Za starijeg mladića (gotovo odraslog muškarca) u Žejanama kažu *mužjāk*, *-u*, *mužjāk*, *-i* i *mužjáč*, *-i* (Žejane).

Oblici tipa *fečorina* uvećanice su na *-ina* (hrvatski sufiks – v. TRH 772) od oblika tipa *fečor* (v. 3.7.). Kovačec do-

⁵⁸ Oblici za jedninu od jednog ispitanika, za množinu od drugog (zato razlika u realizaciji *c - ć*).

nosi *fečoríne*, *-a* za Novu Vas, *fețoríne*, *-a* za Šušnjevicu i *fečorína* za Žejane sve u m. i u značenju „momak [za ženidbu], mladić; dragi” (IrHR 77). Oblik imaju i Sārbu i Frățilă, *fečorina*, *-e*, ali u ž. u značenju „fetiță”. (Dlr 212).⁵⁹

Istrorumunjski repertoari kojima se služimo nemaju oblika tipa *mužjak*, a nema ga ni u čakavskim rječnicima kojima raspolazemo. No, istoznačnica tipa *samac*, *-ica* mogla bi nam pomoći jer osim značenja „mužjak” ima i značenja koja odgovaraju našem obliku: *sāmăc* „(...) Kaže se i za muškarcu.” (RČGR 250), *samica* „žena” (RLG 196). S. v. **samac** pod d) i ARJ donosi značenje „muškarac” (ARJ XIV/557). U tom bi slučaju valjalo pretpostaviti ir. **samăc* koje se prevodi na knjiž. hrv. *mužjak* prilagođeno na glasovnoj i naglasnoj razini, vjerojatno naslonjeno na ir. *muz* „suprug” (Slr 316), *muj* „id.” (Dlr 230) (što mi u našim anketama nismo zabilježili) < prslav. **možb* (SES 358, s. v. **mož**). Ili je jednostavno riječ o izvedenici od *muž* nastaloj in loco?

Za mladić i falot v. 2.14.

3.9. Žensko dijete raznih uzrasta

3.9.1. Dojenče (žensko)

Za dojenče (žensko): *fetică*, *-a*, *fetice*, *-ele* ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *fetică*, *-a*, *fetice*, *-ele* ž. (Šušnjevicu, Nova Vas).⁶⁰

S. Pușcariu navodi *fetițe* (Slr 310), Popovici *fetițe*, *-a*, pl.

⁵⁹ Po svoj prilici krivo shvaćena rečenica *le s-a ânsurât și ăre fečorina și mulăra* koju autori prevode kao „Oženio se i ima curicu i ženu.”, shvativši riječ *fečorina* kao umanjenicu na *-ina* od *fečor*. (Dlr 212).

⁶⁰ Oblici se rabe i u značenju „djevojčica”

–e, –le (DRI 109), Maiorescu *fetiță*, pl. *fetițe* (Vlr 123), Cantemir *fetițe*, –e (Tlr 165), Sârbu i Frățilă *fetița* (Dlr 212), Kovačec *fetița* za Žejane (IrHR 78).⁶¹

Umanjenice od *feta*, *fete* i sl. (v. 3.9.2.) na –ica, –ice – dočetak je domaći (dr. –iță): dr. *fetiță* „Diminutiv al lui fată; fată mică, fată tânără; fetișoară, fetică” (DEX 376).

3.9.2. Djevojčica

Za djevojčicu: *feta*, –a, *fete*, –ele ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *fete*, –a, *fete*, –ele ž. (Šušnjevića, Nova Vas).

Byhan je zapisao *fete*, –te (IrG 215), Pușcariu *fete* (Slr 310), Popovici *fete*, –a, pl. –e, –le (DRI 109), Maiorescu *feta*, pl. *fete*, *fetele* (Vlr 123), Cantemir *fete*, –e (Tlr 165), Sârbu i Frățilă *feta*, –e (Dlr 212), Kovačec *fete*, –a, –e, –ele za Šušnjevicu i *feta*, –e, –ele za Žejane (IrHR 78).

Domaća riječ prisutna u svim rumunjskim dijalektima: dr. *fată* (DEX 369; DRI 109), ar. *feată* (DDAr 454), *feta* (DRI 109; DER 3294), mr. *feta* (DRI 109; DER 3294) < lat. **feta*, REW 3269.

3.9.3. Djevojka

Za djevojku: *fetina*, –a, *fetine*, –ele ž. (Žejane, Letaj, Brdo, Trkovci, Zankovci), *divojcine*, –a, *divojcine*, –ele ž. (Šušnjevića), *divojcine*, –a, *divojcine*, –ele ž. (Nova Vas), *divojcina*, –a, *divojcine*, –ele ž. (Jesenovik), *divojka*, –a, *divojke*, –ele ž. (Jesenovik, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Byhan ima *fetine* za Žejane (IrG 215), Pușcariu *fetine*

⁶¹ Sve u značenju „djevojčica”.

(SIr310), Popovici *fętinę*, -a (DRI 109), Cantemir *fętine*, - (Tlr 165), Sърbu i Frățilă *fętina*, -e (Dir 212), Kovačec *fętina*, -e, -ele za Žejane i Brdo te *fętinę*, -a, -e, -ele za Šušnjevicu (IrHR 78).

Hibridne uvećanice na *-ina*⁶² od *fęta*, *fętę* i sl. (v. 3.9.2.).

Oblici tipa *divojka* i *divojčina* (potonji je oblik uvećanica na *-ina*) preuzeti su iz čakavskih govora i nema ih u ir. repertoarima kojima se služimo⁶³: npr. u Brgudu i Čepiću *divôjka*, *divojčina* (IrLA 417), u Valturi *divôjka*, u Svetvinčentu i Čabrunićima *divojčina* (ILA 417)⁶⁴.

3.10. Sin

Za sina u svim anketiranim ir. mjestima zabilježili smo istu riječ: *fił*, -u, *fił*, -i m.

Radu Flora pod natuknicom **copil** „dijete” u bilješci br. 6 navodi (*ur*) *fił(u)* s napomenom informatora: „starinski, ali u Šušnjevici” (MALGI 31). Byhan ima *fil'*, -u, -*fil'-i* (IrG 215), Pușcariu *fil'* (SIr 310), Popovici *fił*, -u (DRI 109), Cantemir *fil'*, -l' (Tlr 166), Maiorescu *filiu*, art. *fililu*, pl. *fili* (Vlr 124), Sърbu i Frățilă *fil'* (Dir 212), Kovačec *fil'*, -u, *fil'*, -i za Žejane i Šušnjevicu (IrHR 79).

Domaća riječ, neovisna od tal. *figlio* ili mlet. *fio*: dr. *fiu* (DEX 383), ar. *hiłu*, mr. *ilıu* (DRI 109, s. v. **fił**), ar. *h'ilıu*, mr. *ilıu* (DER 3414), mr. *il'* (MrA 49, 196) < lat. *filius*,

⁶² Premda dočetak *-ina* postoji i u istromletačkim govorima, u našem je slučaju riječ o izvedenicama prema čakavskome tipu istoga sufiksa.

⁶³ U Cantemira nalazimo doduše oblik *dıvoiche*, -e ali u značenju „îngrijitoare”, dakle osobe koja za koga skrbi, npr. bolesnika ili sl. (Tlr 164) koje mi nismo zabilježili, a nismo ga ni dobili pri telefonskim provjerama koje smo obavili kad smo naišli na nj.

⁶⁴ Za etimologiju v. SKOK I/415, s. v. **đjevôjka**.

REW 3303.

3.11. Kćer

Uz glasovne inačice finalnoga *e/ε* naziv je za kćer jedinstven: *fī́ĕ, -a, fī́ĕ, -ele* ž. (Šušnjeвица, Nova Vas), *fī́ĕ, -a, -e, -ele* ž. (ostali).

Byhan ima *fil'e, -l'e* (IrG 215), Pušcariu *fil'e* (S_{Ir} 310), Popovici *fī́ĕ, -a*, pl. *-a, -ele* (DRI 109), Cantemir *fil'e, -e* (T_{Ir} 166), Maiorescu *filiă*, pl. *filie* (V_{Ir} 124), Sărbu i Fră-
tilă *fil'e* (D_{Ir} 212), Kovačec *fil'e, -a, fil'e, -ele* za Žejane i Šušnjevicu (IrHR 79).

Domaća riječ: dr. *fică* (DEX 378), ar. *hīĕ, mr. iĕ* (DRI 109, s. v. **fī́ĕ**), ar. *hīl'e* (DDAr 555), mr. *ilă* (MrA 49, 133, 196, 280) < lat. *filia*, REW 3295.

3.12. Blizanci; prvorodenac; posvojče; izvanbračno dijete; siroč

Među užu rodbinu i svojtu i pojmove u vezi s tim uvrstili smo i oblike za blizance, prvorodenca, posvojče, izvanbračno dijete i siroč:

3.12.1. Blizanci

Za "blizanci" u Jesenoviku vele *dvojki*, u svim ostalim mjestima *dvojci*; za "blizanac" *dvojĕ, -u, dvojci, -ø m.* u Žejanama, *dvojĕk, -u, dvojci, ø m.* u ostalim mjestima (u Jesenoviku mn. *dvojki, -ø*); za "blizanka" *dvojkiĕ, -a, dvojkiĕ, -ele* ž. u Žejanama, *dvojke, -a, dvojke, -ele* ž. u Šušnjevici i Novoj Vasi, *dvojka, -a, -e, -ele* ž. u ostalim mjestima.

Byhan ima *dvóĕk, dvoĕts; dvóyek, u, -ek, dvoĕtsi; dvoĕtsi* (G_{Ir} 212), Popovici *dvojĕcu, -ti* (DRI 108).

Čakavizam: npr. u Čepiću *dvojkî*; *dvoják*; *dvojkîña*, u Brgudu *dvõjci*; *dvõjac*; *dvõjka* (IrLA 498ab.), u Labinu *dvojak*, *dvojkinja* (RLG 52), u Orbanićima *dvojkî* (ČDO 440), u Rukavcu *dvõjci* (ID 169), u Pićnu *dvojkî* (PI 29) – izvedenice od pslav. **dvna*, **dvñě* (SES 108, s. v. **dvâ**).

3.12.2. Prvorodenac

Za prvorodenca: *p̃rvile fił* (Žejane), *p̃rvi fečor* (Zankovci), *p̃rvi naskut* (ostali).

Hibridne sintagme koje nisu nužno nastale prema čakavskim modelima: npr. u Čepiću i Brgudu *p̃rvi sîn* (IrLA 544), u Svetvinčentu *p̃rvo dîte*, u Valturi *p̃rvo dîte* (ILA 544)⁶⁵. Prva ir. sintagma znači „prvi sin”, druga „prvo dijete”, a treća „prvi rođen”⁶⁶. Prvi su elementi navedenih sintagmi hrvatski (< prslav. **p̃rvnb*, **p̃rvnbj*, SES 512), drugi domaći: *fił* (v. 3.10.); *fečor* (v. 3.7.); *naskut* – particip od *nâšte* (v. 2.20.).

3.12.3. Posvojče

Za posvojče: *rejæ*, *-u*, *rejci -ø m.* (Žejane) - za žensko posvojče *reja*, *-a*, *reje*, *-ele ž.*; *posvojæ*, *-u*, *posvojci*, *-ø m.* (Škabići) *posvojît fecor* (Šušnjeвица), *fečoru posvojît* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj); *posvojît fečor* (Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Ir. repertoari kojima se služimo ne donose pojam posvojčeta.

Žejanski oblici *rejæ* i *reja* mogli bi biti posuđeni iz slo-

⁶⁵ Usp. i *p'rimo fijo* (ILA 544 – pulskomletački, istriotski u Šišanu i Fažani).

⁶⁶ Usp. *primo'genito* (ILA 544 – galižanski istriotski).

venskih govora, a moguće je i da su iz nekog čakavskog govora: usp. *rèja* „djevojka koja se udala u kuću bez djece, za čovjeka kojega zovu: *rèjac*” i *rèjac* „čovjek oženjen u kući bez djece; domazet, čovjek koji se priženi” (ID 208)⁶⁷. Bilo kako bilo riječ je o izvedenicama od glagola *rediti* „preživljati, vzdrževati” (SSKJ-cd) < prslav. **rediti* „hraniti” (SES 529).

Naziv *posvojæc* čakavskog je podrijetla, izvedenica od glagola *posvojiti* < izvedenica od prslav. **svojь* (SES 625, s. v. *svoj*).

Preostali su nazivi sintagme: *posvojit* [< npr. čak. u Čepiću *posvojen*, u Brgudu *posvôjen* (IrLA 496), u Valturi *usvôjen* (ILA 496)] + *feč(c)or* (v. 3.7.).

3.12.4. Izvanbračno dijete

Za izvanbračno dijete kaže se: *mulæc*, -u, *mulci*, -ø m. (u svim mjestima osim u Škabićima i Kostrčanu), u Žejanama još i *mulac*, -u, *mulci*, -ø m. i *mulò*, -ø, *mulci*, -ø m. (potonji oblik i u Šušnjevići), a u Novoj Vasi *fečoru far de zakon*. U Škabićima smo zapisali sintagmu *fečoru far de om*, a u Kostrčanu *fečoru far de čače*.

Oblici tipa *mulæc* posuđenice su iz čakavskih govora. Byhan bilježi *mul*, -u i za mulu i za nezakonito dijete (IrG 283), isto i Popovici (DRI 127), u istim značenjima Cante-mir ima *múle*, -e (Tlr 171), Maiorescu *mul*, *mulă* (Vlr 135). Kovačec za nezakonita sina u Brdu navodi *múlât*, -u, *múlți*, u Žejanama *múlo*, *múli*, a za nezakonitu kćer u Žejanama *múla*, *múle* (IrHR 121). Tip *mulac* u značenju „nezakonito dijete” proširen je diljem čakavskih područja: npr. u

⁶⁷ V. i SKOK III/122, s. v. *red* i ARJ XIII/858, s. v. *reja2*.

Čepiću *mùlac*, u Brgudu *mùlac* (IrLA 465), u Svetvinčentu i Valturi *mùlats*, u Čabrunićima *mùlats*, u Ližnjanu *mùlats*, *mùle*, (ILA 465) < mlet. *mulo* (BOE 432) < lat. *mùlus*, REW 5742 – metaforični prijenos značenja „mul, mazga” → „izvanbračno dijete” jasan je⁶⁸.

Radu Flora oblik *mùle* „mulã, bastard” drži posuđenicom iz slovenskoga (SPuIr 79), što ne bismo mogli prihvatiti.

Ostali su zabilježeni oblici sintagme nastale u ir. govorima od vlastitih elemenata (posuđenih ili ne): *fečoru fər de zakon* = dijete izvan braka; *fečoru far de om*, *fečoru far de čače* = dijete bez muža/oca. Za *fečoru* v. 3.7., za *om* 2.13., za *čače* 3.5., za *zakon* 2.3.

Posebna je sintagma unutar navedenih vezni elemenat *far de* sastavljena od domaćih elemenata prisutnih u svim rumunjskim dijalektima: dr., ar. *fără* (DEX 370, DER 3271; DDAr 452), mr. *făr*, *fər*, *fară* (DER 3271) < lat. *fōras*, REW 3431; dr. *de* (DEX 262; DER 2797), ar., mr. *di* (DER 2797) < lat. *de*, REW 2488.

3.12.5. Siroće

Za sirotu (*m.*) Istrorumunji vele *sirotic*, *-u*, *sirotic*, *-i m.* (Šušnjeвица), *sirotic*, *-u*, *sirotic*, *-i m.* (Nova Vas), *sirotic*, *-u*, *sirotic*, *-i m.* (Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *siromășic*, *-u*, *siromășic*, *-i m.* (Škabići), *siroșce n.* (Jesenovik), *sirote n.* (Letaj); za sirotu (*ž.*) *sirote*, *-a*, *sirote*, *-ele ž.* (Šušnjeвица, Nova Vas), *sirota*, *-a*, *sirote*,

⁶⁸ Rum. *mul* „catâr” (DEX 659) literarna je podrijetla i nije mogao utjecati na ir. oblike: „introducido en literatura por G. Murnu” (DER 5487).

-ele ž. (Jesenovik, Letaj, Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *siromāškica, -a, siromāškice, -ele* ž. (Škabići). U Žejanama smo zapisali samo pridjeve: *brīžan, -u, brīžni, -ø m. i brīžna, -a, brīžne, -ele* ž.

Oblici tipa *brīžan* poimeničeni su pridjevi od čak. *brīžan, -a* „jadan, -a” [npr. u Labinu *brīžan* (RLG 28), u Vodicama *brīžan, -žna, -žno* (ID 159), u Pićnu *brīžan, brīžna, brīžno* (PI 15) u Orbanićima *brīžan* (ČDO 423) – „Prevzeto iz it. *briga* 'skrb, nadlega, briga', kar v star. jeziku pomeni tudi 'sila'. (...) Izvor it. besede ni jasen⁶⁹, morda je izposojena iz kelt. **brīga*. (SES 47, s. v. **briga**)] > *brizè* „žalostan; zabrinut” (IrG 199); *brizān, -zne, -zno* „întristat” (SIr 305); *brijān, -na* „sărac” (DRI 94); *brījān, -ne* „sărac” (TIr 159); *brijān, brijen, -jna, -jno* „necăjit, amărât; îngrijorat” (DIr 193); *brīžân, brīžna, brīžni* „jadan” (IrHR 41 – za Žejane).

Oblici tipa *siromāšić, siromāškica* umanjenice su od čak. *siromah* [npr. u Orbanićima *siromāh* (ČDO 545), u Labinu *siromah* (RLG 200) < prslav. **siromaxъ* (SES 569)] > *siromāh, -āš* „Waise” (IrG 338); *siromāh* „sărman, sărac” (SIr 325); *siromāh, -e* „sărman” (DRI 149); *sirimac, sirimah, sirimacā* „povero” (VIr 148); *siromāh, -e* „sărac” (TIr 180); *siromah, siromac, -a, -o* „sărac” (DIr 274); *siromāh, -u* „siromah; jadnik” (IrHR 177 – za Žejane)⁷⁰

Oblici tipa *sirote* također su iz čakavskoga [npr. u Čepi-

⁶⁹ „Di origine non chiara. Se il significato di 'difficoltà' e 'discordia' è posteriore (...) a quello orig. di 'forza, vigoria' (...), allora si potrebbe rillacciare *briga* al celt. **br* che, stando ai residui nelle lingue celt., avrebbe potuto egualmente significare 'forza'.” (DELI-cd, s. v. **briga**).

⁷⁰ Usp. mr. *sirumá* (MrA 42, 96, 200), *siruma* (DRI 149) < mak. *сиромав* (MSS 380).

ću *sírot ič* i *siròtica*, u Brgudu *siròče* i *siròtica* (IrLA 497), u Orbanicima *sìrota* (ČDO 545), u Picnu *sìrota* (PI 101), u Labinu *sìrota* (RLG 200) < prslav. **sírota* (SES 570)] > *sírote* „sārac, sārman” (SÍr 325); *sírote*, *-te*, *-te*, *-te* „Waise” (IrG 338); *sírote*, *-a* „orfană” (DRI 149); *sírote*, *-e* „orfană” (TÍr 180); *sírota* „jadna osoba, siromašna osoba” (IrHR 177 – za Žejane); *sírotina*, *-e* „sārman; orfan” (DÍr 274)⁷¹.

3.13. Brat

Za brata smo u svim ir. selima zabilježili identičan oblik: *frâte*, *-le*, *frác*, *-i* m.

R. Flora je u Žejanama zabilježio (*ən*) *fróate*, *fróatele*; (*doi*) *fróat*, *fróati*, u Šušnjevići (*un*) *fróate*, *fróatele*; (č.) *frať*, *fráti*, u Novoj Vasi, Jesenoviku, Brdu i Kostrčanu (*ur*) *fróate*, *fróatele*; (č./ m. m.) *fróat*, *fróati*, u Letaju (*ur*) *fróate*, *fróatele*; (č.) *fróati* (MALGI 30). Pušcariu donosi *frâte* (SÍr 310), Byhan *fróte*, *fróts* (GÍr 220), Popovici *frâte*, *-le*, *-ť*, *-i* (DRI 110), Maiorescu *frate*, *fratele*, *fratul*, *fratul*; *frați* (VÍr 124), Popovici *frúte*, *-ť* (TÍr 166), Sárbu i Frățilă *frâte*, *frăț* (DÍr 213), Kovačec *frâte*, *-le*, *frăț*, *-i* za Žejane i Jesenovik (IrHR 81).

Domaća riječ: rum. (dr.) *frate* (DEX 397, DER 3477), ar. *frate*, mr. *frati*, ir. *fróte* (DER 3477) < lat. *frater*, REW 3485.

3.14. Sestra

I za sestru svi Istrorumunji rabe isti oblik, ali uz neke

⁷¹ Radu Flora drži oblik *sírote* „orfană” (SPUÍr 82) posuđenicom iz slovenskoga s čime se ne slažemo.

morfološke inačice: *sor*, *-a*, *sorǎr*, *-le* ž. (svi osim Žejana), u Žejanama *sora*, *-a*, *surǎr*, *-le* ž. U Šušnjevicu i Novoj Vasu u jd. i *sore*, u Škabićima i Mihelima u jd. i *sore*, u Jesenoviku mn. i *sorǎr*, u Letaju pak mn. i *sor*.

Radu Flora navodi za Žejane (o) *suóra*; (*doǒ*) *sur(?)*, *surǎrle*, za Šušnjevicu (o) *suor (!)*, *suóra*; (č.) *sorǎr*, *sorǎrle*, Novu Vas (o) *sóra*; (č.) *sorǎr (?)*, *sorǎrle*, za Jesenovik (o) *sóra*; (m. m.) *sorǎr*, *sorǎrle*, za Brdo i Kostrčan (o) *sóra*; (m. m.) *sorǎr*, *sorǎrle*, za Letaj (o) *sóra*; (č.) *sor (!)*, *sorǎrle* (MALGI 29). Popovici navodi *sor*, *surǎr* (DRI 150), Cantemir *sóre*, *sorǎr* (Tir 180), Maiorescu *sorǎ*, *sore*, *sorele*, *sorori*, *sororile* (Vlr 149), R. Sârbu i V. Frătilă *sora*, *suror (surǎr)* (Dir 277), Kovačec ima *sor* (i *sóre*), *sóra*, *sorǎ* *-le* za Šušnjevicu, *sór*, *sóra*, *do sorǎr*, *sorǎrle* za Brdo, *o sóra*, *do surǎr*, *surǎrle* za Žejane (IrHR 179).

Domaća riječ: rum. (dr.) *sorǎ* (DEX 1003, DER 8006), ar. *sor(ǎ)*, mr. *sorǎ* (DER 8006), *sorǎ* (MrA 51, 137, 155, 162, 165, 173, 281), ar. *sor*, *sórá*, pl. *surǎ'rǐ* (DDAr 963) < lat. *sōror*, *-ōre*, REW 8102.

3.15. Polubrat

Za polubrata smo zapisali: *polubrǎt*, *-u*, *polubrǎc*, *-i* i *polubrǎti*, *-∅ m.* (Žejane), *podefrǎte*, *-ele*, *podefrǎc*, *-i m.* (Šušnjevicu, Nova Vas, Miheli, Kostrčan), *polufrǎte*, *-ele*, *polufrǎc*, *-i m.* (Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci).

U Zankovcima smo umjesto očekivana odgovora za polubrata i polusestru uspjeli dobiti samo dvije rečenice u značenju „imam brata/sestru zbog majke”: *ǎm frǎtele polah mǎtere* i *ǎm sora polah mǎtere*.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo riječi

za polubrata. Oblici tipa *polubrat* preuzeti su iz čakavskih govora bez preinačivanja: npr. u Čepiću *polubrät*, u Brgradu *polubrät* (IrLA 495), složenice od *polu* (< prslav. **polъ*, SES 465, s. v. **pol1**) i *brat* (< prslav. **bratrъ*, SES 44). U složenici *polufrate* drugi je dio zamijenjen domaćom riječju (za etimol. *fräte* v. 3.13.). Oblik *podefräte* prevedenica je u kojoj su oba elementa složenice zamijenjena domaćim izrazima: prvi elemenat složenice *pode* hibridan je, prvi je dio *po*⁷² [*po, po de* (IrG 310; DIR 137; Tlr 175), *pode* (SIR 320), *po* (Dir 251), *pode* (Dir 252), *po* (IrHR 148 – za Žejane, Jesenovik i Šušnjevicu), *póde* (IrHr 149 – za Žejane) – za etimologiju vidi gore] hrvatski, drugi, *de* (< lat. *de*, REW 2488) domaći.

Ostale su nam dvije rečenice koje smo kao odgovor na pitanje za polubrata i polusestru dobili u Zankovcima: *ám* je 1. l. jd. prezenta gl. *fi* „biti” (lat. *fieri*, REW 3288); *frätele* je *fräte* (v. 3.13.) s određenim članom; za *sora* v. 3.14.); *polah matere* sintagma je u značenju „zbog majke” koju su Istrorumunji preuzeli iz čakavskoga ili stvorili s pomoću preuzetih elemenata. Oblik *matere* genitiv je od *mater* (< prslav. **mati*, genitiv **matere*, SES 327, 328, s. v. **mati**) i u navedenim rečenicama i ima funkciju genitiva.

Prvi dio upravo navedene sintagme, *polah*, ne nalzimo ni u jednom ir. repertoaru kojima se služimo. Riječ je o posuđenici iz čakavskoga: *pòlak* prep + G „by, according to, as to” (ČDO 523); *pòlak, pr., polag*, prema: *Čověka sevälje pozně pòlak ličt. Săki jĩ i pĩjě pòlak potrebi, ku*

⁷² Rumunjski književni jezik također poznaje zastarjelicu slavenskoga podrijetla *pol* (DEX 816; DAR 297), no ir. oblik o kojem raspravljamo vjerojatno nije s tim u svezi.

möre. (RBG). Riječ je iste etimologije kao i sln. *poleg* „pokraj, uz” (SES 465) – značenje koje smo naveli za slovenski izraz postoji i u hrvatskim idiomima, no potvrdu za ono koje nas trenutno zanima nalazimo i u ARJ X/581, s. v. **polag**, gdje se pod *b) b. a)* za čakavski navodi značenje „isto što poradi, zbog” (ARJ X/582)⁷³.

Ostale nazive za polusestru v. pod 3.16.

3.16. Polusestra

Domaća riječ, zapravo prevedenica nekog čakavskog oblika upotrbljava se samo u Šušnjevići: *podesor*, **-a**, *podesorǫr*, **-le** ž., ostali imaju posuđenice iz čakavskoga prilagođene samo na glasovnoj i morfološkoj razini: u Novoj Vasi *polusestrē*, **-a**, *polusestre*, **-ele** ž., u ostalim mjestima *polusestra*, **-a**, *polusestre*, **-ele** ž. < npr. u Čepiću *polusesträ*, u Brgudu *polusêstra* (IrLA 494), složenice od *polu-* (v. 3.15.) i *sestra* < prslav. **sestra* (SES 564)

Ir. repertoari kojima se služimo ne donose oblike za polusestru.

V. i 3.15.

3.17. Bratov sin; sestrin sin; sin suprugova i suprugina brata

Za bratova sina, sestrina sina, sina suprugova brata i sina suprugina brata kaže se *nevodo*, **-ø**, *nevodi*, **-ø** m. (Šušnjevića, Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *nepot*, **-u**, *nepoc*, **-i** m. (Šušnjevića), *neput*, **-u**, *nepuc* i *neput*, **-i** m. (Jesenovik, Letaj) - potonji oblik u jd. i u Žejanama i Škabićima, ali u mn. samo *nepuc*, **-i**; za brato-

⁷³ U istom svesku na str. 587 nalazimo i inačicu *polak*.

vu kćer, sestrinu kćer, kćer ženina brata i kćer suprugova brata *neputa*, *-a*, *nepute*, *-ele* ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj), *nepota*, *-a*, *nepote*, *-ele* ž. (Škabići), *nevods*, *-a*, *nevode*, *-ele* ž. (Šušnjevića, Nova Vas), *nevoda*, *-a*, *nevode*, *-ele* ž. (Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Termine tipa *nepot* nalazimo samo u Byhana i Popovicia: *nepót*, *nepoti*, *-tzile* (IrG 287); *nepót* (DRI 129) – oba samo u značenju „nećak”. Teško je pouzdano utvrditi je li riječ o domaćem obliku [dr. *nepot* (DEX 688; DRI 129); ar., mr. *nipot* (DRI 129, s. v. **nepot**), ar. *nipót* (DDAr 770) – sve u značenju „unuk” i „nećak” < lat. *nēpos*, *-ōte*, REW 5890; lat. *nēpōtem*, DER 5665] koji je pod utjecajem čakavskih govora suzio značenje samo na „nećak”⁷⁴ ili je pak riječ o običnom čakavizmu < *něput*, *-a* (Komiža – vlastite ankete), *něput* (RGS 212) < dalmato-romanski leksički ostatak iz terminologije srodstva, od lat. *nēpos*, gen. *nepōtis* (SKOK II/511). Istrorumunji su, ako je čakavizam, riječ preuzeli u dalmatinskoj zagori prije selidbe na Krk i Istru, pa bi onda oblici zabilježeni u Brgudu, *něput* "sin suprugova brata; sestrin sin; sin ženina brata" (IrLA 491a, 530) i *něputa* "kći ženina brata; sestrina kćer; kći suprugova brata" (IrLA 491b, 529), bili istrorumunjizmi – u prilog tomu ide činjenica da u Istri gotovo da i ne možemo čuti tih oblika, prevladavaju termini tipa *nevodo*, *-a* za koje u ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo srodnih oblika. Mletacizmi koji su u ir. ušli preko čakavskih govora: diljem Istre *nevôdo*, *nevôda* (vlastite ankete) < mlet. *nevòdo* (BOE 441) < lat. *nēpos*, *-ōte*, REW 5890.

⁷⁴ Radu Flora ima oblike tipa *nepot* samo u značenju „unuk” (MALGI 38), no pretpostavljamo da je autor MALGI krivo razumio ispitanike.

3.18. Unuk; unuka

Za unuka smo zabilježili *unuk, -u, unuč, -i m.* (Žejane, Nova Vas), *unuk, -u, unuc, -i m.* (Šušnjeвица) *unuk, -u, unuci, -ø m.* (Zankovci), *obnuk, -u, obnuč, -i m.* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *nuk, -u, nuč, -i m.* (Škabići); za unuku *unuka, -a, unuke, -ele ž.* (Žejane, Zankovci), *unuke, -a, unuke, -ele ž.* (Šušnjeвица, Nova Vas), *obnuke, -a, obnuke, -ele ž.* (Nova Vas), *obnuka, -a, obnuke, -ele ž.* (Jesenovik, Letaj, Brdo, Trkovci, Miheli, Kostrčan), *nuka, -a, nuke, -ele ž.* (Škabići).

Byhan je zapisao *nuk* (IrG 290), *unúk; unúke* (IrG 375), Popovici *unuc*, pl. *-ŕ (ć); unucę, -a* (DRI 162), Cantemir *obnúche, -e* (Tlr 173), Sárbu i Frăţilă *unuc, unuč; unuca, unuke* (Dir 293), Maiorescu *nuc* (Vlr 136), *unuc* (Vlr 154); *nucă* (Vlr 136), *unucă* (Vlr 154), Kovačec *obnúc, -u, obnúť, -i* za Brdo (IrHR 134), *unúc, -u, unúti* za Žejane (IrHR 207); *obnúca, obnúke, -ele* za Brdo (IrHR 134), *unúca, unúke, -ele* za Žejane (IrHR 207). Čakavizam: npr. u Čepiću *nùk; -a*, u Brgudu *unùk, -a* (IrLA 503a), u Labinu *nuk, -a* (RLG 142)⁷⁵ < prslav. *vьnukъ (SES 724, s. v. vnuk).

3.19. Praunuk; praunuka

Za praunuka kažu *praunuk, -u, praunuč, -i m.* (Žejane), *preunuk, -u, preunuč, -i* (juž. s. - s izuzetkom Šušnjevice i Nove Vasi gdje smo zabilježili mn. *preunuc, -i*); za praunuku *praunuka, -a, praunuke, -ele ž.* (Žejane),

⁷⁵ Oblike tipa *obnuk* ne nalazimo u čakavskim repertoarima za Istru kojima se služimo, no poznati su nam.

preunūke, -a, preunūke, -ele ž. (Šušnjevića, Nova Vas),
preunūka, -a, preunūke, -ele ž. (ostala juž. s.).

Osim u Sârbua i Frăȝile ne nalazimo sličnih oblika: *praunuc* (Dir 258). Čakavizam: npr. u Čepiću *praunūk*, *pranūk* i *praunūka, pranūka*, u Brgudu *praunūk* i *praunūka* (IrLA 501), u Svetvinčentu i Ližnjanu *preunūk* (ILA 501a), izvedenice s prefiksom *pra-/pre-* < prslav. **pra-* (SES 482, 483). Za osnovicu v. 3.18.

4. Nazivi za svojtu po mužu/ženi⁷⁶

4.1. Punica, punac i svekrva, svekar

Istrorumunji imaju isti termin i za suprugovu i za supruginu majku, a isti naziv rabe i za suprugova i suprugina oca.

4.1.1. Svekrva; punica

Za svekrvu i punicu: *sokre, -a, sokre, -ele* ž. (Šušnjevića, Nova Vas), *sokra, -a, sokre, -ele* (ostali). U Žejanama još i *punica, -a, punice, -ele* ž.

Za oblike tipa *sokra* v. 4.1.2. Drugi je žejanski oblik čakavizam: npr. u Brgudu *pùnica* (IrLA 533a), u Svetvinčentu i Čabrunićima *pùnitsa* (ILA 533a) – samo za supruginu majku < izvedenica od *pun* < *pŕn* „pun” (SKOK III/77). Sârbu i Frăȝilă bilježe *punița* i *punăț* (Dir 263), ostali nemaju termin.

4.1.2. Svekar; tast (punac)

Za svekra i tasta: *sokru, -ø, sokri, -ø m.* (svi) - u Žeja-

⁷⁶ Budući da su nazivi za sina ženina brata, sina suprugova brata, kćer suprugova brata i kćer ženina brata identični nazivima za bratova i sestrina sina odnosno za bratovu i sestrinu kćer, obrađeni su pod 3.17.

nama još i *tâst, -u, tâsti, -ø m.*

Oblici tipa *sokru* i *sokra* domaće su riječi; dr. *socru* (DEX 1000), *soacră* (DEX 998), dr., mr., ar., ir. *socru* (DER 7960), ar. *socru, socur, soacră* (DDAr 962), mr. *sócru, sôáciă* (MrA 196) < lat. *socrus, sócra*, REW 8054.3.

Pușcariu ima *socre* i *socru* (Slr 325), Byhan *sókru* i *sókre* (IrG 344), Sârbu i Frătilă *socru* (Dlr 277), Cantemir *sócru* (Tlr 180), Popovici *socru* i *socre* (DRI 150), Maiorescu *socru* i *socră* (Vlr 148). Kovačec za Šušnjevicu, Brdo i Žejane navodi *sócru, sócri*, za Šušnjevicu i Brdo *sócre* i za Žejane *sócra* (IrHR 178 – samo u značenju „svekar” odnosno „svekrva”).

Drugi je žejanski oblik čakavizam: npr. u Čepiću *tòst* (IrLA 533b.), u Svetvinčentu i Čabrunićima *tâst* (ILA 533b.) < pslav. **tbstb* (SES 656). Ir. repertoari kojima se služimo nemaju oblik.

4.2. Suprugov brat; muž suprugove sestre

Za suprugova brata i muža suprugove sestre Istrorumunji rabe istu riječ: *kuńado, -ø, kuńáz, -i m.*

Byhan je zapisao *kumnót* (IrG 257) i *kuńót, -óts* „svak, sestrin muž” (IrG 258), Popovici *cumnát* za Žejane i *cuńado, -zi, -a, -dele* za Šušnjevicu (DRI 103), Cantemir *cumnát, -t* (Tlr 163), Maiorescu *cuniată*, pl. *cuniați, cuniate* (Vlr 120), Sârbu i Frătilă *cumnát* i *cuńat, cuńaț* (Dlr 202), Kovačec *cuńado*, mn. *cuńáz* za Brdo i Žejane (IrHR 59).

Oblici tipa *cumnat*⁷⁷ domaći su i prema našim sazna-

⁷⁷ I Ciranescu u svom rječniku navodi ir. *cumnót* (DER 2673).

njima u ir. selima nisu više u uporabi⁷⁸: dr. *cumnat* (DEX 249), ar., ml. *cumnat* (DDAr 328, DER 2673) < lat. *cognātus*, REW 2029

Nazivi koje smo zabilježili mi, A. Kovačec i J. Popovici (u Šušnjevići) završni su stupanj kontaminacije domaćih izraza tipa *kumnat* čakavskim mletacizmima tipa *kuñado* – riječi koje donose drugi navedeni autori negdje su na polovici kontaminacijskoga procesa. Npr. u Čepiću i Brgudu *kuñâdo* (IrLA 536a., 537.), u Čabrunićima *kuñâdo* (ILA 536a., 537), u Svetvinčentu *kuñâdo*, u Valturi *kuñâdo* (ILA 537) < npr. mlet. *cugnà* (BOE 211), *cugnà* (GDDT 163) < lat. *cognātus*, REW 2029.

4.3. Muževa sestra; ženina sestra; supruga muževa brata

Muževu sestru, ženinu sestru i suprugu muževa brata pokrivaju istim oblicima: *kuñâde, -a, kuñâde, -ele* ž. (Šušnjevića, Nova Vas), *kuñâda, -a, kuñâde, -ele* ž. (ostali).

Byhan je zapisao *kuñâde, -te* (IrG 258), Pušcariu *cuñâde* (SIR 307), Popovici *cuñado, -zi, -a, -dele* (DRI 103), Sârbu i Frañilâ *cuñata, -e* (Dlr 202), Kovačec *cuñâde, -a, -e, -ele* za Brdo i *cuñâda, -e, -ele* za Žejane (IrHR 59). Mletacizmi preuzeti iz čakavskih govora: npr. u Čepiću i Brgudu *kuñâda* (IrLA 536b., 538., 539.), u Valturi i Ližnjanu *kuñâda* (ILA 536b., 538., 539.), u Čabrunićima *kuñâda* (ILA 538., 539.), u Svetvinčentu *kuñâda* (ILA 539.) < mlet. *cugnâda* (BOE 211) < lat. **cognâta*.

⁷⁸ Kako sami nismo zabilježili takva oblika, za ovu smo prigodu telefonski provjerili u nekoliko pouzdanih ispitanika poznaju li takav oblik i nismo dobili potvrdna odgovora.

4.4. Zet; nevjesta

Zet je u Žejanama *zet*, *-u*, *zecture*, *-urle m.*, u juž. s. *zet*, *-u*, *zec*, *-i m.*; sinova žena u Šušnjevići i Novoj Vasi *nevęstę*, *-a*, *nevęste*, *-ele ž.*, u ostalim mjestima *nevęsta*, *-a*, *nevęste*, *-ele ž.*⁷⁹

Byhan ima *zet*, *-u*, *-t*, *-tsi* (IrG 390), Popovici *zet*, *-u* (DRI 167), Cantemir *jet*, *-t* (Tlr 168), Sârbu i Frătilă *zet*, *zeț* i *jet*, *-t* (Dlr 304). Kovačec je u Žejanama zapisao *zet*, *-u*, *zecture*, *-urle*, u Brdu *zet*, *-u*, *zeț*, *-i* (IrHR 224) i u Šušnjevići *žet*, *-u* (IrHR 229).

Riječ je posuđenica iz čakavskoga: npr. u Čepiću i Brdudu *zēt* (IrLA 535a.), također i u Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu (ILA 536a.) < pslav. **zētb* (SES 747).⁸⁰

Maiorescu navodi *ginere*, pl. *gineri* uz napomenu „l'abbiamo trovato solo a Schitazza” (Vlr 126), što preuzima i Byhan, *žiner* (IrG 392). Domaća riječ koja danas, barem prema našim anketama, nije više u uporabi među Istrorumunjima: dr. *ginere* (DEX 424), ar. *dzinere*, mr. *ziniri* (DER 3766) < lat. *gēner*, REW 3730.

Za oblike tipa *nevęste* v. 2.9.

4.5. Muž koji živi u supruginoj kući; udovac; udovica; prevareni muž; učiniti preljub; kurva

U ovom ćemo odjeljku obraditi nazive za muža koji živi u ženinoj kući, udovca i udovicu, prevarenog muža, glagol prevariti (muža ili ženu) i kurvu.

⁷⁹ I u značenju „mlada” – v. 2.9.

⁸⁰ Usp. mr. *zet* (Dlr 304, s. v. *zet*), posuđenica iz makedonskoga: *zem* (MSS 141).

4.5.1. Muž koji živi u supruginoj kući

Za muža koji živi u ženinoj kući kaže se: *pizdohrân, -u, pizdohrân, -i m.* (Nova Vas, Brdo, Škabići, Trkovci, Miheli, Kostrčan). U Žejanama nismo dobili izraz, a u drugim su nam mjestima dali zapravo odgovor na pitanje „kako se kaže za muža koji dođe živjeti u ženinu kuću?\": *mes-a za zeta* (Šušnjeвица), *je mes-a na robu* (Jesenovik), *mes-a na robu* (Letaj), *verit-a na robu* (Zankovci).

Prva su dva naziva složenice preuzete iz čakavskih govora: npr. u Čepiću *pizdohran*, u Svetvinčentu *pizdoxran* (ILA 532), u Ližnjanu *pizdoxran* (ILA 532), u Labinu *pizdohron* (RLG 165)⁸¹ – složenice od *pizda*⁸² (< pslav. **pizda*, SES 447) i *hran* (od *hraniti* < pslav. **xorniti*, SES 176, s. v. *hrána*).

Ostalo su sintagme u 3. l. (prevedenice iz čakavskih govora) u značenju „ići za zeta” odnosno „ići na robu (=do-

⁸¹ Ista čakavska posuđenica u uporabi je u istriotskom govoru u Šišanu: *pizdox'ran* (ILA 532).

⁸² Oblici tipa *pizda* u ir. govorima gotovo su sigurno domaće riječi [bez obzira na proširenost čak. oblika tipa *pizda* – npr. u Čepiću, Valturi i Ližnjanu *pizda* (IrLA 241; ILA8 241), u Svetvinčentu i Čabrunićima *pizda*]: *pizde* (DRI 136), *pizde* (IrG 308), *pizda* (Vlr 140), *pizde, -a, pizda* (IrHR 147 – za Šušnjevicu odnosno Žejane) koje postoje i u drugim rum. dijalektima: ar. *kizdā*, dr. *pizdā* (DRI 136), ar. *kizdā*, pl. *kizde* (DDAr 612) < riječ slavenskoga podrijetla (DER 6466). Mi smo u svom atlasu zapisali: *pizda, -a, -e, -ele* ž. za Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabiće, Trkovce, Zankovce, Mihele i Kostrčan; *pizde, -a, -e, -ele* ž. za Šušnjevicu i Novu Vas te *češpa, -a, -e, -ele* ž. za Žejane (IrLA 241). Potonji je oblik posuđenica iz nekog slovenskog govora (oblici tipa *češpa, češplā* u uporabi su u slov. Istri – osobne ankete): slov. *čēšplja* „prevzeto iz nar. avstr. nem. *Zwe-schpen*” (SES 71)

tu)”.⁸³

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo sličnih naziva.

4.5.2. Udovac; udovica

Za udovca smo u svim ir. mjestima zabilježili isti izraz: *udovǎc*, *-u*, *udovci*, *-ø m.* Za udovicu: *udovice*, *-a*, *udovice*, *-ele ž.* (Šušnjeвица, Nova Vas), *udovića*, *-a*, *udovice*, *-ele ž.* (ostali).

Byhan ima *udovǎts*, *-u*, *-tsi* i *udovítse*, *-tse* (IrG 374), Popovici *udovǎť*, *-u*, pl. *udovǎti* i *udovítę*, *-a*, pl. *-e* (DRI 162), Cantemir *udovǎť*, pl. *udovǎt* i *udovítę*, *-e* (Tlr 184)⁸⁴, Sârbu i Frăţilă *udovǎť*, *udovet* i *udoviţa*⁸⁵ (Dlr 292). Kovačec je u Žejanama zapisao *udóvec*, *-u*, *udóvci* i *udoviţa*, a za Brdo *udovǎť*, *-u*, *udovǎti* i *udovítę*, *-a* (IrHR 206).

Čakavizmi: npr. u Čepiću *udovǎc* i *udovića*, u Brgudu *udóvac* i *udovića* (IrLA 540ab), u Čabrunićima i Ližnjanu *udovǎts*, *dovǎtsa*, u Valturi *udóvats*, *udovǎtsa*, u Svetvinčenentu *dovǎts*, *dovǎtsa* (ILA 540ab) < pslav. **vǎdova* (SES

⁸³ Usp. *Pōša je na rōbu*. (ILA 532 – Svetvinčenat), *na dōti* (ILA 532 – Čabrunići) i *špo'za šu la* 'roba (ILA 532 – istriotski u Balama).

⁸⁴ Prema istom izvoru Radu Flora krivo navodi *udovǎt* kao nominativ jednine držeći ga posuđenicom iz nekog slovenskog govora – vjerojatno prema dijalektalnim slovenskim riječima za taj pojam tipa *widowc* (SPuIr 86), što ne prihvaćamo.

⁸⁵ Sve tri riječi imaju naglasak na prvome *u* što doduše teoretski nije nemoguće, ali ipak držimo da je u pitanju greška pri zapisivanju, štoviše jer u knjizi prema kojoj je nastala navedena a koju potpisuje samo prvi autor nalazimo *udoviţa*, *udovítę* s točnim naglaskom (riječ za udovca ne navodi se) (TlrG 290).

707).

4.5.3. Prevareni muž

Za prevarenoga muža kaže se *rogoña, -a, rogoñe, -ele m.* (Žejane), *kornuto, -ø, kornuti, -ø m.* (juž. s.). U južnim smo selima zabilježili i nekoliko sintagmi: *privarīt om* (Šušnjeвица, Nova Vas, Letaj), *prevarīt om* (Zankovci, Miheli) i *omu privarīt* (Jesenovik).

Ni oblike tipa *rogoña* ni tipa *kornuto* ne nalazimo u istrorumunjskim repertoarima kojima se služimo.

Prvi je tip slavenskog podrijetla, drugi romanskoga, no i jedan su i drugi u ir. govore ušli preko čakavskoga: npr. u Čepiću *kornûto* (IrLA 470) < imlet. *kornûto* (osobne ankete), mlet. *cornùo* (BOE 199), izvedenica od *cornò* „rog” (BOE 199) < lat *cõrnu*, REW 2240; u Svetvinčentu *rõgoña*, u Valturi i Brgudu *rõgoña* (ILA 470, IrLA 470) – izvedenice od *rog* (< prslav. **rogъ*, SES 542) na *-oña*.

Preostala su dva oblika sintagme u značenju „prevareni muž” – za *om* v. 2.13.; *prevarit, privarit* su participi glagola *privari, prevari* (v. 4.5.3.1.).

4.5.3.1. Učiniti preljub

Za prevariti muža ili ženu u svim smo ir. mjestima zapisali *privari, privares*.

Byhan je zabilježio *privari, -résk* (IrG 320), Pušcariu, Cantemir, Sârbu i Frăţilă i Kovačec *privari* (SIR 322; TIR 177; DIr 262; IrHR 159), Popovici *privari, -it, -esc* (DRI 141).

Čakavizam: npr. u Brgudu *prevãriti* (IrLA 571), u Svetvinčentu *prevãriti*, u Valturi *prevãrit*, u Ližnjanu *privãriti* (ILA 471) < „Sveslav. i praslav. (?) posuđenica od frnč.

waron »aufmerken, beachten« koji se nalazi i u romanskim jezicima.” (SKOK IV/565, s. v. *var*).

4.5.4. Kurva

Za ženu laka morala (kurvu) zapisali smo: *kurba*, *-a*, *kurbe*, *-ele* ž. (Žejane, juž. s. osim Šušnjevice i Nove Vasi), *kurbe*, *-a*, *kurbe*, *-ele* ž. (Šušnjevice, Nova Vas). U Šušnjevići kažu i *putane*, *-a*, *putane*, *-ele* ž., a u Jesenoviku *putana*, *-a*, *putane*, *-ele* ž. U Škabićima smo zapisali i uvećanicu *kurbetina*, *-a*, *kurbetine*, *-ele* ž., a u Šušnjevići i oblik za muškarca laka morala, *kurbij*, *-u*, *kurbij*, *-i* m.

Maiorescu bilježi *curbă* (VIr 120), a Popovici uz *curbe*⁸⁶ daje i oblik za ženskara, *curbêru* (DRI 104).⁸⁷ Riječ je slavenskoga podrijetla i postoji i u rumunjskome jeziku (dačkorumunjskome), *cúrvă* “femeie care duce o viață desfrânată” (DEX 253 – na istoj stranici i za muškarca, *curvăr*). Istrorumunjski su oblici ili preuzeti iz čakavskoga ili, ako su riječ imali u svom leksiku još na Balkanu, prilagođeni prema čakavskim oblicima bilo još u Dalmaciji (vjerojatnije) ili tek u Istri: npr. u Čepiću i na Boljunštini *kûrba* (IrLA 472, RBG) u Brgudu *kûrba* (IrLA 472), u Trogiru *kûrba*, *kurbâr* (RTCG 126) < pslav. **kury* (SES 284)⁸⁸.

Oblici tipa *putana* preuzeti su ili iz mlet.: npr. *putàna*, BOE 541, *putana*, GDDT 499, VDP 140 – uz tal. *puttana*

⁸⁶ Uz natuknicu navodi i zanimljivu ekspresivnu složenicu *faćebire* (= činidobro) uspoređujući je s hrv. *dobrotvorka*.

⁸⁷ Oblik ima i Byhan u svom glosaru (IrG) na str. 258, no preslika koju imamo na tom je mjestu znatno zamućena.

⁸⁸ Za etimologiju v. i SKOK II/254.

Zolli piše: „Fr. ant. *putain* (1119 ca.), da *pute*, f di *put*, propr. ‘puzzolente, sporco’, dal lat. *pūtīdu(m)* ‘puzzolente’ (der. di *putere*, DELI 1290) ili iz čakavskog: npr. u Pićnu *putàna* (PI 94).

5. Nazivi za rodbinu po stricu i teti

U ovoj skupini rodbinskih naziva često isti termin označava više pripadnika, pa će se to uzeti u obzir prilikom same obradbe i to tako da će se prikazana građa rasporediti prema homonimima.

5.1. Stric; ujak

Različite termine za strica i ujaka zabilježili smo u Žejanama, Šušnjevići, Novoj Vasi i Škabićima: *stric, -u, stric, -i m.* "očev brat" i *ujak, -u, ujcure, -rle* i *ujci, -ø m.* (Žejane); *stric, -u, stric, -i m.* "stric" (Šušnjevića, Nova Vas), *ujc, -u, ujc, -i m.* "ujak" (Šušnjevića); *bârba, -a, bârbeti, -ø m.* "ujak" (Nova Vas); *bârba, -a, bârbi, -ø m.* "stric", *stric, -u, stric, -i* "ujak" (Škabići) - naziv *bârba* u Novoj Vasi i Škabićima zapravo može označavati i strica i ujaka. U Jesenoviku oba sadržaja o kojima je riječ izražavaju terminom *bârba, -a, bârbeti, -ø* i *bârbi, -ø m.*, a imaju i poseban naziv za ujaka: *ujak, -u, ujci, -ø m.*⁸⁹

Izrazi koji slijede vrijede i za strica i za ujaka: *bârba, -a, bârbeti, -ø m.* (Letaj), *bârba, -a, bârbi, -ø m.* (Brdo, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan).

Za termine tipa *barba* Cantemir navodi *bârbe* „unchi”

⁸⁹ Oblici tipa *barba* i *stric* služe i kao izrazi iz poštovanja kojima se mlađi obraćaju starijim muškarcima.

(Tir 158); Kovačec *bârba*, *bârbi* „stric, ujak” za Brdo (IrHR 36). Mletacizam koji je u ir. dospio preko čakavskoga: npr. u Čepiću za strica i ujaka te supruga očeve ili majčine sestre *bôrba*, u Brgudu *bârba* (IrLA 505, 510, 514, 519) što također označuje sva navedena značenja za Čepić < mlet. *barba* (BOE 62) < lat. *barba*, REW 944⁹⁰

Za oblike tipa *stric* Byhan ima *strits* (IrG 354); Popovici, Cantemir, Sârbu i Frăţilă *striţ* (DRI 153; Tir 181; Dir 281); Maiorescu *strit* (VIR 150); Kovačec *striţ*, *-u* za Jesenovik i Žejane (IrHR 184). Čakavizam: npr. u Čepiću i Brgudu *strîc* (IrLA 514), u Ližnjanu *strîts* (ILA 514). Za etimologiju v. 5.2.1.

Za nazive tipa *ujak* i sl. Byhan bilježi *uîts* (IrG 374); Popovici i Maiorescu *uîţ* (DRI 162; VIR 154); Cantemir *uîţ* (Tir 184); Sârbu i Frăţilă *uîţ* i *uîeţ* (Dir 292); Kovačec *úîâţ*, *úî(â)ţu*, *úîjure*⁹¹, *-urle* za Žejane (IrHR 207). Čakavizam: npr. u Brgudu *ujăc* (IrLA 519), u Čabrunićima i Ližnjanu *ujats*, u Valturi *ujats* (ILA 519). Za etimologiju v. 5.2.1.

Radu Flora u svom Atlasu oblike za sva tri navedena tipa donosi pod pitanjem **unchi** što u rum. može značiti i strica i ujaka: za Novu Vas i Letaj (*ur*) *b^oárba*; *b^oárbi*, za Brdo i Kostrčan (*ur*) *bárba*; *bárbi*, za Žejane *úîtu*; *úîţ*, za Šušnjevicu *úîtu*; (č.) *uîţ*, *úîţ*, za Jesenovik (*ur*) *úîaţ*, *úîaţu*; *úîţ*, dok oblik *striţu* navodi posredno preko informatora iz Letaja koji kaže da tako govori većina u Šušnjevici. U bilješki 4 na istom mjestu navodi da „*úîaţ* este "od oca", iar *bárba* (plur. *bárbi*) "od matere".” (MALGI 35).

⁹⁰ Za tumačenje od „brada” do „stric” v DELI-cd, s. v. **barba**.

⁹¹ U izvorniku *úîjure* što je vjerojatno greška prepisivača.

5.1.1. Tetak (suprug očeve ili majčine sestre)

Nazivi pod 5.1. tipa *bârba* u Novoj Vasi, Jesenoviku, Letaju, Brdu, Škabićima, Trkovicima, Zankvcima, Mihelima i Kostrčanu označuju i muža očeve i majčine sestre.

U Žejanama za oba rodbinska člana o kojima je riječ rabe oblik *tetək, -u, tetci, -ø m.*, a u Šušnjevići, također za oba: *tetək, -u, tetək, tetci m.* i *kuñado, -ø, kuñaz, -i m.*, a u Letaju uz *bârba* koriste *tetək, -u, tetci, -ø* (Letaj).

Za *barba* v. 5.1., za *kuñado* 4.2.

Nazivi tipa *tetək* izvedenice su od *teta* (v. 5.2.). U istrorumunjskim repertoarima kojima se služimo riječ je zabilježio samo Kovačec, u Žejanama: *tetác, u, tetácure, -urle* (IrHR 196). Čakavizam: npr. u Svetvinčentu *tētāts*, u Čabrunićima *tétats*, u Valturi *tétak*, u Ližnjanu *tetāts* - u Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu zabilježeni nazivi označuju i supruga očeve i supruga majčine sestre (ILA 505, 510), a u ostalim mjestima samo supruga očeve sestre (ILA 505), u Vodicama *tétac* (ID 219). Za etimologiju v. 5.2.

5.2. Teta

Za očevu i majčinu sestru Istrorumunji nemaju posebnih izraza, obje pokrivaju isti oblici: *tete, -a, tete, -ele* ž. (Šušnjevića, Nova Vas), *teta, -a, tete, -ele* ž. (svi ostali).

Radu Flora u svom atlasu ima pitanje *mătușă* što u rumunjskome može značiti i tetu i ujnu⁹², pa je, vjerojatno neprecizno pitajući, u Žejanama, Šušnjevići i Jesenoviku dobio odgovore tipa *ujna*, a u Letaju, Novoj Vasi i Brdu tipa *teta: tēta; tēte, tētele* (MALGI 36). Pușcariu je zabilje-

⁹² *mătușă* 1. Sora tatălui sau a mamei unei persoane; (mai rar) verișoara unuia dintre părinți sau soția unchiului (...) (DEX 612).

žio *tete* „mātušă” (Slr 327), Sârbu i Frăţilă *teta*, -e (Dir 288).

Posuđenica iz nekog čakavskoga govora koju su Istrorumunji preuzeli još u dalmatinskoj zagori: npr. u Čepiću i Brgudu *tèta* (IrLA 504), u Senju i Salima *tetà* (SR 151; RGS 379) < prslav. **teta* (SES 665).

5.2.1. Strina; ujna

Oblici tipa *teta* (v. 5.2.) u svim mjestima osim u Žejanama rabe se i za strinu (žena očeva brata) i ujnu (žena majčina brata)⁹³. U Žejanama za suprugu očeva brata vele ***strina*, -a, *strine*, -ele** ž., za suprugu majčina brata ***ujna*, -a, *ujne*, -ele** ž. U Šušnjevicu i Novoj Vasi, uz *tete*, zapisali smo i posebne nazive za strinu i za ujnu: ***strine*, -a, *strine*, -ele** ž. "strina" i ***ujne*, -a, *ujne*, -ele** ž. "ujna".

U Byhana nalazimo *strine* (IrG 354) i *uine* (IrG 374), Popovici ima *strine* (DRI 152) i *uine* (DRI 162), Maiorescu *strina* (Vlr 150) i *uina* (Vlr 154), Cantemir *strine* (Tlr 181), Sârbu i Frăţilă *strina*, -e (Dir 281) i *uina*, -e (Dir 292) – značenja su navedenih naziva tipa *strina* „očeva sestra”, a naziva tipa *ujna* „majčina sestra”⁹⁴. Kovačec navodi *strine*, -a za Šušnjevicu u značenju kao i mi, „stričeva žena” (IrHR 184), dok oblika tipa *ujna* nema.

Oblici tipa *ujna* prošireni su diljem slavenskih govora

⁹³ I u Čepiću i Brgudu i za ujnu i za strinu kažu *tèta* (IrLA 515; 520).

⁹⁴ Što se značenja termina kojima se bavimo tiče, u slavenskim jezicima, pa i u hrvatskom i u slovenskom, postoje i ova koja navode rumunjski istraživači (v. ARJ XVI/745 ***strina*** i ARJ XIX/417 ***ujna***), no gotovo smo sigurni da su značenja tih termina u doba kad su Sârbu i Frăţilă provodili ankete po istrorumunjskim selima bila jednaka značenjima koja smo i mi zatekli na terenu.

nih područja: „Slovan. **ujbna* je v ženskom spolu posamostaljeni pridevnik **ujbnъ* 'ujčev', ki je izpeljan iz **ujb* 'ujec.'” (SES 697); kao i oblici tipa *strina*: „Pslovan. **stryjbna* je v ženskom spolu posamostaljeni pridevnik **stryjbnъ* 'stričev', ki je izpeljan iz **stryjb* 'stric.'” (SES 614)

5.3. Bratići i sestrične

Nazivi tipa *zerman(a)*, *kujin(a)* i *nevod(a)* označuju cijeli niz rodbinskih odnosa.

V. 5.3.1., 5.3.2. i 5.3.3.

Nazivi tipa *kujin(a)* obrađeni su pod 1.4., a nazivi tipa *nevodo(a/ε)* pod 3.17.

Tip *zermân* donose samo Sârbu i Frăţilă: *zermân*, *zermăń* „văr, verişor (Dir 304). Mletacizam koji je u ir. ušao preko čakavskoga: npr. u Svetvinčentu *zřmâni*, u Valturi *zřmăni*, u Čabrunićima *přvi zermâni*, u Ližnjanu *přvi zřmâni* „djeca očeve sestre; djeca majčine sestre; djeca očeva brata; djeca majčina brata; djeca djece dviju sestara” (ILA 506; 511; 516; 521; 524) < mlet. *zermàn* „cugino” (BOE 811) < lat. *gërmānus*, *germāna* „brat; sestra”, REW 3742.

5.3.1. Sin očeva brata; sin majčine sestre; sin majčina brata; sin očeve sestre

Za sina očeva brata, sina majčine sestre, sina majčina brata i sina očeve sestre zapisali smo: *zermân*, *-u*, *zermân*, *-i m.* (Žejane, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *kujin*, *-u*, *kujin*, *-i m.* (Nova Vas, Jesenovik, Letaj), *nevodo*, *-ø*, *nevod*, *-i m.* (Šušnjeвица) - uz značenje "sin očeve sestre" isti nam je ispitanik dao *mn. nevodi*, *-ø*.

V. 5.3.

5.3.2. Kćer očeve sestre; kćer očeva brata; kćer majčine sestre; kćer majčina brata

Za kćer očeve sestre, kćer očeva brata, kćer majčine sestre i kćer majčina brata zabilježili smo: *zermāna*, *-a*, *zermāne*, *-ele* ž. (Žejane, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan), *nevode*, *-a*, *nevode*, *-ele* ž. (Šušnjevića, Nova Vas), *kujina*, *-a*, *kujine*, *-ele* ž. (Jesenovik, Letaj).

V. 5.3.

5.3.3. Djeca očeva brata; djeca majčina brata; djeca očeve sestre; djeca djece dviju sestara

Za djecu očeva brata, djecu majčina brata, djecu očeve sestre, djecu majčine sestre djecu djece dviju sestara zapisali smo: *zermāni* (Žejane, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan) - *nevodi* (Šušnjevića); *kujini* (Žejane⁹⁵, Nova Vas, Jesenovik, Letaj) - sve množinski oblici već obrađenih naziva.

V. 5.3.

6. Nazivi koji se tiču kumstva

6.1. Krsni kum; krsna kuma

Za krsnoga kuma u svim smo istrorumunjskim mjestima zapisali manje-više isti oblik, *sutāl*, *-u*, *sutli*, *-ø m.*, a za krsnu kumu *sutle*, *-a*, *sutle*, *-ele* ž. (Nova Vas, Šušnjevića), *sutla*, *.a*, *sutle*, *-ele* ž. (ostali).

Radu Flora pod natuknicom *naš* „krsni kum; vjenčani kum” navodi oblike tipa *sutāl*, *kumatru* i *divār*, a za krsnu

⁹⁵ Samo za djecu očeva brata.

i vjenčanu kumu oblike tipa *kuma* i *botra*⁹⁶. Oblik koji nas zanima u ovome odjeljku ima samo za Žejane: (*ǝn*) *sútāl*, *sútālu*; (*doj-pl.*) *sútli* (MALGI 135). Sârbu i Frăţilă navode samo riječ za kumu, *sutla* i *sutra* „krsna i vjenčana kuma” (Dİr 282), a Kovačec ima za Brdo *sútel*, *-u*, *sútli* i za Jese-
novik *sútle*, *-a* – uz prvi oblik daje značenje „(krsni) kum”, uz drugi samo „kuma” (IrHR 186). Ostali nemaju sličnih oblika.

Sârbu i Frăţilă za *sutla* pišu: „croat regional (Krk, Rab, Malinska) *sʋtla* naša de botez sau de cununie.” (Dİr 282). Na otoku Krku *sütlā*, *sütol* (PČR 233). Također za Krk (Dubašnicu) riječ donosi i Akademijin rječnik: *sutal* „isto što kum na krštenju” izvodeći je od lat. *sanctulus* (ARJ XVII/77). Oblik samo usput, s. v. **pūnica**, navodi i Skok: „*sanctula* > *sutla*, *sutal*, *sutli*” (SKOK III/77). U mletačkim govorima nema paralela, a nema ih ni u istarskim čakavštinama, pa je ekonomičnije pretpostaviti da je riječ u krčke hrvatske idiome ušla iz dalmatskoga (veljotskoga) prije nego da je nastala sažimanjem od *santula* (mlet. *santola* – BOE 600, s. v. **santolo**)⁹⁷. Oblike kojima se bavimo Bartoli nije zabilježio iz direktnih izvora (informativi i tekstovi) već *sutal*, *sutla* (otok Krk) i *sutla* (Rab) daje prema indirektnim izvorima, odnosno sekundarnim kako ih sam naziva (BART 251, 304). Imamo dakle veljot-

⁹⁶ Potonja smo dva oblika u ir. selima zabilježili samo u značenju vjenčane kume, a oblike tipa *kumatru* samo za vjenčanoga kuma (V. 6.2.), dok oblike tipa *divar* nismo zabilježili. Poznato nam je da riječi tipa *dever*, *diver* postoje i u istarskim govorima u značenju „nevjestin kum” < prslav. *děverъ* (SKOK I/415).

⁹⁷ *sanct* > *su* [usp. **Supetar**], *-ula* > *-tla* [usp. *vetula* > *vetla*].

ski oblik koji se sačuvao u hrvatskim govorima i kao takav prešao u krčkorumunjski.

6.1.1. Kumče

U Žejanama i za muško i za žensko dijete kojemu smo kum rabe kroatizam *kumče*, *n*. U ostalim mjestima zapisali smo *fijoco*, *-ø*, *fijoc*, *-i m*. (Šušnjeviva, Nova Vas), *fijoco*, *-ø*, *fijoci*, *-ø* (ostala juž. s.) - za muško dijete; *fijocε*, *-a*, *fijocε*, *-ele* ž. (Šušnjevica, Nova Vas), *fijoca*, *-a*, *fijocε*, *-ele* ž. (ostala juž. s.) – za žensko dijete.

U istrorumunjskim repertoarima kojima se služimo ne nalazimo oblika tipa *kumče*, a oblik tipa *fijoco* samo u Popovicia: *fiofo*, fem. *-a* (DRI 110).

Oblik *kumče* u žejanski je govor mogao ući i izravno iz hrvatskoga standardnoga jezika, a ne nužno preko nekog čakavskog idioma gdje je vjerojatno učena riječ: *kûmče* (IrLA 543ab), umanjenica od *kum* (v. 6.2.).

Oblici tipa *fijoco*, *-a* mletacizmi su koji su u ir. govore ušli iz čakavskoga: npr. u Čepiću *fijöco* i *fijöca* (IrLA 543ab), u Svetvinčentu i Čabrunićima *fijötso* i *fijötsa*, u Ližnjanu *ffötso* i *ffötsa* (ILA 543ab). Skok navodi *fijöco* (Pag, Vrbnik), *fijöca* (Božava, Istra), *filjöco* (Molat) i *filiöco* (Veli Otok) (SKOK II/658, s. v. **piljün**) < mlet. *fiozzo*, *fiozza* (BOE 275) < izvedenica od lat. *filius*, REW 3303 s dočetakom *-oceus* > *-ozzo*.

6.2. Vjenčani kum; vjenčana kuma

Za vjenčanoga kuma kaže se: *kumpâr*, *-u*, *kumpâr*, *-i m*. (Žejane), *kumatru*, *-u*, *kumatri*, *-ø m*. (južna sela); za vjenčanu kumu: *botra*, *-a*, *botre*, *-ele* ž. (Žejane, Jesenovik, Škabići), *botre*, *-a*, *botre*, *-ele* ž. (Nova Vas), *kumε*,

-a, kume, -ele ž. (Šušnjeвица, Nova Vas), **kuma, -a, kume, -ele** ž. (Žejane, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan) (MALGI 135).

Radu Flora navodi (*ur*) *kúmatru*; (*m. m. – pl.*) *kúmatrī* za Letaj, (*ur*) *kúmatru*; (*č. – pl.*) *kumatrī* za Novu Vas, (*un*) *kúmătru*; (*m. m. – pl.*) *kúmătrī/ī* za Jesenovik i (*ur*) *kúmatru*; (*č. – pl.*) *kúmatrī/ī* za Brdo-Kostrčan. Oblike tipa *botra* i *kuma* daje u bilješkama kao sekundarne odgovore: (*o*) *buótra* za Šušnjevicu i Novu Vas i (*o*) *kúma* za Novu Vas. Byhan ima *kum*, vokativ *kume* i *kúmatru* (IrG 257), Pušcariu *kum* i *cúmatru* (SIR 307), Popovici *botrę* -*e* (DRI 94), *cum*, vokativ *cume*, *cuma*, -*ı̇a*, *cumatru* i *cumpăr* (DRI 102), Maiorescu *botră*, *botre* (VIR 110), *cumetră*, *cumetre* (VIR 119)⁹⁸ i *cumetru*, *cumetri* (VIR 120), T. Cantemir *bótre*, -*e* (TIR 159), *cum*, -*m*, *cumătru*, -*i*, *cúme*, -*e*, *cumpăr* i *cumpára* (TIR 163), Sárbu i Frătilă *botra*, -*e* (DIR 193) i *cum* (DIR 202), Kovačec *bótre*, -*a* za Jesenovik (IRHR 40), *cúma*, vokativ *cúmo* za Žejane, *cúmatru*, *cúmatrī* za Šušnjevicu i Brdo i *cumpăr*, -*u*, -*ø*, -*i* za Žejane (IRHR 58).

Oblici tipa *kumpar* mletacizmi su koji su u ir. ušli preko čakavskoga: npr. u Brgudu *kumpăr* (IRLA 541a), u Orbanićima *kumpăr* „prijatelj”⁹⁹ (ČDO 476), u Labinu *kumpare* „kum, vjenčani ili krsni” (RLG 105) - mlet. *compàre* (BOE 184), tršč. *compare* (GDDT 168) < lat. *compāter*, REW 2096.

⁹⁸ Uz napomenu da se tako govori samo u Skitači, a da u Šušnjevici gdje postoji oblik *cumetru* nemaju riječi *cumetră* nego rabe *botră*.

⁹⁹ *compare* (...) 2. *compare* (*amico, compagno*) (VG 237).

Oblici tipa *botra* slovenskog su podrijetla¹⁰⁰. Kako je riječ prisutna i u nekim čakavskim govorima [u Pićnu *bòtra* „kuma pri vjenčanju” (PI 14), u Rukavcu *bōtra* „kuma” (RČGR 35)] nije jasno je li u ir. govore ušla izravno iz slovenskoga ili preko čakavskoga. U slovenskom je to germanizam: „Prevzeto iz stvnem. *(gi)fatera* 'boter', tvorbe iz *fater* 'oče', ki je prevod clat. strokovnega izraza *compater* (...), sestavljenega iz lat. *com* 'z' in *pater* 'oče'. Prvotni pomen je torej *'tisti, ki skupaj z očetom skrbi za krščenca'.” (SES 43).

Oblici tipa *kumatru* i *kumatra* (mi smo zapisali samo prve) domaći su: dr. *cumātru*, -ā – slavizam (DEX 284, DER 2669) iz balkanskog latinizata < *commāter*, REW 2082 – ima i mišljenja (npr. Pušcariu) da je riječ u rumunjski ušla izravno iz latinskoga (DER, ibidem).

Oblici tipa *kum* i *kuma* (mi smo zabilježili samo potonje) iz čakavskih su idioma: npr. u Čepiću *kùm* i *kùma*, u Brgudu *kùma* (IrLA 541), u Svetvinčentu i Čabrunićima *kùm* i *kùma*, u Valturi *kùm* i *kùma*, u Ližnjanu *kùm* i *kùma* (ILA 541): „Slovan. **kumъ* je izposojeno iz vlat., najverjetnije balk. lat. skrajšav za clat. *compater* 'kum, boter'.” (SES 283).

7. Zaključak

Rodbinsko nazivlje predstavlja jedan od najstarijih slojeva svakoga jezika. Staro je zapravo koliko i jezik sam.

¹⁰⁰ U Akademijinu rječniku doduše nalazimo *botar* (ARJ I/563) i *botra* (ARJ I/564) ali s po samo jednom potvrdom iz XV. st. za Senj (Naredbe Kaptola senjskoga) – u SR nema. Skok *boter*, *botra* navodi samo za slovenski i kajkavski (SKOK I/211, s. v. *kùm*¹).

Riječi kao što su *mati, mama, otac, sin, kći, sestra, brat* i sl. čine osnovni jezični fundus svakoga naroda. Te su riječi nastale u najdavnijoj prošlosti i do danas su samo neznatno promijenile svoj glasovni oblik. Zbog toga su te riječi slične i izvan pojedine jezične porodice, često na razini indoeuropskoga prajezika (n. pr.: engl. *son* – hrv. *sin*, engl. *sister* – hrv. *sestra*). U početku rodbinski su nazivi pokrivali samo najuže članove obitelji, a kasnije se sustav poimenovanja proširio i na druge članove; u ovisnosti od društvenoga i kulturnoga razvitka postoje izuzetno bogate nomenklature koje praktično za svakoga člana uže i šire obitelji imaju poseban termin i nomenklature gdje pojedini nazivi pokrivaju cijeli niz članova (npr. u mnogim hrvatskim i slovenskim istarskim dijalektima, a tako je i u ir., istromletačka posuđenica tipa *konjada* označuje bratovu ženu, muževu sestru, ženu moževa brata, ženu ženina brata, ženinu sestru itd.).¹⁰¹

Slavenski jezici (a oni su, hrvatski, i u manjoj mjeri slovenski, kako ćemo vidjeti, glavni izvor za rodbinsku nomenklaturu u istrorumunjskim govorima) imaju u pravilu bogatiji sustav rodbinskoga nazivlja od romanskih i germanskih, no u novije doba, zbog načina života koji sve više slabi rodbinske veze pa se obitelj u načelu svodi na oca, majku, djecu i eventualno djeda i baku i, možda, tetu i strica, kao i zbog jezičnih utjecaja stranih jezika (u našem slučaju prvenstveno talijanskih dijalekata) rodbinska nomenklatura postaje sve siromašnija.

Sve se to odražava i u istrorumunjskome. Obradili smo 475 različitih oblika za 134 pojma. Najmanji dio otpada na

¹⁰¹ Podrobnije o toj tematici u RRN, 7-12.

domaći leksik (domaće su riječi kao i u većini jezika za dijete, sina, kćer, muža, ženu, brata, sestru, punca, punicu, svekra, svekrvu), većinom su u uporabi posuđenice iz čakavskih govora koje su Istrorumunji preuzeli dijelom još u dalmatinskoj zagori, a dijelom na Krku i u Istri. Mnoge čakavske posuđenice u ir. u čakavske su govore preuzete iz mletačkih idioma. Pravih je mletacizama malo (npr. *bordir* „pobaciti”), a ima i posuđenica iz književnog hrvatskoga (ne nužno preko čakavskih govora) i nekoliko iz slovenskih istarskih idioma (npr. *botra* „kuma”). Dosta je i kalkova prema čakavskim modelima – uglavnom sintagmi koje su ili hibridne ili sastavljene samo od domaćih elemenata.

KAZALA

KAZALO POJMOVA

- baba – 3.3.
blizanci – 3.12.1.
brak – 2.3.
brat – 3.13.
brat (suprugov) – 4.2.
bratići i sestrične – 5.3.
bratov sin – 3.17.
cura (stara) – 2.16.
dadilja – 2.24.
dečkić – 3.8.2.
dečko – 3.8.2.
dijete – 3.7.
dijete (izvanbračno) – 3.12.4.
dijete (muško, raznih uzrasta) – 3.8.
dijete (žensko, raznih uzrasta) – 3.9.
djeca djece dviju sestara – 5.3.3.
djeca majčina brata – 5.3.3.
djeca očeva brata – 5.3.3.
djeca očeve sestre – 5.3.3.
djed – 3.3.
djevojčica – 3.9.2.
djevojka – 3.9.3.
dojenče (muško) – 3.8.1.
dojenče (žensko) – 3.9.1.
dojiti – 2.23.
dojka – 2.23.
dota – 2.12.
isprosnik – 2.4.
izvanbračno dijete – 3.12.4.
kćer – 3.11.
kćer majčina brata – 5.3.2.
kćer majčine sestre – 5.3.2.
kćer očeva brata – 5.3.2.
kćer očeve sestre – 5.3.2.
krsna kuma – 6.1.
krsni kum – 6.1.
kum (krsni) – 6.1.
kum (vjenčani) – 6.2.
kuma (krsna) – 6.1.
kuma (vjenčana) – 6.2.
kumče – 6.1.1.

- kumstvo – 6.
kurva – 4.5.4.
maćeha – 3.6.1.
mati – 3.6.
mladenka – 2.9.
mladi muškarac
(neoženjeni) – 2.14.
mladić – 3.8.3.
momak – 3.8.3.
momak (stari) – 2.15.
momčić – 3.8.2.
muškarac (mladi,
neoženjeni) – 2.14.
muško dijete raznih
uzrasta – 3.8.
muško odijelo – 2.10.
muž (prevareni) – 4.5.3.
muž koji živi u supruginoj
kući – 4.5.1.
muž suprugove sestre –
4.2.
muževa sestra – 4.3.
neoženjeni mladi
muškarac – 2.14.
nevjesta – 4.4.
nevjestina oprema – 2.12.
noseća – 2.17.
očuh – 3.5.1.
odijelo (muško) – 2.10.
odviknuti dijete od sise –
2.25.
oprema (nevjestina) –
2.12.
otac – 3.5.
oženiti se – 2.7.
pobaciti – 2.22.
polubrat – 3.15.
polusestra – 3.16.
posvojče – 3.12.3.
povorka (svadbena) – 2.5.
prababa – 3.1.
pradjed – 3.1.
praunuk – 3.19.
praunuka – 3.19.
predci – 1.3.
preljub (učiniti) – 4.5.3.1.
prevareni muž – 4.5.3.
primalja – 2.21.
prošiti djevojku – 2.6.
prsten (vjenčani) – 2.11.
prvorodenac – 3.12.2.
punac – 4.1.2.
punica – 4.1.1.
rodbina (općenito) – 1.1.
rodbina (šira) – 1.2.
rodbina (uža) – 1.2.
rodbina po stricu i teti – 5.
rodilja – 2.18.
roditelji – 3.4.
roditelji (stari) – 3.2.
roditi – 2.20.
rođak (općenito) – 1.4.

- sestra – 3.14.
sestra (muževa) – 4.3.
sestra (ženina) – 4.3.
sestrične i bratići – 5.3.
sestrin sin – 3.17.
sin – 3.10.
sin (bratov) – 3.17.
sin (sestrin) – 3.17.
sin majčina brata – 5.3.1.
sin majčine sestre – 5.3.1.
sin očeva brata – 5.3.1.
sin očeve sestre – 5.3.1.
sin suprugina brata – 3.17.
sin suprugova brata –
3.17.
siročje – 3.12.5.
sisati – 2.23.
stara cura – 2.16.
stari momak – 2.15.
stari roditelji – 3.2.
stric – 5.1.
strina – 5.2.1.
suprug – 2.13.
suprug očeve ili majčine
sestre – 5.1.1.
supruga – 2.13.
supruga muževa brata –
4.3.
suprugov brat – 4.2.
svadba – 2.5.
svadbena povorka – 2.5.
svatovi – 2.5.
svekar – 4.1.2.
svekrva – 4.1.1.
svojta po mužu/ženi – 4.
šira rodbina – 1.2.
tast – 4.1.2.
teta – 5.2.
tetak – 5.1.1.
trudivi – 2.19.
učiniti preljub – 4.5.3.1.
udati se – 2.8.
udovac – 4.5.2.
udovica – 4.5.2.
ujak – 5.1.
ujna – 5.2.1.
unuk – 3.18.
unuka – 3.18.
uža rodbina – 1.2.
vjenčana kuma – 6.2.
vjenčani kum – 6.2.
vjenčani prsten – 2.11.
vjenčanica – 2.10.
zaprositi djevojku – 2.6.
zaručiti se – 2.2.
zaručnica – 2.1.
zaručnik – 2.1.
zet – 4.4.
ženik – 2.9.
ženina sestra – 4.3.
žensko dijete raznih
uzrasta – 3.9.

KAZALO ZABILJEŽENIH IR. OBLIKA

(broj se odnosi na odjeljak u članku; sintagme se navode po svim sastavnicama, sastavnica prema kojoj se našla po abecedi, otisnuta je deblje)

- je mes-**a** na robu - 4.5.1.
mes-**a** na robu - 4.5.1.
meš-**a** za zeta - 4.5.1.
verit-**a** na robu - 4.5.1.
am fratele polah matere -
3.15.
am sora polah matere -
3.15.
are bolovi - 2.19.
are garčure - 2.19.
aru se rada - 2.1.
baba - 3.3.
barba - 5.1., 5.1.1.
babica - 2.21.
babice - 2.21.
bajla - 2.24.
bajle - 2.24.
betera fetina - 2.16.
beter mladić - 2.15.
beter mladić - 2.15.
beter mladić - 2.15.
beter falot - 2.15.
noštri **beter** - 1.3.
betera divojka - 2.16.
betera feta - 2.16.
betera fetina - 2.16.
čaja beteru ši maja **betera**
- 3.2.
maja **betera** - 3.3.
betere fete - 2.16.
čeli **beteri** - 1.3.
beterli - 1.3.
čaja **beteru** - 3.3.
čaja **beteru** ši maja **betera**
- 3.2.
berhan - 2.10.
berhan ši velu pre kap -
2.10.
berhan ku velu pre kap
- 2.10.
bliza rodvina - 1.2.
maj **bliza** rodbina - 1.2.
bolovi - 2.19.
bolovi za rodi - 2.19.

- âre **bolovi** - 2.19.
 bordi - 2.22.
 botra - 6.2.
 botre - 6.2.
 brižan - 3.12.5.
 brižna - 3.12.5.
buškej se - bilj. 11
 mąja si **cąca** - 3.4.
 cące - 3.5.
 cica – 2.23.
 dą **cica** - 2.23.
 odreni de la **cica** - 2.25.
 odreni di la **cica** - 2.25.
 odvornj de la **cica** - 2.25.
 rezvornj di la **cica** - 2.25.
 cice - 2.23.
 cice – 2.23.
 odreni de la **cice** - 2.25.
 odreni fečoru de la **cice** - 2.25.
 odrini di la **cice** - 2.25.
 mąja ši **čąča** - 3.4.
 čące - 3.5.
 čące - 3.5.
 fečoru far de **čące** - 3.12.4.
čąja betari - 3.3.
čąja betaru ši mąja betara - 3.2.
 mąja ši **čąja** - 3.4.
 čąje - 3.5.
 čelád - 3.8.1.
 čeladić - 3.8.1.
 čeladič - 3.8.1.
čeli betari - 1.3.
 češpa – bilj. 82
dą cica - 2.23.
 fečoru far **de** čące - 3.12.4.
 fečoru far **de** om - 3.12.4.
 fečoru făr **de** zakon - 3.12.4.
 odreni **de** la cica - 2.25.
 odreni **de** la cice - 2.25.
 odreni fečoru **de** la cice - 2.25.
 pərstenu **de** špozalicio - 2.11.
 pərstenu **de** zakon - 2.11.
 dečkijć - 3.8.2.
 odreni **di** la cica - 2.25.
 odrini **di** la cice - 2.25.
 odvornj **de** la cica - 2.25.
 rezvornj **di** la cica - 2.25.
 did - 3.3.
 divojčina - 3.9.3.
 divojcine - 3.9.3.
 divojčine - 3.9.3.
 divojka - 3.9.3.
 betara **divojka** - 2.16.

- doji - 2.23.
 dota - 2.12.
 dotε - 2.12.
druga rodbina - 1.2.
 dvojcι - 3.12.2.
 dvojcε - 3.12.2.
 dvojk - 3.12.2.
 dvojkε - 3.12.2.
 dvojkι - 3.12.2.
 dvojkιne - 3.12.2.
 ɛn sárčira - 2.17.
 ɛnmecá - 2.25.
 ɛnmecavɛj - 2.25.
 ɛnsurá se - 2.7.
 ɛntrebá - 2.6.
 ɛntrebá za frájericu - 2.6.
 ɛnvecá - 2.25.
 fáče - 2.20.
 falot - 2.14., 3.8.3.
 famíla - 1.2.
 famíle - 1.2.
 betɔr **falot** - 2.15.
 fečoru **far** de čáče - 3.12.4.
 fečoru **far** de om - 3.12.4.
 fecor - 3.7., 3.8.2.
 posvojit **fecor** - 3.12.3.
 fečor - 3.7., 3.8.2. / 487.
 pɔrvi **fečor** - 3.12.2.
 posvojit **fečor** - 3.12.3.
 fečorić - 3.8.1.
 fečorina - 3.8.3.
fečoru far de čáče - 3.12.4.
fečoru far de om - 3.12.4.
fečoru fɔr de zakon - 3.12.4.
fečoru posvojit - 3.12.3.
 fet - 3.8.1.
 fɛta - 3.9.2.
 fečoru **fɔr** de zakon - 3.12.4.
 odreni **fečoru** de la cice - 2.25.
 betɔra **fɛta** - 2.16.
 fɛte - 3.9.2.
 betɔre **fɛte** - 2.16.
 fɛtica - 3.9.1.
 fɛtice - 3.9.1.
 fɛtina - 3.9.3.
 betɔra **fɛtina** - 2.16.
 fijoco - 6.1.1.
 fijoca - 6.1.1.
 fijocε - 6.1.1.
 fil - 3.10.
 pɔrvile **fil** - 3.12.2.
 filε - 3.11.
 filε - 3.11.
 frájar - 2.1.

- fr̥ajarica - 2.1.
 mere na **fr̥aje** - 2.1.
fr̥ajej se - 2.1.
 fr̥ajer - 2.1., 2.9.
 fr̥ajerica - 2.1.
 fr̥ajerice - 2.1.
 ǝntreb̥a za **fr̥ajericu** - 2.6.
 fr̥ate - 3.13.
 ǝm **fr̥atele** polah m̥atere - 3.15.
 govorč̥in - 2.4.
 ǝre g̥orč̥ure - 2.19.
h̥al̥a l̥unga - 2.10.
 h̥ipure - 2.19.
 h̥iti - 2.22.
je mes-a na r̥obu - 4.5.1.
 b̥erh̥anu ku velu pre **k̥ap** - 2.10.
 b̥erh̥an ši velu pre **k̥ap** - 2.10.
 k̥ik̥l̥a - 2.10.
 korn̥uto - 4.5.3.
 b̥erh̥anu **ku** velu pre k̥ap - 2.10.
 kuḡin - 1.4.
 kujin - 1.4., 5.3.1.
 kujina - 5.3.2.
 kujini - 5.3.3.
 kuma - 6.2.
 kumatru - 6.2.
- kum̥če - 6.1.1.
 kum̥ε - 6.2.
 kump̥ar - 6.2.
 kuńada - 4.3.
 kuńade - 4.3.
 kuńado - 5.1.1.
 kuńado - 4.2.
 kurba - 4.5.4.
 kurbe - 4.5.4.
 kurbetina - 4.5.4.
 kurbir - 4.5.4.
 odreni de **la** c̥ica - 2.25.
 odreni de **la** c̥ice - 2.25.
 odreni di **la** c̥ica - 2.25.
 odreni fečoru de **la** c̥ice - 2.25.
 odrini di **la** c̥ice - 2.25.
 odvorni de **la** c̥ica - 2.25.
 rezvorni di **la** c̥ica - 2.25.
l̥arga rodbina - 1.2.
l̥arga rodvina - 1.2.
 maj **l̥arga** rodbina - 1.2.
l̥arge rodvine - 1.2.
 sprema **lu** spoze - 2.12.
 h̥al̥a **l̥unga** - 2.10.
 m̥acehe - 3.6.1.
 m̥aceha - 3.6.1.
 m̥aceha - 3.6.1.
 m̥acehe - 3.6.1.
maj bliža rodbina - 1.2.

- maj** lârğa rodbina - 1.2.
maj mâre rodbina - 1.2.
maj prope rodbina - 1.2.
 mâja - 3.6.
mâja bet̲ra - 3.3.
mâja si c̲aca - 3.4.
mâja ši c̲aca - 3.4.
mâja ši c̲aja - 3.4.
 c̲aja bet̲ru ši **mâja** bet̲ra
 - 3.2.
 mâje - 3.6.
 mâje - 3.6.
 maj **mâre** rodbina - 1.2.
maritâ se - 2.8.
 âm sora polah **mâtere** -
 3.15.
 âm frâtele polah **mâtere** -
 3.15.
mere na frâje - 2.1.
meritâ se - 2.8.
mes-a na r̲obu - 4.5.1.
 je **mes**-a na r̲obu - 4.5.1.
meś-a za zeta - 4.5.1.
 mlad̲ic - 2.14., 3.8.3.
 bet̲r **mlad̲ic** - 2.15.
 mlad̲ic - 2.14., 3.8.3.
 mlad̲ic̲ - 2.14., 3.8.3.
 bet̲r **mlad̲ic̲** - 2.15.
 bet̲r **mlad̲ic̲** - 2.15.
 mlad̲ic̲ic̲ - 3.8.2.
- mlad̲ic̲ic̲ - 3.8.2.
 muke - 2.19.
 mulac - 3.12.4.
 mulac̲ - 3.12.4.
 mulo - 3.12.4.
 mulâra - 2.13.
 mulâre - 2.13.
 mulâre - 2.
muška r̲oba - 2.10.
 mužjâk - 3.8.3.
 je mes-a **na** r̲obu - 4.5.1.
mere **na** frâje - 2.1.
 mes-a **na** r̲obu - 4.5.1.
 verit̲-a **na** r̲obu - 4.5.1.
 nagovorçina - 2.4.
 p̲arvi **naskut** - 3.12.2.
 nâšte - 2.20.
 nâšte - 2.20.
 nepot - 3.17.
 nepota - 3.17.
 neput - 3.17.
 neputa - 3.17.
 nev̲esta - 2.9., 4.4.
 nev̲este - 2.9., 4.4.
 nevoda - 3.17.
 nevode - 3.17., 5.3.2.
 nevodi - 5.3.3.
 nevodo - 3.17., 5.3.1.
 nona - 3.3.
 none - 3.3.

- nono - 3.3.
nono si nona - 3.2.
 nono si **nona** - 3.2.
nono ši nona - 3.2.
 nono ši **nona** - 3.2.
 nosića - 2.17.
 nosića - 2.17.
 nosiće - 2.17.
 nosiće - 2.17.
 nosiće - 2.17.
 nosiće - 2.17.
noštri betar - 1.3.
 nuk - 3.18.
 nuka - 3.18.
 nunc - 2.5.
 obnuk - 3.18.
 obnuka - 3.18.
 obnukε - 3.18.
 očuh - 3.5.1.
 očuh - 3.5.1.
odreni de la cica - 2.25.
odreni de la cice - 2.25.
odreni di la cica - 2.25.
odreni fečoru de la cice - 2.25.
odrinj di la cice - 2.25.
odvornj de la cica - 2.25.
 om - 2.13.
 fečoru far de **om** - 3.12.4.
 prevarit **om** - 4.5.3.
 privarit **om** - 4.5.3.
omu privarit - 4.5.3.
 ožeña - 2.9.
 parentε - 1.1.
 peštørne - 2.24.
pørstenu de špozalijco - 2.11.
pørstenu de zakon - 2.11.
pørva rodbina - 1.2.
pørvi fečor - 3.12.2.
pørvi naskut - 3.12.2.
pørville fil - 3.12.2.
 pir - 2.5.
 pizda – bilj. 82
 pizde – bilj. 82
 pizdohrån - 4.5.1.
 plårde - 2.22.
 podefråte - 3.15.
 podesor - 3.16.
 åm fråtele **polah** måtere - 3.15.
 åm sora **polah** måtere - 3.15.
 polubråt - 3.15.
 polufråte - 3.15.
 polusestra - 3.16.
 polusestre - 3.16.
 posvojæc - 3.12.3.
posvojit fečor - 3.12.3.
posvojit fečor - 3.12.3.

- fečoru **posvojit** - 3.12.3.
 pranona - 3.1.
 pranono - 3.1.
 praunuk - 3.19.
 praunuka - 3.19.
 bərhānu ku velu **pre** kāp -
 2.10.
 bərhān ši velu **pre** kāp -
 2.10.
 prebāba - 3.1.
 predid - 3.1.
 prenona - 3.1.
 prenonε - 3.1.
 prenono - 3.1.
 preunuk - 3.19.
 preunuka - 3.19.
 preunukε - 3.19.
prevarit om - 4.5.3.
 privari - 4.5.3.1.
privarit om - 4.5.3.
omu **privarit** - 4.5.3.
 maj **prope** rodbina - 1.2.
 prosi - 2.6.
 punica - 4.1.1.
 putana - 4.5.4.
 putanε - 4.5.4.
āru se **rada** - 2.1.
 reja - 3.12.3.
 rejəc - 3.12.3.
razənvecā suže - 2.25.
rezvərni di la cica - 2.25.
 muška **roba** - 2.10.
 je mes-a na **robu** - 4.5.1.
 mes-a na **robu** - 4.5.1.
 verit-a na **robu** - 4.5.1.
 rod - 1.1.
 rodbina - 1.1.
 druga **rodbina** - 1.2.
 maj lārga **rodbina** - 1.2.
 lārga **rodbina** - 1.2.
 maj bliža **rodbina** - 1.2.
 maj māre **rodbina** - 1.2.
 maj prope **rodbina** - 1.2.
 pərva **rodbina** - 1.2.
 široka **rodbina** - 1.2.
 rodbinε - 1.1.
 rodi - 2.20.
rodi se - 2.20.
 bolovi za **rodi** - 2.19.
 žənska za **rodi** - 2.
 rodiā - 2.
 rodvina - 1.1.
 bliža **rodvina** - 1.2.
 lārga **rodvina** - 1.2.
 rodvinε - 1.1.
 lārge **rodvinε** - 1.2.
 rogoā - 4.5.3.
 rugā - 2.6.
rukovεj se - 2.2.
 sārčira - bilj. 35

- ɔn **sārčira** - 2.17.
 ȁru **se** rȁda - 2.1.
 frajɛj **se** - 2.1.
 ɔnsurȁ **se** - 2.7.
 rukovɛj **se** - 2.2.
 maritȁ **se** - 2.8.
 meritȁ **se** - 2.8.
 rodj **se** - 2.20.
 zaručj **se** - 2.2.
 zekonj **se** - 2.2.
 zeručj **se** - 2.2.
 mȁja **si** cȁca - 3.4.
 nono **si** nona - 3.2.
 sir – bilj. 44
 siromȁšić - 3.12.5.
 siromȁškica - 3.12.5.
 sirošče - 3.12.5.
 sȳrota - 3.12.5.
 sȳrote - 3.12.5.
 sirotɛ - 3.12.5.
 sirotjɛ - 3.12.5.
 sirotjć - 3.12.5.
 sirotjč - 3.12.5.
 sokra - 4.1.1.
 sokre - 4.1.1.
 sokru - 4.1.2.
 sor - 3.14.
 sora - 3.14.
 ȁm **sora** polah mȁtere - 3.15.
 sore - 3.14.
 sorɛ - 3.14.
 sprema lu **spoze** - 2.12.
sprema lu spoze - 2.12.
 sprosj - 2.6.
 stric - 5.1.
 strjina - 5.2.1.
 strjɛ - 5.2.1.
 sutɔl - 6.1.
 sutla - 6.1.
 sutle - 6.1.
 suže - 2.23.
 suže - 2.23.
 razɔnvecȁ **suže** - 2.25.
 svȁca - 2.5.
 svȁca - 2.5.
 svȁča - 2.5.
 svȁt - 2.5.
 bȁrhȁn **ši** velu pre kȁp - 2.10.
 čȁja betȁru **ši** mȁja betȁra - 3.2.
 mȁja **ši** čȁca - 3.4.
 mȁja **ši** čȁja - 3.4.
 nono **ši** nona - 3.2.
široka rodbina - 1.2.
 pȁrstenu de **špozaljɛjo** - 2.11.
 špoža - 2.9.
 špože - 2.9.

- špože - 2.9.
 špožo - 2.9.
 špožo - 2.9.
 tást - 4.1.2.
 teta - 5.2.
 tete - 5.2.
 tetək - 5.1.1.
 trūdovi - 2.19.
 udovꝑc - 4.5.2.
 udoviꝑa - 4.5.2.
 udoviꝑe - 4.5.2.
 ujak - 5.1.
 ujc - 5.1.
 ujok - 5.1.
 ujna - 5.2.1.
 ujnε - 5.2.1.
 unuk - 3.18.
 unuka - 3.18.
 unukε - 3.18.
 bərĥānu ku **velu** pre kāp -
 2.10.
 bərĥān ši **velu** pre kāp -
 2.10.
 verit-a na robu - 4.5.1.
 veštālε - 2.10.
 veštīd - 2.10.
 vitica - 2.11.
 vitice - 2.11.
 ǣntrebā **za** frājericu - 2.6.
 bōlovi **za** rodī - 2.19.
 meš-a **za** zeta - 4.5.1.
 ženska **za** rodī - 2.
 fečoru fər de **zakon** -
 3.12.4.
 zakon - 2.3.
 zākon - 2.3.
 pərstenu de **zakon** - 2.11.
 zbābnica - 2.18.
 zbābnice - 2.18.
 zbābnice - 2.18.
zekoni se - 2.2.
 zermān - 5.3.1.
 zermāna - 5.3.2.
 zermāni - 5.3.3.
zaruči se - 2.2.
 zeprosī - 2.6.
zeruči se - 2.2.
 zet - 4.4.
 meš-a za **zeta** - 4.5.1.
 znebi - 2.22.

**KAZALO OBLIKA IZ LITERATURE I NEIR.
OBLIKA KOJE SMO SAMI ZABILJEŽILI**

I. Rumunjski idiomi

A. Istrorumunjski

ača – 1.3.	ânvețâ – 2.25.
ačá – 1.3.	bâba – 3.3.
ačâ – 1.3.	bâbe – 3.3.
ačela – 1.3.	bâbe – 3.3.
ačéla – 1.3.	bâbița – 2.21.
ânmețâ – 2.25.	bâbițe – 2.21.
ă(n)mețâ – 2.25.	bâile – 2.24.
ânsor – 2.7.	bâil'e – 2.24.
(ă)nsurá – 2.7.	bârba – 5.1.
(ă)nsurâ – 2.7.	bârba – 5.1.
(ă)ntreba – 2.6.	bârbe – 5.1.
ântrebâ – 2.6.	bater – 2.15.
(ă)ntrebavêi – 2.6.	bârhân – 2.10.
ânmețâ – 2.25.	bârhâč – bilj. 23
ânmețâ se – 2.25.	bârhân – 2.10.
ânmețavêi – 2.25.	bârhânu – 2.10.
ânsurâ – 2.7.	berh ^o án – 2.10.
ânsurâ se – 2.7.	betâr – 2.15.

betâr – 2.15.	buşni – bilj. 11
betâr – 2.15.	buşni – bilj. 11
betâr, -a, -o – 2.15.	ciace – 3.5.
betâr, -a – 2.15.	ciáce – 3.5.
betâr, -e – 2.15.	ciacia – 3.5.
betâra – 2.15.	cuiîñ – 1.4.
betr – 2.15.	cuiina – 1.4.
bərh ^o án – 2.10.	cuiín – 1.4.
b ^o árba – 5.1.	cuiíne – 1.4.
botra – 6.1.; 6.2.	cum – 6.2.
botră – 6.2.; bilj. 98	cuma – 6.2.
bótre – 6.2.	cúma – 6.2.
bótre – 6.2.	cumatru – 6.2.
botre – 6.2.	cúmatru – 6.2.
brijăn, -na – 3.12.5.	cumătru – 6.2.
brijăn, -ne – 3.12.5.	cume – 6.2.
brijen, -jna, -jno – 3.12.5.	cume – 6.2.
brizăn, -zne, -zno –	cumetră – 6.2.; bilj. 98
3.12.5.	cumetru – 6.2.; bilj. 98
brizè – 3.12.5.	cumnat – 4.2.
brízân – 3.12.5.	cumnát – 4.2.
brízna – 3.12.5.	cumnât – 4.2.
btri – 2.15.	cumnot – bilj. 77
buótra – 6.2.	cúmo – 6.2.
buskéi – bilj. 11	cumpár – 6.2.
busní – bilj. 11	cumpára – 6.2.
buşăt – bilj. 11	cumpâr – 6.2.
buşkéi – bilj. 11	cuniată – 4.2.
buşni – bilj. 11	cuñâda – 4.3.
buşní – bilj. 11	cuñâde – 4.3.

cuñado – 4.2.	dela – 2.25.
cuñado – 4.2.	dever – bilj. 96
cuñata – 4.3.	did – 3.3.
cuñat – 4.2.	dila – 2.25.
curbă – 4.5.4.	divăr – 6.1.
curbe – 4.5.4.	diver – bilj. 96
curbėru – 4.5.4.	dívoiche – bilj. 63
ča – 1.3.	doī – 2.23.
ča – 1.3.	doī – 2.23.
ča betára măie – 3.3.	dota – 2.12.
čāče – 3.5.	dvojeću – 3.12.1.
čāčo – 3.5.	dvóiek – 3.12.1.
čāie – 3.5.	dvóyek – 3.12.1.
čāia și măia – 3.4.	face – 2.20.
čāie – 3.5.	fāce – 2.20.
čāla – 1.3.	fače – 2.20.
čela – 1.3.	fāče – 2.20.
čela – 1.3.	facebire – bilj. 86
čela betáru čāie – 1.3.;	falot – 2.14.
3.3.	falót – 2.14.
čel'ad – 3.8.1.	famee – 1.2.
čāca – 3.5.	faméie – 1.2.
čāče – 3.5.	fameliă – 1.2.
čāčo – 3.5.	famīlie – 1.2.
čāia – 3.5.	famil'ie – 1.2.
čel'ad – 3.8.1.	fāțe – 2.20.
čoāce – 3.5.	fecior – 3.7.
čoāie – 3.5.	feciorícī – 3.8.1.
de la – 2.25.	fečor – 3.7.
décco – 3.8.2.	fečór – 3.7.

fečorič – 3.8.1.	fetșorítș – 3.8.1.
fečorina – 3.8.3.	fețior – 3.7.
fečorína – 3.8.3.	fețioriciu – 3.8.1.
fečoríne – 3.8.3.	fețiorityu – 3.8.1.
fečorít" – 3.8.1.	fețor – 3.7.
fećor – 3.7.	fețór – 3.7.
fećór – 3.7.	fețoríne – 3.8.3.
fećoric – 3.8.1.	filiă – 3.11.
feć/u/ór – 3.7.	filiu – 3.10.
fet – 3.8.1.	fil' – 3.10.
fęta – 3.9.2.	fil'e – 3.11.
fęta – 3.9.2.	fil'e – 3.11.
fětă – 3.9.2.	fíl – 3.10.
féte – 3.9.2.	fíle – 3.11.
fęte – 3.9.2.	fíl(u) – 3.10.
fęte – 3.9.2.	fioțo – 6.1.1.
fęte – 3.9.2.	frăiar – 2.1.
fętina – 3.9.3.	frăjar – 2.1.
fętina – 3.9.3.	frăjarite – 2.1.
fétine – 3.9.3.	fraiei – 2.1.
fętine – 3.9.3.	frăiei – 2.1.
fętine – 3.9.3.	frăier – 2.1.
fętine – 3.9.3.	frăier – 2.1.
fetiță – 3.9.1.	frăier – 2.1.
fętița – 3.9.1.	frăierita – 2.1.
fętita – 3.9.1.	frăierite – 2.1.
fėtițe – 3.9.1.	fraierite – 2.1.
fętițe – 3.9.1.	frăierite – 2.1.
fetițe – 3.9.1.	frăierite – 2.1.
fetsór – 3.7.	frăi se – 2.1.
fetșór – 3.7.	frate – 3.13.

fráte – 3.13.	máiche – 3.6.
fráte – 3.13.	máie – 3.6.
fróate – 3.13.	máica – 3.6.
fróte – 3.13.	máica bóiz̃a – 3.6.
ginere – 4.4.	mâie – 3.6.
hip – 2.19.	mâieç – 3.6.
hit̃ei – 2.22.	mâikeç – 3.6.
hiti – 2.22.	mâmeç – 3.6.
hití – 2.22.	mater – 3.6.
jet – 4.4.	mâteheç – 3.6.1.
kic̃a – 2.10.	môá.ia – 3.6.
kic̃i – 2.10.	môá.ie – 3.6.
kík̃e – 2.10.	maritá – 2.8.
kiç̃a – 2.10.	maritâ – 2.8.
kuin – 1.4.	maritâ se – 2.8.
kum – 6.2.	maritâta – 2.8.
kume – 6.2.	maritq̃ – 2.8.
kuma – 6.1.; 6.2.	mărità – 2.8.
kúma – 6.2.	meritâ se – 2.8.
kumatru – 6.1.	mladichĩ – 2.14.
kúmatru – 6.2.	mladić – 2.14.
kúmătru – 6.2.	mladić – 2.14.
kumnq̃t – 4.2.	mladit" – 2.14.
kuńq̃t – 4.2.	mladit" – 2.14.
kuńq̃te – 4.3.	mladit̃s – 2.14.
mác̃iche – 3.6.1.	mladoleto – 2.20.
măcheha – 3.6.1.	múca – 2.19.
maia – 3.6.	muiâre – 2.13.
mâia – 3.6.	muj – 3.8.3.
Maica boja – bilj. 52	mul – 3.12.4.

múla – 3.12.4.	nevęsta – 2.9.
mulă – 3.12.4.	nevęsta – 2.9.
múlât – 3.12.4.	nevęste – 2.9.
múle – 3.12.4.	nevęstę – 2.9.
muliere – 2.13.	nevęstę – 2.9.
múlo – 3.12.4.	nevęstę – 2.9.
muļára – 2.13.	-nmeţă – 2.25.
muļare – 2.13.	-nmeţă se – 2.25.
muļare – 2.13.	-nmeţavęi – 2.25.
muļare – 2.13.	nona – 3.3.
muļare – 2.13.	nóna – 3.3.
muļere – 2.13.	nono – 3.3.
muļere – 2.13.	nóno – 3.3.
muļere – 2.13.	nósice – 2.17.
muļere – 2.13.	nósiće – 2.17.
muļere – 2.13.	nosít'e – 2.17.
múnţi – 2.5.	nósiţe – 2.17.
muski – 2.10.	nóstrę – 1.3.
muški – 2.10.	nóstro – 1.3.
múški – 2.10.	nóstru – 1.3.
muz – 3.8.3.	-nsură – 2.7.
năste – 2.20.	nsuró – 2.7.
naşte – 2.20.	-ntrebă – 2.6.
náşte – 2.20.	nu – 2.20.
năşte – 2.20.	nuc – 3.18.
nepot – bilj. 74	nucă – 3.18.
nepót – 3.17.	nuk – 3.18.
nevastă – 2.9.	nunţ – 2.5.
neveastă – 2.9.	nunţe – 2.5.
nevesta – 2.9.	obnúc – 3.18.

obnúca – 3.18.	roba – 2.10.
obnúche – 3.18.	róba – 2.10.
oóehu – 3.5.1.	robã – 2.10.
óóuh – 3.5.1.	robe – 2.10.
ojéne – 2.9.	robę – 2.10.
om – 2.13.	róbę – 2.10.
ozeña – 2.9.	robę – 2.10.
părsten – 2.11.	rod – 1.1.
pársten – 2.11.	ródbina – 1.1.
párvile cuiñ – bilj. 8	rodbinę – 1.1.
pir – 2.5.	rodí – 2.20.
píru – 2.5.	rodi (se) – 2.20.
pizda – bilj. 82	rodit – 2.20.
pizdę – bilj. 82	roditel’ – bilj. 49
pízde – bilj. 82	roditel’ – bilj. 49
pl’arde – 2.22.	rodítel’i – bilj. 49
pl’erde – 2.22.	ródvine – 1.1.
pl’érde – 2.22.	rodvinę – 1.1.
pl’ęrde – 2.22.	rogã – 2.6.
pl’ęrde – 2.22.	rugá – 2.6.
pl’erde – 2.22.	rugã – 2.6.
po – 3.15.	ruyã – 2.6.
po de – 3.15.	rud – 1.1.
pode – 3.15.	sarcinã – 2.17.
póde – 3.15.	sarcirã – 2.17.
praunuc – 3.19.	sãrčina – 2.17.
prenóno – 3.1.	sãrčira – 2.17.
privari – 4.5.3.1.	sãrčira – bilj. 35
privarí – 4.5.3.1.	sãrcire – 2.17.
punãř – 4.1.1.	sãřtirę – 2.17.
puniřa – 4.1.1.	ser – bilj. 44

sir – bilj. 44	spóze – 2.9.
sirimacǎ – 3.12.5.	spóze – 2.9.
sirimah – 3.12.5.	strina – 5.2.1.
siromac, -a, -o – 3.12.5.	strinǎ – 5.2.1.
siromǎh – 3.12.5.	strine – 5.2.1.
siromah – 3.12.5.	strineǝ – 5.2.1.
siromǎh, -e – 3.12.5.	strineǝ – 5.2.1.
siromǎh, -e – 3.12.5.	strit – 5.1.
siromǎh – 3.12.5.	strits – 5.1.
sírota – 3.12.5.	stritǝ – 5.1.
sírote – bilj. 71	stritǝ – 5.1.
sírote – 3.12.5.	stritǝ – 5.1.
síroteǝ – 3.12.5.	stritǝ – 5.1.
sírote – 3.12.5.	suge – 2.23.
sirotina – 3.12.5.	suje – 2.23.
sócra – 4.1.2.	suór – 3.14.
socrǎ – 4.1.2.	suóra – 3.14.
socreǝ – 4.1.2.	sutǎl – 6.1.
sócře – 4.1.2.	sútǎl – 6.1.
socru – 4.1.2.	sútel – 6.1.
sócru – 4.1.2.	sutla – 6.1.
sókreǝ – 4.1.2.	sútle – 6.1.
sókru – 4.1.2.	sutra – 6.1.
sor – 3.14.	suze – 2.23.
sora – 3.14.	súze – 2.23.
sóra – 3.14.	suže – 2.23.
sorǎ – 3.14.	súže – 2.23.
sóre – 3.14.	sváche – 2.5.
sóreǝ – 3.14.	svát – 2.5.
spózo – 2.9.	svóáca – 2.5.
	svóáǝia – 2.5.

špoža – 2.9.	uină – 5.2.1.
špóža – 2.9.	úíáť – 5.1.
teta – 5.2.	úíâť – 5.1.
téta – 5.2.	uíeť – 5.1.
tetác – 5.1.1.	úíneť – 5.2.1.
teteť – 5.2.	uíneť – 5.2.1.
tiatia – 3.5.	uíts – 5.1.
tínera – 2.9.	uíť – 5.1.
tírär(u) – bilj. 20	úíť – 5.1.
ța – 1.3.	úíťu – 5.1.
țâ – 1.3.	ujna – 5.2.; 5.2.1.
țâțe – 3.5.	unuc – 3.18.
țála – 1.3.	unúc – 3.18.
țela – 1.3.	unuca – 3.18.
țéla – 1.3.	unúca – 3.18.
țéla betáru – 1.3.	unucă – 3.18.
țel'i betári – 1.3.	unuceť – 3.18.
țíáțe – 3.5.	unúk – 3.18.
udovăť – 4.5.2.	unúkeť – 3.18.
udováť – 4.5.2.	uom – 2.13.
udóveť – 4.5.2.	uom – 2.13.
udoveť – 4.5.2.	vešta – bilj. 25
udovítseť – 4.5.2.	veštíd – 2.10.
udovița – 4.5.2.	vítitsě – 2.11.
udovița – 4.5.2.; bilj. 85	vítița – 2.11.
udovíte – 4.5.2.	vitiță – 2.11.
udovițeť – 4.5.2.	vítițe – 2.11.
udovițeť – 4.5.2.	vitițeť – 2.11.
udovóts – 4.5.2.	votiță – 2.11.
uina – 5.2.1.	zacón – 2.3.

zâcon – 2.3.	zénskeꝥ – 2.18.
zacón – 2.3.	zermân – 5.3.
zaconi – 2.3.	zerúkele – bilj. 13
zacóni – 2.3.	zet – 4.4.
zacóni se – 2.3.	zi – 2.20.
zakon – 2.3.	žénska – 2.18.
zakóni – 2.3.	žénskeꝥ – 2.18.
zaručí se – 2.2.	žet – 4.4.
záručnic – bilj. 10	žíner – 4.4.
zenskeꝥ – 2.18.	

B. Knjiž. rumunjski i dačkorumunjski

acel – 1.3.	fecior – 3.7.
acela – 1.3.	fetiță – 3.9.1.
aproape – bilj. 5	fîică – 3.11.
bătrân – 2.15.	fiu – 3.10.
cumătru, -ă – 6.2.	frate – 3.13.
cumnat – 4.2.	ginere – 4.4.
curvár – 4.5.4.	-iță – 3.9.1.
cúrvă – 4.5.4.	însura – 2.7.
de – 3.12.4.	întreb – 2.6.
dela – 2.25.	întreba – 2.6.
dila – 2.25.	învăța – 2.25.
face – 2.20.	mășt'ihă – bilj. 55
familie – 1.2.	mărit – 2.8.
fată – 3.9.2.	mărita – 2.8.
fată bătrână – 2.16.	mătușă – 5.2.; bilj. 92
fără – 3.12.4.	muere – 2.13.
făt – 3.8.1.	mul – bilj. 68

narod – 1.1.	rudă – 1.1.
naş – 6.1.	rudenie – 1.1.
naşte – 2.20.	ruga – 2.6.
nepot – 3.17.	sarcină – 2.17.
nerod – 1.1.	sân – bilj. 44
nevastă – 2.9.	sîn – bilj. 44
nostru – 1.3.	soacără – 4.1.2.
nuntă – 2.5.	socru – 4.1.2.
om – 2.13.	soră – 3.14.
pierde – bilj. 42	suge – 2.23.
pizdă – bilj. 82	ţâţa – 2.23.
pol – bilj. 72	ţişă – 2.23.
rod – 1.1.	unchi – 5.1.

C. Arumunjski

(a)nveţ – 2.25.	di – 3.12.4.
(a)nveţare – 2.25.	dila – 2.25.
anvétű – 2.25.	dzinere – 4.4.
aţel – 1.3.	fac – 2.20.
bitărnu – 2.15.	fără – 3.12.4.
bită'rnũ, -nă – 2.15.	feátă – 3.9.2.
bitârnu – 2.15.	fęata – 3.9.2.
bitrânu, -nâ – 2.15.	fet – 3.8.1.
cherdu – 2.22.	fetu – 3.8.1.
chiardire – 2.22.	fičiór – 3.7.
cumnat – 4.2.	fiţor – 3.7.
da – 2.23.	frate – 3.13.
da ţâţa – 2.23.	híl'e – 3.11.
dela – 2.25.	h'il'u – 3.10.

hiġe – 3.11.	numtă – 2.5.
hiġu – 3.10.	nveástă – 2.9.
înveástă – 2.9.	nveastǝ – 2.9.
kízdă – bilj. 82	om – 2.13.
kízdă – bilj. 82	rodi – bilj. 41
lumtă – 2.5.	rog – 2.6.
mărit – 2.8.	sarġină – 2.17.
mărit – 2.8.	sin – bilj. 44
muġare – 2.13.	soacră – 4.1.2.
muġeare – 2.13.	socur – 4.1.2.
nascu – 2.20.	socru – 4.1.2.
nipot – 3.17.	sor – 3.14.
nipót – 3.17.	sórá – 3.14.
niveástă – 2.9.	sor(ă) – 3.14.
nostru – 1.3.	sudzire – 2.23.
nost(u) – 1.3.	sug – 2.23.
nsor – 2.7.	ţela – 1.3.
ntreb – 2.6.	ţîţă – 2.23.

D. Meglenorumunjski

antrèb – 2.6.	dela – 2.25.
anveţ – 2.25.	di – 3.12.4.
anviţari – 2.25.	dila – 2.25.
ănsurári – 2.7.	fara – 3.12.4.
bitárn – 2.15.	făr – 3.12.4.
bitǝra – 2.15.	feţă – 3.9.2.
bitrán – 2.15.	fiĉuár – 3.7.
bitránă – 2.15.	fiţor – 3.7.
cumnat – 4.2.	fǝr – 3.12.4.

frati – 3.13.	(u)om – 2.13.
il' – 3.10.	peardiri – 2.22.
il'ă – 3.11.	perd – 2.22.
il'u – 3.10.	rog – 2.6.
île – 3.11.	sin – bilj. 44
ílu – 3.10.	sirumá – bilj. 70
măritári – 2.8.	siruma – bilj. 70
mułari – 2.13.	șoăcră – 4.1.2.
nasc – 2.20.	sócru – 4.1.2.
neveșto – 2.9.	soră – 3.14.
nipot – 3.17.	sug – 2.23.
niveăștă – 2.9.	suziri – 2.23.
niveștă – 2.9.	țoță – 2.23.
nostru – 1.3.	zet – bilj. 80
nuntă – 2.5.	ziniri – 4.4.

II. Italski idiomi i istriotski

A. *Mletački*

bàila – 2.24.	corno – 4.5.3.
baracan – 2.10.	cornùo – 4.5.3.
baracàn – 2.10.	cugin – 1.4.
barba – 5.1.	cugina – 1.4.
bordir – 2.22.	cugnà – 4.2.
bordir – 2.22.	cugnàda – 4.3.
cognà – 4.2.	cuin – 1.4.
compare – 6.2.; bilj. 99	dota – 2.12.
compàre – 6.2.	famèa – 1.2.

famègia – 1.2.	-ozzo – 6.1.1.
famèia – 1.2.	parentà – 1.1.
familia – 1.2.	parente – 1.1.
familia – 1.2.	p'rimo 'fijo – bilj. 65
fio – 3.10.	putana – 4.5.4.
fiozza – 6.1.1.	putàna – 4.5.4.
fiozzo – 6.1.1.	roba – 2.10.
fraiar – 2.1.	santola – 6.1.
kornùto – 4.5.3.	santolo – 6.1.
màčexa – 3.6.1.	sposo – 2.9.
màčeha – 3.6.1.	sposa – 2.9.
màćexa – 3.6.1.	špozalicjo – 2.11.
màćexa – 3.6.1.	velo – 2.10.
mulo – 3.12.4.	vestagia – 2.10.
nevòdo – 3.17.	vestaia – 2.10.
nona – 3.3.	vestido – 2.10.
nono – 3.3.	zermàn – 5.3.

B. Knjiž. talijanski

abortire – 2.22.	puttana – 4.5.4.
briga – 3.12.5.; bilj. 69	vestaglia – 2.10.
figlio – 3.10.	

C. Istriotski

'mare e 'pare – bilj. 50	mu'jer – bilj. 31
mo'jer – bilj. 31	mu'jera – bilj. 31

pizdox'ran – bilj. 81
p'rimo 'fijo – bilj. 65

primo'genito – bilj. 66

D. Furlanski

muîr – bilj. 31

III. Slavenski idiomi

A. Čakavski

baba – 2.18.

bäba – 3.3.

bäbica – 2.21.

bäbitsa – 2.21.

bäjla – 2.24.

bârba – 5.1.

bliz – 1.2.

bliža rodovîna – 1.2.

bôjla – 2.24.

bol – 2.19.

bôl – 2.19.

bôl – 2.19.

bôrba – 5.1.

botar – bilj. 100

botra – bilj. 100

bòtra – 6.2.

bōtra – 6.2.

brat – 3.15.

brhân – 2.10.

brhòn – 2.10.

brižan – 3.12.5.

brîžan – 3.12.5.

brìžan – 3.12.5.

brižan, -žna, -žno –
3.12.5.

brìžna – 3.12.5.

brìžno – 3.12.5.

bušat – bilj. 11

bušät – bilj. 11

bušić – bilj. 11

bùšić – bilj. 11

búšit – bilj. 11

bûšit (se) – bilj. 11

bûšit (se) – bilj. 11

bušivat – bilj. 11	dovàts – 4.5.2.
bušīvat (se) – bilj. 11	dovītsa – 4.5.2.
bušīvat (se) – bilj. 11	drugi – 1.2.
bušnut – bilj. 11	duga – 2.10.
bušnüt – bilj. 11	dvòjac – 3.12.1.
bušnüt – bilj. 11	dvojak – 3.12.1.
cèjad – 3.8.1.	dvojäk – 3.12.1.
cejãde – 3.8.1.	dvòjci – 3.12.1.
cèjod – 3.8.1.	dvòjcì – 3.12.1.
cejõde – 3.8.1.	dvòjka – 3.12.1.
cīce – 2.23.	dvojki – 3.12.1.
čajka – 3.5.	dvojki – 3.12.1.
čajko – 3.5.	dvojkinja – 3.12.1.
čeljãd – 3.8.1.	falòt – 2.14.
čeljãde – 3.8.1.	fameja – 1.2.
čãca – 3.5.	famèja – 1.2.
čãca – 3.5.	famèja – 1.2.
dãti tsītsu – 2.23.	famija – 1.2.
dečko – 3.8.2.	famīlija – 1.2.
dīd – 3.3.	famīlija – 1.2.
dīd i bãba – 3.2.	famīla – 1.2.
divojčina – 3.9.3.	fijòca – 6.1.1.
divòjka – 3.9.3.	fijòco – 6.1.1.
dobrotvorka – bilj. 86	fijòtsa – 6.1.1.
dojīt – 2.23.	fijòtso – 6.1.1.
dòjit – 2.23.	filiòco – 6.1.1.
dojīti – 2.23.	filjòco – 6.1.1.
dòjiti – 2.23.	fjòtsa – 6.1.1.
dota – 2.12.	fjòtso – 6.1.1.
dòta – 2.12.	frâj – 2.1.

fräj – 2.1.	hraniti – 4.5.1.
fräj – 2.1.	kornûto – 4.5.3.
fräjani – 2.1.	krc – 2.19.
fräjjanje – 2.1.	křč – 2.19.
fräjjanje – 2.1.	kuğın – 1.4.
frajar – 2.1.	kujîn – 1.4.
frâjar – 2.1.	kum – 6.1.1.
frâjar – 2.1.	kùm – 6.2.
frâjar – 2.1.	kûm – 6.2.
frâjâr – 2.1.	kûm – 6.2.
fr'a:jar – 2.1.	kûma – 6.2.
frajarica – 2.1.	kûma – 6.2.
frâjarica – 2.1.	kûma – 6.2.
frajat – 2.1.	kûmče – 6.1.1.
fräjät – 2.1.	kumpâr – 6.2.
fräjät (se) – 2.1.	kumpare – 6.2.
fr'a:jat se – 2.1.	kuñâda – 4.3.
frajer – 2.1.	kuñâda – 4.3.
frâjer – 2.1.	kuñado – 4.2.
frâjer – 2.1.	kuñado – 4.2.
frâjerica – 2.1.	kuñado – 4.2.
frajona – 2.1.	kûrba – 4.5.4.
govorčîn – 2.4.	kûrba – 4.5.4.
halá – 2.10.	kurbâr – 4.5.4.
halína – 2.10.	mâja – 3.6.
hîpi – 2.19.	majka – 3.6.; bilj. 54
hîpi – 2.19.	mâjka – 3.6.
hîtit – 2.22.	majka božja – bilj. 54
hîtit – 2.22.	mâjo – 3.6.
hîtit – 2.22.	mama – 3.6.

mater – 3.15.	navadit – bilj. 45
mati – 3.6.	nevîsta – bilj. 21
mlad – 2.14.	nevôda – 3.17.
mlada – bilj. 20	nevôdo – 3.17.
mlâda – bilj. 20	nevodo, -a – 3.17.
mlâda – bilj. 20	nôna – 3.3.
mladi – bilj. 20	nôno – 3.3.
mlâdi – bilj. 20	nôno i nôna – 3.2.
mlâdi – bilj. 20	nöseća – 2.17.
mladić – 2.14.	nöseča – 2.17.
mladič – 2.14.	nositi – 2.17.
mladič – 2.14.	nuk – 3.18.
mlôdi – bilj. 20	nük, -a – 3.18.
mlôda – bilj. 20	obnuk – bilj. 75
muka – 2.19.	öcuh – 3.5.1.
mùka – 2.19.	od- – 2.25.
müka – 2.19.	odnavädit od cice – bilj.
mülac – 3.12.4.	45
mûlac – 3.12.4.	-oña – 4.5.3.
mülats – 3.12.4.	otac – 3.5.1.
mülats – 3.12.4.	otac i mät – 3.4.
müle – 3.12.4.	oženiti – 2.9.
muška – 2.10.	ožëña – 2.9.
muški – 2.10.	oženja – 2.9.
muž – 3.8.3.	oženja – 2.9.
nagovorčîn – 2.4.	oženja – 2.9.
nâši stâri – 1.3.	parênta – 1.1.
nâši stôri – 1.3.	parentät – 1.1.
nëput – 3.17.	pævi – 1.2.
nëputa – 3.17.	pærvî sîn – 3.12.2.

- pizda – 4.5.1.; bilj. 82
 pîzda – bilj. 82
 pîzda – bilj. 82
 pizdohron – 4.5.1.
 pizdoxrän – 4.5.1.
 pîvi zermáni – 5.3.
 pîvi zrmâni – 5.3.
 pîvo dîte – 3.12.2.
 pîvo dîte – 3.12.2.
 pir – 2.5.
 pîr – 2.5.
 pír – 2.5.
 pîr – 2.5.
 polag – 3.15.
 pölak – 3.15.
 polu – 3.15.; 3.16.
 polubrät – 3.15.
 polubrât – 3.15.
 polusesträ – 3.16.
 polusêstra – 3.16.
 posvojèn – 3.12.3.
 posvôjen – 3.12.3.
 posvojiti – 3.12.3.
 pra- – 3.19.
 pradîd – 3.1.
 pranôno – 3.1.
 pranôna – 3.1.
 pranük – 3.19.
 pranüka – 3.19.
 praunük – 3.19.
 praunüka – 3.19.
 pre- – 3.19.
 prebäba – 3.1.
 prebâba – 3.1.
 predîd – 3.1.
 preunük – 3.19.
 prevarît – 4.5.3.1.
 prevâriti – 4.5.3.1.
 prevâriti – 4.5.3.1.
 privâriti – 4.5.3.1.
 pünica – 4.1.1.
 pünitsa – 4.1.1.
 putàna – 4.5.4.
 radâti – 2.20.
 raz- – 2.25.
 rēja – 3.12.3.
 rëjac – 3.12.3.
 rez- – 2.25.
 riniti – 2.25.
 roba – 2.10.
 rôd – 1.1.
 rodbina – 1.1.
 rôdbina – 1.1.
 rôdíla – 2.18.
 rodît – 2.20.
 rôdit – 2.20.
 roditeÍ – bilj. 49
 roditi – 2.18.
 rôditi – 2.20.
 rodïti – 2.20.

rodovîna – 1.1.	strîts – 5.1.
rodüla – 2.18.	sutal – 6.1.
rödvina – 1.1.	sutla – 6.1.
rog – 4.5.3.	sütlā – 6.1.
rôgoña – 4.5.3.	sütol – 6.1.
rögoña – 4.5.3.	sväća – 2.5.
rukovät se – 2.2.	sväča – 2.5.
rukovati – 2.2.	svät – 2.5.
samac – 3.8.3.	svati – 2.5.
samac, -ica – 3.8.3.	svāti – 2.5.
sāmāc – 3.8.3.	svāti – 2.5.
samica – 3.8.3.	šira rodovîna – 1.2.
santula – 6.1.	širok – 1.2.
sestra – 3.16.	špozalicjo – 2.11.
s̄tla – 6.1.	špožo – 2.9.
siröće – 3.12.5.	špoža – 2.9.
siromah – 3.12.5.	täst – 4.1.2.
siromäh – 3.12.5.	täts i mâti – 3.4.
siromah – 3.12.5.	tëta – 5.2.
sïrota – 3.12.5.	tetä – 5.2.
sïrota – 3.12.5.	têtac – 5.1.1.
sirota – 3.12.5.	têtak – 5.1.1.
sirötica – 3.12.5.	tetäts – 5.1.1.
sirotič – 3.12.5.	tētäts – 5.1.1.
stāra divojčîna – 2.16.	tétäts – 5.1.1.
stāra divôjka – 2.16.	töst – 4.1.2.
stāra divôjka – 2.16.	trud – 2.19.
stāri mladīc – 2.15.	trudan – 2.19.
stôri mladīč – 2.15.	trudovi – 2.19.
strīc – 5.1.	trūdovi – 2.19.

ts̄tse – 2.23.	zâkon – 2.3.
udôvac – 4.5.2.	zākõn – 2.3.
udovăc – 4.5.2.	zakõn – 2.3.
udovăts – 4.5.2.	zākõn – 2.3.
udovăts – 4.5.2.	zākõn – 2.3.
udovîca – 4.5.2.	zakõnit – 2.3.
udovîtsa – 4.5.2.	zakõnit se – 2.3.
ujăc – 5.1.	zākõnit (se) – 2.3.
Ûjats – 5.1.	zakõniti se – 2.3.
Ûjats – 5.1.	zāk ^u õn – 2.3.
unük – 3.18.	zaprõsit – 2.6.
usvõjen – 3.12.3.	(za)prõsit – 2.6.
vel – 2.10.	(za)prosît – 2.6.
vešta – bilj. 25	zaprõsiti – 2.6.
veštâlja – 2.10.	zarûcit se – 2.2.
veštâlja – 2.10.	zarûčiti se – 2.2.
veštâlja – 2.10.	zaručiti se – 2.2.
veštîd – 2.10.	zbăbna – 2.18.
veštît – 2.10.	zbăbnica – 2.18.
veštît – 2.10.	zêt – 4.4.
veštît za užēnit – 2.10.	znēbi – 2.22.
vetîtsa – 2.11.	znebit – 2.22.
vicîca – 2.11.	znebit – 2.22.
vištît – 2.10.	znēbit – 2.22.
viti – 2.11.	znebiti – 2.22.
vitîca – 2.11.	znēbiti – 2.22.
vitîtsa – 2.11.	znēbiti – 2.22.
xîpe – 2.19.	znēbiti se – 2.22.
xîpi – 2.19.	zermáni (p̄̀vi) – 5.3.
zakon – 2.3.	z̄mâni – 5.3.

zřmâni (přřvi) – 5.3.
zřmâni – 5.3.

žgřc – 2.19.

B. Perojski

parenta – 1.1.

zakoniti se za – 2.3.

C. Slovenskoistarski

čeřpa – bilj. 82

falot – bilj. 33

čeřpá – bilj. 82

kiklá – bilj. 27

D. Hrvatski (književni i neistarski idiomi)

baciti – 2.22.

govorcìn – 2.4.

biti – 2.22.

govòrcsina – 2.4.

boter – bilj. 100 –

govorčìn – 2.4.

kajkavski

govorčina – 2.4.

botra – bilj. 100 -

iznébiti – bilj. 43 -

kajkavski

Gospíc

buřati – bilj. 11

mužjak – 3.8.3.

čeljâd – bilj. 56

pobaciti – 2.22.

čeljâd – 3.8.1.

rinuti – 2.25.

čeljâde – 3.8.1.

vrnuti – 2.25.

čeljâde – 3.8.1.

zakon – 2.3.

dečko – 3.8.2.

E. Slovenski (knjiž. i neistarski dijalekti)

biti – 2.22.	iznebiti se – 2.22.
boter – bilj. 100	kíkla – 2.10.
botra – bilj. 100	péstovati – 2.24.
bûšati – bilj. 11	péstrna – 2.24.
čêšplja – bilj. 82	poleg – 3.15.
gouorzbyn – 2.4.	rediti – 3.12.3.
govorčîn – 2.4.	stara mama – 3.3.
govorčîn – 2.4.	stari oče – 3.3.
Govorčîn – 2.4.	zákon – 2.3.
Govorčinović – 2.4.	zákon – 2.4. (Prekmurje)
hitéti – bilj. 37	znebiti se – 2.22.

F. Staročéški

chyplati – bilj. 37

G. Ruski

хурáтъsja – bilj. 37

H. Makedonski

сиромав – bilj. 70

зет – bilj. 80

IV. Ini idiomi

A. Španjolski

mujer – bilj. 31

B. Njemački

bussen – (bilj. 11

busserl – bilj. 11

Fallot – 2.14.

freien – 2.1.

Hieb – 2.19.

Zweschpen – bilj. 82

KAZALO KRAJNJIH ETIMONA

A. Latinski

- abor – 2.22.
abortu(m) – 2.22.
ad prope – 1.2.
bajŭla – 2.24.
barba – 5.1.
caput, -ite – 2.10.
*cognāta – 4.3.
cognātus – 4.2.
commāter – 6.2.
compater – 6.2.
compāter – 6.2.
cōrnu – 4.5.3.
cum – 2.10.
dare – 2.23.
de – 2.11.; 3.12.4.; 3.15.
de + illac – 2.25.
dēsŭper – 2.10.
dote – 2.12.
*ecce-illu – 1.3.
facēre – 2.20.
famīlia – 1.2.
*fēta – 3.9.2.
*fētīolus – 3.7.
fētus – 3.7.; 3.8.1.
fīeri – 3.15.
fīlia – 3.11.
fīlius – 3.10.; 6.1.1.
fōras – 3.12.4.
frater – 3.13.
gēner – 4.4.
gērmāna – 5.3.
gērmānus – 5.3.
invītūāre – 2.25.
largus – 1.2.
magis – 1.2.
nōster – 1.3.
mās, mārem – 1.2.
hōmo, -īne – 2.13.
*interguāre – bilj. 18
īntērrōgāre – 2.6.
marītus – 2.8.
mūliēre – 2.13.
mūlus – 3.12.4.
nascēre – 2.20.

nēpos, -ōte – 3.17.	sōcra – 4.1.2.
nēpōtem – 3.17.	sōcrus – 4.1.2.
nonna(m) – 3.3.	sōror, -ōre – 3.14.
nonnu(m) – 3.3.	spō(n)sa – 2.9.
nūptiae – 2.5.	sponsalicius – 2.11.
-oceus – 6.1.1.	spō(n)sus – 2.9.
parens, -ēnte – 1.1.	sūgēre – 2.23.
pērdēre – 2.22.	*tēnerus – bilj. 20
pūtīdu(m) – 4.5.4.	tītthe – 2.23.
rōgāre – 2.6.	*ūxōrāre – 2.7.
sanctulus – 6.1.	vēlum – 2.10.
sarcīna – 2.17.	vēstis – 2.10.
sīc – 2.10.; 3.4.	vēsītus – 2.10.
sīnus – bilj. 44	vētrānus – 2.15.

B. Starofrancuski

falot – 2.14.	putain – 4.5.4.
---------------	-----------------

C. Praslavenski

*baba – 2.21.; 3.3.	*dъvě – 3.12.1.
*blizъ – 1.2.	*govorъ – 2.4.
*bratrъ – 3.15.	*hytiti – 2.22.
*bolēti – 2.19.	*kъrčiti – 2.19.
*dēdъ – 3.3.	*kumъ – 6.2.
*dēte – 3.8.2.	*kury – 4.5.4.
*dēverъ – bilj. 96	*matī – 3.6.1.
*dojiti – 2.23.	*matī, *matere – 3.15.
*drugъ – 1.2.	*mat'exa – 3.6.1.
*dъva – 3.12.1.	*mama – 3.6.

- *moka – 2.19.
 *moldь – 2.14.; bilj. 20
 *možь – 3.8.3.
 *možьskь – 2.10.
 *nevěsta – 2.9.
 *nositi – 2.17.
 *pěstovati – 2.24.
 *pigrь – 2.5.
 *pǫrsty/ę, *pǫrstene – 2.11.
 *pǫrvь, *pǫrvьjь – 1.2.; 3.12.2.
 *prosi – 2.6.
 *oriti – 2.25.
 *orz(ь) – 2.25.
 *ot- – 2.25.
 *otь – 2.25.
 *otьсь – 3.5.1.
 *pizda – 4.5.1.
 *pĭn – 4.1.1.
 *polь – 3.15.
 *pra- – 3.19.
 *rediti – 3.12.3.
 *rinoti – 2.25.
 *rodь – 1.1.; bilj. 49
 *roditi – 2.20.; bilj. 49
 *rogь – 4.5.3.
 *roka – 2.2.
 *sestra – 3.16.
 *sь + *prěmiti – 2.12.
 *siromaxь – 3.12.5.
 *sirota – 3.12.5.
 *stryjь – 5.2.1.
 *stryjьnь – 5.2.1.
 *stryjьna – 5.2.1.
 *svatь – 2.5.
 *svojь – 3.12.3.
 *širokь – 1.2.
 *teta – 5.2.
 *tьstь – 4.1.2.
 *trudь – 2.19.
 *цjь – 5.2.1.
 *цjьna – 5.2.1.
 *цjьnь – 5.2.1.
 *vьdova – 4.5.2.
 *vьr(t)noti – 2.25.
 *viti – 2.11.
 *vьnukь – 3.18.
 *xala – 2.10.
 *xal'a – 2.10.
 *xorniti – 4.5.1.
 *xytěti – bilj. 37
 *za – 2.18.
 *zakonь – 2.3.
 *zet – 4.4.
 *žena – 2.9.
 *ženskь – 2.18.

D. Germanski

fater – 6.2.

rauba – 2.10.

(gi)fatera – 6.2.

E. Srednjevisokonjemački

Kittel – 2.10.

F. Keltski

*br- – bilj. 69

*brīga – 3.12.5.

G. Franački

waron – 4.5.3.1.

H. Arapski

quṭun – 2.10.

barrakan – 2.10.

barakān – 2.10.

BIBLIOGRAFIJA (s kraticama)

- ALR-M – *Atlasul Lingvistic Român pe Regiuni: Maramureș*, vol. I., București, 1969.
- AnRHJ – Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1998.
- ARJ – *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII, JAZU (danas HAZU) Zagreb, 1880–1976.
- BBT – Nikola Velčić, *Besedar Bejske Tramuntane*, Mali Lošinj – Beli – Rijeka, 2003.
- BI – F. Iveković & Ivan Broz, *Rječnik hrvatskoga jezika*, I–II, Zagreb, 1901.
- BOE - Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Martello Editore, Milano, 1971. (pretisak mletačkoga izdanja iz 1856.)
- BART – Matteo Giulio Bartoli, *Il Dalmatico. Resti di un'antica lingua romanza parlata da Veglia a Ragusa e sua collocazione nella Romània appennino-balcanica (a cura di Aldo Duro)*, Istituto della Enciclopedia Italiana, Rim, 2000.
- CB – Đurđica Ivančić-Dusper, *Crikveniški besedar*, Crikvenica, 2003.
- CP¹ – Vuk Stefanović Karadžić, *Srpski rječnik*, Prosveta–Nolit, Beograd, 1987. (pretisak izdanja iz 1818.)
- CP² – Vuk Stefanović Karadžić, *Srpski rječnik*, Prosveta, Beograd, 1964. (prema izdanju iz 1852.)
- ČDO – Janneke Kalsbeek, *The Čakavian Dialect of Orbanici near Žminj in Istria*, Editions Rodopi B. V., Amsterdam–Atlanta, 1998.
- ČL – Mate Hraste & Petar Šimunović, *Čakavisches-deutsches Lexicon*, knj. I, Böhlau Verlag, Köln-Wien, 1979.
- DA - Matilda Caragiu Marioțeanu, *Dicționar aromân*, I (A-D), Editura Enciclopedică, Bukurešt, 1997.

- DAR – Gh. Bulgăr & Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, Editura Saeculum, Bukureșt, 2000.
- DCM – Walter Breu & Giovanni Piccoli, *Dizionario croato molisano di Acquaviva Collecroce*, Campobasso, 2000.
- DDAr – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân*, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Bukureșt, 1963.
- DELI-cd – Manlio Cortelazzo & Paolo Zolli, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*, Bologna, 1999. (izdanje na CD-u)
- DEP – Elena Comșulea & Valentina Șerban & Sabina Teiuș, *Dicționar al limbii române explicativ – practic*, Editura Vlad & Vlad, Craiova, 1995.
- DER – Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimologico rumano*, Tenerife, Madrid, 1966.
- DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Univers Enciclopedic, Bukureșt, 1998.
- DGLR – Vasile Breban, *Dicționar general al limbii române*, Editura științifică și enciclopedică, Bukureșt, 1987.
- Dir – Richard Sârbu & Vasile Frațilă, *Dialectul istro-român*, Editura Amarcord, Temišvar, 1998.
- DLI-cd – Giacomo Devoto & Gian Carlo Oli, *Il Dizionario della Lingua Italiana*, Firenze, 2003. (izdanje na CD-u)
- DLRM – *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Bukureșt, 1958.
- DRI – Josif Popovici- *Dialectele române*, IX: Dialectele române din Istria, partea a 2^A (texte și glosar), Halle A. D. S., Editura autorului, 1909.

- DULR – Lazăr Şineanu, *Dicţionar universal al limbii române*, I-V, Mydo Center, Iaşi 1995.-1996.
- ESSJ – France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika* (I-IV), Ljubljana, 1977., 1982., 1995., 2005.
- FOC – Folia Onomastica Croatica
- GČP – Slavko Malnar, *Pamenjek. Govor u čabarskom kraju*, Čabar, 2002.
- GDDT – Mario Doria, *Grande dizionario del dialetto triestino*, Trst 1984.
- HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- HDZ – Hrvatski dijalektološki zbornik
- ID – Josip Ribarić, *O istarskim dijalektima*, Pazin, 2002.
- ILA – Goran Filipi & Barbara Buršić Giudici, *Istriotski lingvistički atlas*, Znanstvena udruga Mediteran, Pula, 1998.
- IrE I. – Goran Filipi, *Istrorumunjske etimologije I.: "slezena"*, FOC, 11, Zagreb, 2003.
- Irent – Goran Filipi, *Entomonimi nell'istrorumeno moderno*, u *Processi di convergenza e differenziazione nelle lingue dell'Europa medievale e moderna*, Udine, 2000., pp. 207-232.
- IrG – Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, u *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, IV, Leipzig, 1899., str. 174-396.
- IrHR – August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik s gramatikom i tekstovima*, Znanstvena udruga Mediteran, Pula, 1998.
- IrLA – Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas / Atlasul Lingvistic Istroromân / Atlante Linguistico Istrorumeno*, Pula, 2002.
- JAZU – Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti

- KastSLS – Jože Stabej, *Slovensko-latinski slovar (po: Matija Kastelec – Gregor Vorenc, Dictionarium latino-carniolicum 1680 – 1710)*, Ljubljana, 1980.
- KAŠIĆ – Bartol Kašić, *Hrvatsko-talijanski rječnik*, Zagreb 1990. (prema rukopisu iz 1599.)
- LVI – Andro Roki Fortunato, *Libar viškiga jazika*, samonaklada, Toronto, 1977.
- LPSRH – *Leksik prezimena Socijalističke republike Hrvatske*, Zagreb, 1976.
- MALGI – Radu Flora, *Micul Atlas Lingvistic Al Graiurilor Istroromâne*, Bukurešt, 2003.
- MrA – Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Editura Academiei Române, 2002.
- MSS – Makedonsko-slovenski slovar, Ljubljana, 1982.
- NDDT – Gianni Pinguentini, *Nuovo dizionario del dialetto triestino: storico, etimologico, fraseologico*, Trst, 1969.
- ParčRHT – Dragutin Parčić, *Rječnik hrvatsko-talijanski*, ArTresor, Zagreb, 1995. (pretisak zadarskog izdanja iz 1901.)
- PCX – *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, 1-15 (A-nokavac), Institut za srpskohrvatski jezik (knj. 15 Institut za srpski jezik), Beograd, 1959.-1996.
- PČR – Branko Turčić, *Sedmoškojani. Prvi čakavski rječnik*, Rijeka, 2002.
- PG – Josip Ribarić, *O perojskom govoru*, Osijek, 2004.
- PI – Šime Ružić Sudčev, *Pičan i pičònski idiomi*, C.A.S.H., Pula, 1999.
- PIRONA – Giulio Andrea Pirona, Ercole Carletti, Giov. Batt Corgnali, *Il nuovo Pirona: vocabolario friulano*, Udine, 1996.
- Plet. – Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar*, (I–II),

-
- Ljubljana, 1894.
- RRN – Franjo Tanocki, *Rječnik rodbinskih naziva*, Osijek, 1986
- RB – Ante Bačić Fratrić, *Rječnik blatskog govora hrvatskog jezika na književni jezik rastumačen*, samoizdanje, Blato, 1988.
- RBG – Ivan Francetić, *Rječnik boljunskih govora* (rukopis s konca pedesetih, početka šezdesetih godina 20. st., nalazi se na Filozofskom fakultetu u Puli)
- RBrG – Jure Dulčić, Pere Dulčić, *Rječnik bruškoga govora*, u HDZ, knjiga 7, svezak 2, Zagreb, 1985.
- RČGNV – Josip M. Sokolić – Kozaričić, Gojko M. Sokolić – Kozarić, *Rječnik čakavskog govora Novog Vinodolskog*, Rijeka – Novi Vinodolski, 2003.
- RČGT – Berislav Ropac, *Rječnik stranih riječi u čakavskom govoru Triblja*, Zagreb, 2001.
- RČGR – *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*, Rijeka – Opatija – Matulji, 2001.
- REW – W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Carl Winter - Universitätsverlag, Heidelberg, 1972.
- RGB – Jure Dulčić & Pere Dulčić, *Rječnik bruškoga govora*, HDZ, knj. 7, sv. 2, Zagreb, 1985.
- RGK – Tomislav Maričić Kukljičanin, *Rječnik govora mjesta Kukljice*, Matica hrvatska, Zadar, 2000.
- RGS – Ankica Piasevoli, *Rječnik govora mjesta Sali*, Zadar, 1993.
- RGV – Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade*, II, JAZU (danas HAZU) Zagreb, 1973.
- RKG – Pavao Mardešić – Centin, *Rječnik komiškoga govora*, u HDZ, knjiga 4, Zagreb, 1977., str. 265 – 322.

- RLG – Marijan Milevoj, *Gonan po nase (rječnik labinskog govora)*, samonaklada, Pula, 1992.
- RMGM – Agostina Piccoli & Antonio Sammartino, *Rječnik moliškohrvatskoga govora Mundimitra*, Fondazione "Agostina Piccoli" & Matica hrvatska, Montemitro-Zagreb, 2000.
- RR – Slavko Kalčić, *Roverski rječnik* (rukopis)
- RS – Božo Baničević, *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*, Župni ured Žrnovo, Korčula, 2000.
- RRG – Ladislav Radulić, *Rječnik rivanjskog govora*, Zadar, 2002.
- RSG – Siniša Vuković, *Ričnik selaškega govora (rječnik dijalekta Selca na otoku Braču)*, Laus, Split, 2001.
- RTCG – Duško Geić & Mirko Slade Šilović, *Rječnik trogirskog cakavskog govora*, Muzej grada Trogira, Trogir, 1994.
- RVS – Berezina Matoković, *Ričnik velovareškega Splita*, Split, 2004.
- SBPG – Franc Novak, Vilko Novak, *Slovar beltinskega prekmurskega govora*, Murska Sobota, 1996.
- SES – Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana, 1997.
- SIr – Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, III, Cultvra Națională, Bukurešt, 1929.
- SKOK – Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, JAZU (danas Hazu) Zagreb, 1971-1974.
- SPuIr – Radu Flora, ^{Bibliografija} *Sloveñacke leksičke posuđenice u istrorumunskom*, u *Linguistica* XII, Ljubljana, 1972., str. 67 – 94.
- SR – Milan Moguš, *Senjski rječnik*, Zagreb – Senj, 2002.

-
- SSKJ-cd – *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, izdanje na CD, Ljubljana, bez naznake godine
- STULLI – Joakim Stulli, *Rjecsoslòžje*, Dubrovnik, 1806.
- ŠHR – Vojmir Vinja, *Španjolsko-hrvatski ili srpski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb, 1985.
- Tlr – Traian Cantemir, *Texte istroromîne*, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Bukurešt, 1959.
- TlrG – Richard Sârbu, *Texte istroromâne și glosar*, Tipografia Universității din Timișoara, Temišvar, 1992.
- TRH – Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku (nacrt za gramatiku)*, Zagreb, 1986.
- VDP – Vera Glavinić, *Vocabolario del dialetto istroveneto di Pola*, Pula, 2000.
- VG - Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano*, LINT, Trst, 1999.
- Vlr – Ioan Maiorescu, *Itinerario in Istria e vocabolario istriano-romeno*, Edizioni Parnaso, Trst, 1996.
- VNSS – Doris Debenjak, Božidar Debenjak, Primož Debenjak, *Veliki nemško-slovenski slovar*, Ljubljana, 1993.
- VRANČIĆ – Faust Vrančić, *Rječnik pet najuglednijih evropskih jezika: latinskog, talijanskog, njemačkog, hrvatskog i mađarskog*, Zagreb, 1971. (prvotisak: Mletci, 1595)
- VRANČIĆdod – Faust Vrančić, *Hrvatsko-latinski rječnik* (postupkom obrata izradio i pogovor napisao Valentin Putanec), v. VRANČIĆ
- ZR – Slavko Bjažić, Ante Dean, *Zlarin: kratka povijest i rječnik*, Zagreb, 2002.

**SAŽETAK
REZUMAT
RIASSUNTO
POVZETEK**

ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE

(Knjiga 1: rodbinsko nazivlje)

sažetak

U knjizi se raspravlja o rodbinskom nazivlju u ir. govorima. Građu smo sami prikupili na terenu, od 1985. godine do danas obišli smo ispitanike iz Žejana, Šušnjevice, Nove Vasi, Jesenovika, Letaja, Brda, Škabića, Trkovaca, Zankovaca, Mihela i Kostrčana, a na prikupljanju građe još uvijek kontinuirano radimo i danas. Velik je dio te građe objavljen u Istrorumunjskom lingvističkom atlasu (IrLA). Svaki termin uspoređuje se sa sličnima u okolnim hrvatskim čakavskim idiomima ali i s terminima u čakavskim govorima u Dalmaciji i na otoku Krku (zbog kretanja Istrorumunja) i slovenskim govorima (ako je riječ o čakavskoj ili slovenskoj posuđenici) odnosno s terminima u ostalim trima rumunjskim dijalektima (ako je riječ o izvornome terminu). Na kraju se svakoga članka nudi etimološko rješenje.

Rodbinsko nazivlje predstavlja jedan od najstarijih slojeva svakoga jezika. Staro je zapravo koliko i jezik sam. Riječi kao što su *mati, mama, otac, sin, kći, sestra, brat* i sl. čine osnovni jezični fundus svakoga naroda. Te su riječi nastale u najdavnijoj prošlosti i do danas su samo neznatno promijenile svoj glasovni oblik. Zbog toga su te riječi slične i izvan pojedine jezične porodice, često na razini indoeuropskoga prajezika (n. pr.: engl. *son* – hrv. *sin*,

engl. *sister* – hrv. *sestra*). U početku rodbinski su nazivi pokrivali samo najuže članove obitelji, a kasnije se sustav poimenovanja proširio i na druge članove; u ovisnosti od društvenoga i kulturnoga razvitka postoje izuzetno bogate nomenklature koje praktično za svakoga člana uže i šire obitelji imaju poseban termin i nomenklature gdje pojedini nazivi pokrivaju cijeli niz članova (npr. u mnogim hrvatskim i slovenskim istarskim dijalektima, a tako je i u ir., istromletačka posuđenica tipa *konjada* označuje bratovu ženu, muževu sestru, ženu moževa brata, ženu ženina brata, ženinu sestru itd.).

Slavenski jezici (a oni su, hrvatski, i u manjoj mjeri slovenski, kako ćemo vidjeti, glavni izvor za rodbinsku nomenklaturu u istrorumunjskim govorima) imaju u pravilu bogatiji sustav rodbinskoga nazivlja od romanskih i germanskih, no u novije doba, zbog načina života koji sve više slabi rodbinske veze pa se obitelj u načelu svodi na oca, majku, djecu i eventualno djeda i baku i, možda, tetu i strica, kao i zbog jezičnih utjecaja stranih jezika (u našem slučaju prvenstveno talijanskih dijalekata) rodbinska nomenklatura postaje sve siromašnija.

Sve se to odražava i u istrorumunjskome. Obradili smo 475 različitih oblika za 134 pojma. Najmanji dio otpada na domaći leksik (domaće su riječi kao i u većini jezika za dijete, sina, kćer, muža, ženu, brata, sestru, punca, punicu, svekra, svekrvu), većinom su u uporabi posuđenice iz čakavskih govora koje su Istrorumunji preuzeli dijelom još u dalmatinskoj zagori, a dijelom na Krku i u Istri. Mnoge čakavske posuđenice u ir. u čakavske su govore preuzete iz mletačkih idioma. Pravih je mletacizama malo (npr. *bordir* „pobaciti”), a ima i posuđenica iz književnog hrvatskoga

(ne nužno preko čakavskih govora) i nekoliko iz slovenskih istarskih idioma (npr. *botra* „kuma“). Dosta je i kalkova prema čakavskim modelima – uglavnom sintagmi koje su ili hibridne ili sastavljene samo od domaćih elemenata.

ETIMOLOGII ISTROROMÂNE
(Vol. 1: Terminologia înrudirii)
rezumat

Cartea tratează terminologia înrudirii în graiurile istroromâne. Materialul l-am cules pe teren din 1985 până astăzi, anchetând informatori din Jeien, Sușnievița, Nosola (Noselo), Sucodru, Letai, Bărdo, Scabici, Tercovți, Zancovți, Meheli, și Costărcean, culegerea materialului continuând și acum. Cea mai mare parte a materialului a fost publicată în Atlasul lingvistic istroromân (IrLA). Fiecare termen este comparat cu termenii înrudiți din graiurile croate ceacaviene înconjurătoare, cu termenii din graiurile croate ceacaviene din Dalmația și cu cele din insula Cherso (din cauza deplasării istroromânilor), ca și cu termenii prezenți în graiurile slovene (dacă este vorba de un împrumut ceacavian în slovenă) și, în sfârșit, cu termenii din celelalte trei dialecte românești, (dacă este vorba de un cuvânt original). Fiecare articol se termină cu o explicație etimologică.

Terminologia înrudirii reprezintă în fiecare limbă unul din cele mai vechi straturi ale sale. E atât de veche precum limba însăși. Cuvinte ca *mamă*, *tată*, *fiu*, *fiică*, *soră*, *frate* și altele asemănătoare formând patrimoniul lingvistic de bază al fiecărui popor. Aceste cuvinte s-au născut în antichitate și până acum și-au schimbat foarte puțin forma fonetică. De aceea aceste cuvinte sunt asemănătoare și în

afara unei singure familii lingvistice, adesea la nivel indo-european antic (de ex.: eng. *son* – cr. *sin*, eng. *sister* – cr. *sestra*). La început cuvintele de înrudire cuprindeau numai pe membrii cei mai restrânși din interiorul familiei, mai târziu însă sistemul de denotație s-a extins și la alți membri, depinzând de dezvoltarea socială și culturală. Există nomenclaturi foarte bogate și precise care pentru fiecare membru al familiei, fie el apropiat sau îndepărtat, au un termen special, precum și nomenclaturi în care anumiți termeni acoperă o serie întreagă de membri (de ex.: în multe graiuri istriene, fie croate, fie slovene, ca și în istroromână, împrumutul istrovenet *konjada* desenează pe soția fratelui, pe sora soțului, pe soția fratelui soțului, pe soția fratelui consoartei, pe sora soției etc.).

Limbile slave (croata și, în măsură mai mică, slovena, constituie izvorul principal pentru nomenclatura înrudirii în graiurile istroromâne) au un sistem de denotație al înrudirii mai bogat față de limbile romanice sau germanice, dar mai recent, din cauza stilului de viață, contactele de înrudire slăbesc tot mai mult așa încât familia se reduce la tată, la mamă, la fii și eventual la bunici și, poate, la unchi și mătuși. Și influența limbilor străine (în cazul nostru mai ales a dialectelor italiene) a făcut ca nomenclatura înrudirii să devină tot mai săracă.

Acest lucru se reflectă și în istroromână. Am analizat 475 de forme diverse pentru 134 de noțiuni. Partea cea mai consistentă e reprezentată de lexicul autohton (cuvintele familiale și autohtone denotă, ca în cea mai mare parte a limbilor, copilul, fiul, fiica, soțul, soția, fratele, sora, soacra, socrul), în timp ce sunt în uz mai mult împrumuturile din graiurile ceacaviene pe care istroromânii le-au adoptat

în parte în interiorul Dalmației septentrionale, și în parte în insula Cherso și în Istria. Multe împrumuturi ceacaviene în istroromână sunt, la rândul lor, împrumuturi venete în ceacaviană. Sunt puține venețianisme pure (ca de ex.: *bor-dir* “a lepăda”), sunt prezente însă și împrumuturile din limba croată literară (nu neapărat prin mijlocirea graiurilor croate ceacaviene) precum și împrumuturile din idiomurile slovene din Istria (de ex.: *botra* “cumătră”). Sunt multe calcuri după modele ceacaviene, mai mult sintagme care sunt compoziții hibride sau formate din elemente idioglo-

ETIMOLOGIE ISTRORUMENE
(Vol. 1: nomi della parentela)
riassunto

Il libro tratta la terminologia della parentela nelle parlate istrorumene. Il materiale lo abbiamo raccolto sul terreno dal 1985 ad oggi, intervistando gli informatori di Seiane, Valdarsa (Susnieviza), Villanova, Iessenoviza, Letai, Berdo (Briani), Scabici, Tercovzi, Zancovci, S. Michele e Costerciani, e la raccolta del corpus continua tuttora. Gran parte del materiale è stato pubblicato nell'Atlante linguistico istrorumeno (IrLA). Ogni termine viene comparato con i termini affini negli idiomi croati ciacavi circostanti e con i termini nelle parlate ciacave della Dalmazia e con quelli dell'isola di Cherso (a causa dello spostamento degli Istrorumeni), come pure con i termini presenti nelle parlate slovene (se si tratta di un prestito ciacavo o sloveno) ed infine con i termini nei tre rimanenti dialetti rumeni (se si tratta di una parola originaria). Ogni articolo termina con una spiegazione etimologica.

La terminologia della parentela rappresenta in ogni lingua uno dei suoi più antichi strati. È vecchia infatti quanto la lingua stessa. Parole come *madre*, *mamma*, *padre*, *figlio*, *figlia*, *sorella*, *fratello* e simili, formano il patrimonio linguistico di base di ogni popolo. Queste parole sono nate nell'antichità e fino ad oggi hanno cambiato minimamente la loro forma fonetica. Per questo motivo tali parole sono

simili anche al di fuori di una singola famiglia linguistica, spesso a livello dell'indoeuropeo antico (ad es.: ingl. *son* - cro. *sin*, ing. *sister* - cro. *sestra*). All'inizio i nomi di parentela coprivano soltanto i membri più stretti all'interno della famiglia, più tardi invece il sistema di denominazione si è allargato anche agli altri membri; dipendentemente dallo sviluppo sociale e culturale, esistono delle nomenclature estremamente ricche e articolate che per ogni membro della famiglia, sia essa vicina o lontana, possiedono un termine apposito, come anche nomenclature dove certi termini coprono tutta una serie di membri (ad es. in molti dialetti istriani sia croati che sloveni, come anche nell'istrorumeno, il prestito istroveneto *konjada* designa la moglie del fratello, la sorella del marito, la moglie del fratello del marito, la moglie del fratello della consorte, la sorella della moglie ecc.).

Le lingue slave (e queste sono, come vedremo, il croato e in minor misura lo sloveno, la fonte principale per la nomenclatura della parentela nelle parlate istrorumene) hanno un sistema di denominazione della parentela più ricco rispetto alle lingue romanze o germaniche, però nei tempi più recenti, causa lo stile di vita, indeboliscono sempre più i contatti di parentela cosicché la famiglia si riduce al padre, alla madre, ai figli ed eventualmente ai nonni e forse allo zio e alla zia, anche a causa dell'influsso delle lingue straniere (nel nostro caso prevalentemente dei dialetti italiani) la nomenclatura della parentela diventa sempre più povera.

Ciò si riflette anche nell'istrorumeno. Abbiamo analizzato 475 forme diverse per 134 concetti. La parte più esigua è rappresentata dal lessico nostrano (le parole familiari e

nostrane denotano, come nella maggior parte delle lingue, il bambino, figlio, la figlia, il marito, la moglie, il fratello, la sorella, la suocera, il suocero), mentre sono in uso per lo più prestiti dalle parlate ciacave che gli Istrorumeni hanno adottato in parte nell'entroterra della Dalmazia settentrionale, e in parte sull'isola di Cherso e in Istria. Molti prestiti ciacavi nell'istrorumeno sono a loro volta prestiti veneti nel ciacavo. Ci sono pochi venezianismi puri (ad es. *bordir* "abortire"), sono presenti anche prestiti dalla lingua croata letteraria (non necessariamente tramite le parlate ciacave), ed anche prestiti dagli idiomi sloveni dell'Istria (ad es. *botra* "comare"). Ci sono molti calchi sui modelli ciacavi, per lo più sintagmi che sono composti ibridi o formati da elementi idioglotti.

ISTROROMUNSKA ETIMOLOGIJE
(Knjiga 1: sorodstveni nazivi)
povzetek

V knjigi teče beseda o sorodstvenih nazivih v ir. govori. Gradivo smo sami zbrali na terenu; od leta 1985 do danes smo obiskali vasi Žejane, Šušnjevice, Novo vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabiće, Trkovce, Zankovce, Mihele in Kostrčan, gradivo pa še vedno zbiramo. Večji del v tej knjigi obdelane leksike je objavljen v IrLA. Vsak pojem primerjamo s podobnimi v sosednjih hrvaških čakavskih govorih in/ali v čakavskih govorih v Dalmaciji in na otoku Krku (slednje zaradi preselitvenih smeri Istroromunov) in z besedami v slovenskih istrskih govorih (ko gre za prevzete besede iz hrvaških ali slovenskih dialektov), oziroma z nazivi v drugih romunskih narečjih (ko gre za izvorne oblike). Na koncu vsakega dela je ponujena etimologija.

Sorodstvena imena spadajo med najstarejše plasti vsakega jezika. Lahko rečemo, da so enako stara kot jezik. Besede, kot so *mati*, *oče*, *sin*, *hči*, *sestra*, *brat* ipd., spadajo v osnovni besedni zaklad vsakega naroda. Nastale so v davni preteklosti in se do danes ohranile komaj neznatno fonetično spremenjene. Zato so si podobne ne le na ravni posameznih jezikovnih družin, ampak v mnogih primerih tudi na ravni indoevropsčine (prim.: angl. *son* - slov., *sin*, angl. *sister* - slov., *sestra*). Na začetku so sorodstveni nazivi pokrivali samo najožje člane družine, kasneje pa so se

razširili tudi na druge; tako je v odvisnosti od družbenega in kulturnega razvoja določenih skupin nastalo več poimenovanjskih sistemov, od zelo razvejenega, ki praktično vsakega družinskega člana poimenuje s posebnim nazivom, do sistemov, kjer isti naziv pokriva celo vrsto članov (npr. v mnogih slovenskih in hrvaških istrskih dialektih italijanska izposojenka tipa *konjada* označuje bratovo ženo, moževo sestro, ženo moževega brata, ženo ženinega brata, ženino sestro itd.).

Slovanski jeziki (le-ti so, predvsem hrvaščina, manj slovenščina, glavni vir za sorodstveno poimenovanje v istroromunščini) imajo praviloma bolj razvejen sistem sorodstvenih nazivov od romanskih in germanskih, vendar se v novejšem času, zaradi načina življenja, ki vse bolj rahlja vezi med družinskimi člani in družino praktično skrči na očeta, mater, dedka in babico ter otroke in eventualno teto in strica, kakor tudi zaradi jezikovnega vpliva tujih jezikov (v našem primeru zaradi vpliva beneških govorov), sistem poimenovanja družinskih članov tudi v slovanskem svetu vse bolj oži. Vse navedeno se zrcali tudi v istroromunščini.

Obdelali smo 475 različnih oblik za 134 pojmov. Najmanj je domače leksike (domače besede so, kot v večini jezikov, besede za otroka, sina, hčer, soproga, soprogo, brata, sestro, tasta, taščo), največ pa je prevzetih besed iz čakavskih govorov, ki so jih Istroromuni prevzeli ali že v dalmatinskem zaledju ali pa šele na Krku in v Istri. Mnoge beneške besede so istroromunščino dosegle prek čakavščine. Pravih beneških izposojenk je zelo malo (npr. *bordir* „splaviti“). Malo besed je tudi iz knjižne hrvaščine (ne nujno prek čakavskega posredovanja) in slovenskih istrs-

kih govorov (npr. *botra*). Precej je kalkov, prevedenk iz čakavskih govorov - v glavnem gre za besedne zveze, ki so ali hibridne ali pa sestavljene samo iz domačih prvin.